MS 100

G. Edmonds.

MS 100

h2

I Tv

A' Hazai
Történetek
Rajzolatjának
Bévezetése.—

§. 1. A Hazai Történetek rajzolatjáról — Hazai Történetek Tudományáról — Historia Patriæ, — Historia Patriæ, értjük azon Polgári Társaság nevezetes Történeteinek hiteles és rendszeres elö adását, a melynek miis Tagjai vagyunk — Tehát a Hazai történetek Tudománya:

1. A' mi — 2. Polgári Társaságunk — 3.) Nevezetes Történeteinek — 4.er Hiteles, és 5.) Rendszeres elö adásá — Ezen öt pontokra jegyzései tészi elö adásunk' Bévezetését. —

BETHLEN-FŐISKOLA
könyvtára

I.

§2. Minden Nemzetnek v. helyesebben mondva minden Polgári Társaságnak meg van a maga historiája – i. mint a Polgári Társaság annak Tagjaira nézve hazánk; úgy valamely Polgári Társaság különös sajátjon historiájak azon Tagok, ra nézve Hazai Historiának nevezzetik – Más nemzetek Historiáit mi ez, vagy amaz Status historiájának, együtt többét Hatásoke Historiájának – Staaten Geschichte – szokták nevezni pl: Pope Mensel – v. Spittler, v. Közelebről Heeren és Wertal tal, mindazon nevezet alatt Geschichte der Europäischen Staaten ki adott munkáik az Europai országok mind meg annyi hazai historiáis jogtalajok magokban, keskenyebb, vagy szélesebb ki terjedésre intézett rendszerrel –

II.

§.1. A' Hazai Historia a mi Polgári Társaságunk Történetének elő adása. Minden Polgári Társaság mely a művelődés lejtőjén tovább valamennyire haladott, két el válhatatlanul össze lőtt elemből áll: ugy: az országból, vagy a nemzet föld birtokából, és az azon állandoul meg telepedett tár-

sor

sorból — Föld tehát, és Nép lei akkoro részre, a'
Hazának, i. a mint a Történet tanitók különösb
ben inkább egyikre, vagy másikra függesztetvén
ezek közül figyelmeket, a szerint lei különböző
szempontból indulnak ki Historiai elö"adásokban.

a:) Egyik fél a haza historia körébe tartozónak
állitja mind azon történeteket, melyek ezen föld ön
hol ma mi lakunk annak rendre rendre volt
lakóival, és birtokosaival az idök folytába történtek
pl: mint Jelmér, Erdélynek hazai Történeteit az
özön vizzel kezdi — i. ennek, i. a Testvér hazának
föld mezéjén egymást üzö" népek során le hoz
za a Magyarokig, i. azoktól Ereszttül a mi Idök=
ig —

b:) Mások a Nemzet itt vagy másutt ál=
talán Történeteire függesztik figyelmöket — mint
pl: Prag" ki a Hunnokat és Ajnáinnak vel=
vén — Hazai Történetein ket 2057. évvel Kris=
tus elött kezdi — a Sinai /: Chinai — :/ Birodal=
lommal Somsédi Jsonjja, aztan Hienjün, —
aztán Hiongun nevet viselt= állitása szerint
Hun az az Magyar nemzeten — Talán leg
czélarányosabb, és helyesebb, egy harmadikra

i tettől egyesítő szempontból indulni ki a haza
Történetek elő adásában, s tulajdon képpen való haza
historia tárgyának tekinteni azt, a mi eleinktől tör=
tént, mióta mostani lakásunk helyén polgári
Társaságot alkottunk; de a mennyiben azokba
függés Természeti erőd Törvényei szerént, föl=
dünk régibb lakóinak történetei, s. nemzetünk
régibb lakhelyén át élt viszontagságai, és an=
nak későbbi állapotját világosítják - annyiban
fel vett hely és időbéli határunkon túl terjeszked=
ni, s mi ezt a szem pontot fogjuk követni. -

§. 4. Erdélynek v. Magyar országnak történetei, haza Historiánk nékünk?

Erdély M országgal minden időben szorosabb v. la=
gosabb egybe köttetésbe, leg alább viszonyos egybe füg
gésbe állott mindég amiben hogy egyikre
történetei a másikéi nélkül nem érthetők - kü=
lönösön pedig Erdély Historiájának tsak a Ma=
gyar országiba lehet rokonai fel találni - Ezeréll:
ország történeteit hazai Historiánk tekintjük
még pedig abban a mértékben inkább vagy kevés
bé

bé a melyben a' lei Haza' Egyesülése' porosabb
volt, vagy tsak viszonyos ellenhatása tárgyát li-
ánt az a' lei Magyar haza' ered[illegible]től kezdve Er-
délynek Elválásáig, valamint a' lei országi egy
lőző Polgári Társaságot formált, úgy mint a'
tettőnek együtt tapasztali viszonyságaiból tsak
fűző elő adásunk tárgyjává — különösebb figye
lemmel lévén tsak ugyan azokra, a mik Er-
délyt még azon Időbeni különösebben illet
tek — az elválás ota pedig már li válabbul Erdélynek
tulajdon történetei kisérjük vizsgálatunkkal — Mi-rsa-
gébol tsak azokat hozván fel, melyek a mienket egy-
ben függesőt által világosítják. —

III.

§. 5. Melyek azok a' Történetek, melyek nevezetes
fogalmuk fogva meg érdemlik hogy a Hazai Történetek
napolarjába helyet foglalyanak?

Erről, mint minden tsabasos /: relativ :/ meg
fogalmról annyiféle ágazhatik a' vélekedés, a hány
emberi fő vagi — Az Enyim szerint nevezetes
történet minden az, a mely a hazai historiát ér-
deklővé irányára tsábi, a gondolo embert, és haraf-

elöre — Erdélö jövöj az ö Vallásem szerint a
Hazai Historiá hogy tekintetéből ezen:
I Mint az emberiség történetének egy hiegesitö
részei.
2or Mint arra adatoknak Datumoknak egyes
sorai, melyek Hazánk mostani állásának helyes
és alaposismeretére vezetnek —
3. Mint a józan házafiságnak oszlopai, mely
nem csak arról ád világot hogy hol, és ott mérv
állunk? Vallásos, Polgári és mellrosagi tekin
tetbe, hanem egyszersmind a leg egyenessebb és
biztosabb utat is mutatja, melyen régibb hi
báink is kerülésével a jobbra elö haladjunk —
Végre
4er Érdekli a Haza Historiá, mint eleinknek
teinek, történeteinek emlékezete —
Nevezetesen tehát a mü irományunk szerint mind
azok a történetek a hazai Historiára nézve, melyek
a:) Hazánk — nemzetünk polgári, és müvelt
ségi elöhaladásának állás pontjai az emberiség nagy
egészében, s. mais nemzetekkel egybe vetve mü
deri Idö korban elevenebbül festik, tisztábban
ismértetik —
b:) Melyek hazánk mostani állásának okai
által

pülnek—

Kis nemzeti vagyonunk tehát a hazai történeti kutfőkre is uttal: I. Nema kutfők, emlekek— 2or szollo kutfők— emberi bizonyságok—

I.) Sc. 7. Néma Kutfők— emlékek—

Ide tartoznak épületek— Várok, oszlopok, régi jeles maradvány mivek, utak, hidak, toatornák, orszagvárnyok— pénzek, feliratok— irasok— irasrajtuk, sat— sőt magok nevek— mindezeknek méretére jutkatunk:

1er Akon munkákból— könyvekből, melyek e fele hazai historiát illető emlékei a regiseg= nek fel vagyunk jegyezve, s. részszerint megis magyarázva—

2or Magokat az emlékeket fennmaradva és megvisgálva—

3. A Magyar hazai és különösen Erdélyt illető regi emlékek magokba foglalo, magyarázo, ki= világositto munkák: Itt t: a leg nevezetesebbek emlitetnek meg— a ki többet akar megismer= ledni nyissa ki a tövetkező két orszagos könyvtár katalogusokat 1. Catalogus Bibliothecae Sam

Sam l: Telki D iii pag i–8. es iii–115. item
iv. 125.– I masuth – 2or Carhalogi Bibliotheca
Szechenyiana regnicolaris Index pag 256.
361. és 213. 214. es 316– 317. Index Supplemen
ti 1mi pag 91–92–)

1.) Tehát mind a' Telki Magyar házára' kider=
jedő gyüjtemémyre, vagy helyesebben fel jegyzé=
se és megvilágositása a' regi emlékeknek minden=
leg érdekelöbb ludositásaról, és magyarázatok
fordulnak elö ezen tekintetből el vövén rendö"
már regi de mostis betses munkában:
Aloÿsii Terd: comitis de Marsili, regius Dan
nonico Mÿsius Danubius– Hagae et Amste
lodami – 1726. /: A Telki Bibliothecaban volo
pul:) ehez tartozik: Prodromus operis Da=
nubialis – Lond– 1700.

2or Különösöbben Erdélyt illetö" emlékekröl
több munkák vagynak – ide tartoznak:
a:) A Dákok meg hodolaiscinak emlé=
kezetére Romába emelt oszlop – Trajanus
oszlopa – leirói és meg magyarázói: Ciccoui–
Bartoli– Gorius,– Gabretti,– és Oteÿne
ki professionea ad Ill: Ch: Engel Commenta

tionem de expeditione Trajani ad Danubium
Viennæ 1795.—
b:) Sok jeles emlékeket hoz fel és magyaráza
Fröhlichről Auraria Romanorum Dacica — libri
mii 1717.-ben Posonii 1780.—
c:) Egyenesen ezen Tárgyról van irva: Ho=
henhausen dit Alberthumer Daciens in dem
heutigen Siebenbürgen Wien 1775. folio —
d:) Különösön minden nemü emlékekről:
s Kamosii Analecta lapidum vetustorum, et
nonnullorum in Dacia Antiquitatum 1593.
in octavo Batavii.—
e:) A Tejérvári Templomban volt és levö emlé=
ket le irva Szeredai ily cimü munkéjában: Colle
ctio lapidum tabulas vetustorum et recentior:
monumentorum quæ in Templo Albo Julii
sunt fuerunteque locata — in 4to Albo Carolinæ
1791
f:) Nevezetes Sir helyül irásokat öszve szedett és
ki adott Pod Péter ezen Lipsei munkában P. Pod
Hungarus Tümbattles 3 in octav: lib: 1784.
g:) Minden nemü Erdélyben található és Er=
délyt illetö irásokat, Inscriptiokat öszve gyüjtött
ki és ki adtak nevezetesen:
1mo Bongars — némely Emlékö irásokon kivül:
nevere

nevezetesen a Lőrsei és Brassai Templomok falai-
ra irt Ironiáit — de a mely már rég vagy le top-
ván, vagy bé mesélödvén soha ezen módal tar-
Dodor fenn a mi emlékezetünkre — Lásd Bongars
és Schwarmer gyüjtemenyeikben melyekből va-
lább —

2or Tridwaldi Inscriptiones Romano Dansyl-
vanicæ — Jobb: Claudiopoli 1767. — Mais téjjeni a'
Torotzkaiana Inscripriol, mert B: Toroczkai
József nyomtattatta ki —

3. Seywert Inscriptiones Romanorum romano-
rum in Dacia mediterranea. 4. Vienna 1773.

4 Bartalii Synopsis Inscriptionum Veterum e
tuderibus Coloniæ Apulensis Eruterum —

5. Gruter Classicus munkéja — Inscriptiones
Antiquæ totius orbis romanæ fol: Amst:
1707 C.V. sokat foglal magában Erdélyre is
illetöt. —

§. 8. Különösön az Erdélyt illető pénzek esmé-
retire szolgáló munkák közül nevezetesebbeket a'
következendök —

Ekkel Doctrina Nummorum Veterum 4. Vindobo-
næ 1790. Tom VIII. Classicus munkaszerzö Sorg-
ban, a Magyar történet Vizsgálonakis el Erülhet-
lenül szükséges —

Pulónosabbra a Magyar és Erdélyi Numismatikára
tartoznak — az egyes érzékenkedés mellőz-
ve a lövetkező kellőbb lőrül munkák —:

2 Jos. Mellert Series regum Hungariæ num-
mis aureis Vratisl. et Lipsiæ 1750 in 4° és
3 Schmeitzel Erläuterungen Gold und Silber
nen Münzen von Siebenbürgen & Halle 1748. ez
kel egyben kell vetni

4. God. Schwarz recensio Critica commentarii
Schmeitzelii de nummis Transylvaniæ 4. Ber-
teln 1764. —

De mind ezeknél helyei magyarai meglehe-
tősön ki pótolva a lövetkezendő derék munkák:

5.) St. Schönwisner Notitia Hungariæ et
Transylvaniæ Budæ 1801. és

6.) Catalogus Nummorum Hungariæ, et Tran-
sylvaniæ Instituti Nationalis Scientiarum
Pestini 1807. in 8° Par: 2. cum figuris —
Ezis a Schönwisner munkája. —

S. Ennyi legyen elég az Erdélyi Történetek-
ben illendő emlékül feljegyzésére magokban foglal-
ló nevezetesebb munkáiról —

S^e 9.) 2^or Még elevenebb képzeletet ád a régi

régiség emlékéről a le írásnál — azoknak közvetlen fenntartásával, a mely megesheték:

a:) A Helyből mozdithatatlanokra nézve — Vár-ok Templomok, oltárok sat — azokat meg látogatva —

b:) Apróbbakra nézve olyan gyüjteményekben melyekben azokat a régiség buvárok, és ritkaságok kedvelői eggyesitették —

Nevezetesebb ilyen gyüjtemények —

1ör A Bétsi Császári régiségek és ritkaságok különböző gyüjteményei, — Császári fegyver tár sat — melyekbe sok házaknál tartó neve zetes darabokat is találtam — Jelesen a most lani Károly vári Vár épittése alkalmatos tárgyával Arioosti Isten — Talán insinér Tiszt — sok régi emlékeket találván, azokat megismertette a Tudos elmélkedővel, — kinek erköcs tsére rendelés kivődött, hogy magát alá vetvel Bétsbe fel utasitsanak — Negy hajórakat hetet meg arról, melyeken a Vár fundamentumából be nem rakatott volt — egy, el süllyedt, három fel erlezett, a kövek fölbe rakvék, a Bécsi Császári Könyvtár fő gráditsa oldalai diszesitték —

2.) Pulónóson a Hazában, és Sinnel Europában egyet len egy a magyar nemében a halhatatlan Széchényi Ferentz által alapitott, s. Nádorunk Pálóczi javai jogain alatt naponkéni gazdagodo Nemzeti Muzeum Leczei — Ennek Leiróromaks li van adva nyom latéka bol —

Ox Erdélyi retkáságok és régiségeket bár mérsékeresen Vévén kezdy jámmal találunk a Fejérvári és Teleki gyüjtemenyekben — a Debreczeni és Brassai Tárolkban — a Kollégyomok könyv Tárai mellett —

4.er Magyarorsk ilyen gyüjtemennyeit messze előzi meg a Jankovits Miklosé Pesten — melynek tartalmáról lásd az 1830ik Tudományos gyüjtemény 8ik Köretét a 114. s. következő Lapokon —

§ 10. Neverketesebb Hazai penzek gyüjtemennyéről tudosittasok ád a Széchényi gyüjtemény Laistromának 6ik darabjában 282ik s következő Lapokon al már dicsiritted emlitett Schönwisnertől. —

Leggyarda

Leg gazdagabbak

1.) A Pétsi Császári Pénz gyüjtemény — 2. A Pesti Kecskeméti Museum — 3. A Pesti fő oskola gyüjteménnyei — 4. A Groff Festetitsi Keszthelyen — 5. A Groff Witzaii Tihanyban — stat

Az Erdélyi közül Schönwiznernek emlitni 6.) A. P. Bruckenthall Sebeni gyüjteménnyét — de emlitést érdemelne volna még Fej. A. V. Enyedi Reformatum Collegiumé — 8.) A Marosvásárhelyi Teleki Házé — 9.) Nehai professor Szathmári Mihály gyüjteménnyei —

8.) II. Szollo kutsók emberi bizonyságok

A Történt dolgokról való emberi bizonyság tétel áll át a maradékra:

1.) Elő hoval — a Szájról szájra adás, vagy is hagyomány útján — Traditio —

2 Irásban —

1.) Szo Hagyomány — Traditio —

Az egész Emberiségnek is — egyes nemzetek nélis leg régibb Történetei csak Szájhagyomány

utján mennek által a maradékra — i. az első Poro=
nika írók nagyobbára az ilyen költhirbe — nemzeti
Enekbe — Niha mesék formájába ferni tarrott trax
diciók fel jegyzői — Mint a' folyo mely tiszán
és Szűk árokba indul ki forrásából — de utjában
fellesedik — Lavarotjai terjed, és azon földeket
melyeken által mene vizét fel veszi, mikor a'
Tengerbe ömlik alig kavarlo eredeti Termekyé
hez — : agy ezen do hagyományok is a mint kaj=
rol kéjra — iradtrol iradekra menek, rendje=
ren nagyitva, toldva képzelemmel fel ölrö=
leve, inkább inkább távoznak eredetinek egyse
rü igazságától — i. végre ha igen régiek mará=
ban hasthatatlanok Vádnak, nem azért
mintha talám semmi igazság nem volna benne,
hanem azért, mert ezt az igazat a hozzá porolt
költeményektől, ki valaszthani kajos — nehéz leheset
len. Ugyan ez a nehézség terheli az ősi Tradi=
tiot többnyire kritikátlan régibb feljegyzői —
Tettek nekem az ilyen nemzeti Traditiok hasz
nalásáról az a Törvény, melyet Engel jóvá tet
— In observationibus ad vindicias etymini
Belæ Regis norarii lotmidesfianas — még
vala

2Iv

valami tévés hozzá tétellel — is. vele egyenlőleg tehát azt állítom, hogy a nemzet nevezetes történetéről és emberéről fenn maradott, nem feledésnek hagyományokat — nagyában — de nem a történet adatai nézve, fel lehet venni hiteles Európa előtt — hat első egykori Irott leletig bent hozhatatlan tanubizonyságai ellent nem állanak, a dologgal belső lehetőségi pedig, az, a nemzet állapotja — műveltsége — helyhez tétel, a szo hagyományt igazolja — Ezenkívül pontból tekintve meg a Magyar Nemzet régi dolgairól is világosan fenn hagyott adhagyományokat, pl. kihelyezni tartjuk egy régi annak a mi Ősatyánk hozzá arról midőn Vándorból a magyarok hazájok földjének egy része darabjait bírnak, fű, és egy Palatinus vize mint alatt egy Fejér lovon — Valamint másfelől nevetjük Dés Városának és nevének eredetéről helyi Történetek Krónikájában fel jegyzett szo hagyományt —

12 §.

Fenn maradási a Régiekben való bizonyság tételek a „történeti illető" történetéről

Ez

2ör Irásban

A Történet valositására szolgáló Irományok
ei felöl van: Okletelek, és Történet Irók —

A.) Okletelek

Ok Levélnek nevezzük azt az Irományt, mely
valakinek, akár mely dolgot belé maga ki nyilatkoz
tatását foglalja magába, és abraba irodott végre
hogy azok maga ki nyilatkoztatásának bizonyság=
gául szolgáljon — Ok Levél lehet pl: egy maga
nos levél — egy kötelező levél — egy királyi Okmány
legium — egy Városi Jegyző Könyv — Sat
Az Okleveleket a Historiának leg tökéletb, leg
bizonyosabb — leg hivebb — leir hogy nem lehet bi=
vebb — kut fejei — Ketteset különösön ki pont
bol — : Mint hogy ezekben magok az Idő kor ennek
terei szolnak — az ő szavaik, i. azokban ki fejezett
gondolkodási mod — esmeretek körmyülményeik, sat
az Idő kor Ejiei mint egy eleven festéssel állit
ják elönkbe —

b:) Törvényes bizonyságul szolgáló Célból irod
ván, rend szerint fő Tárgyaikra nézvest, annyival
inkább a bennek elő forduló mellékes körmyül állá=
sokra

Sobra nőtt tőletes hitelt érdemelnek_ melyeket hamisan jegyezni fel senkinek érdekeiben nem volt_

Van tehát ugyan hamisan készült oklevél mais elég, s. az ilyeket az igazaktól meg külömböztetni a Diplomatikától_ Melyről még maisabb részletesebb munkát: Nouveau traité de Diplomatique par deux Religieux Benedictins de la congregation de St Maur: Paris Tom VI. 1750_ 1756._

Különösöbben Magyar országra alkalmatos lenne rövidebb jeles munka:

Martini Schwartner_ Introductio in historiam Diplomaticam Dri inprimis Hungaricam_ Editio secunda auctior et emendatior_ Budae 1802_

Ezt némely változtatásokkal közelebről magyarra fordítva ki adta Berger János 1821. esztendőben alatt Bé vezetés a Diplomatikába._

§ 15.

Magyar országnak ~~leg~~ nevezetesebb oklevél gyűjteteiről, s. azon közönséges és megjegyzésre tárgyakról, melyekben a leg jelesebb oklevél gyűjtemények

fel találhatol, elég bőven darabjaival elő Fejér György,
most folytatásában füzetjő nagy munkája — 6
dik Diplomatikus részei Hungariae Ecclesiae
vában — előtt járó darabjának elő ha
— De az Erdélyiek vállaiból, vagy
fairi kéndéssel el mellőzte — Általában azért rö=
videségnek okáért a már említett elől járó be
szédre — egy schwarzner Diplomatikájának is
előszavára, és könyve 20. 21 lapjaira — s végre
Engel Magyar Birodalom Históriájat meg előző
értekezésére — de különösön is jegyzem szabá
les nevezetesebb Erdélyi oklevél gyüjtőket és gyüj
temenyeket — 1.ö Pod Péter Magyar Igazi
Ref Pap — 2. Benkő József Közép Ajtai Ref
Pap — 3.ik Eder Károly R: Cath: Pap, és a Sze=
beni tőz Iskolak — Scholae Normales — igazga
tója — 4 Groff Teleki Samuel — 5. B. Brukt
enthal Samuel — 6. Groff Batthyani Ignátz
Cath: Püspök — 7.ik több magyar Magnáso
kat Scholok — s. különösön Kaiz Paper — Ellner
neveit egyen sorba elő számlálni hoppas volna —

Nevezetesebb Erdélyi Gyüjtemények, nemely
jó Familiák hozzá tartozhatatlan magyaros levél
tárolók, és ehhez hasonlókkal bé Iratások Leve-
lek Tárt el mellőzve — találhatók:

1ör = A Kőrösbányai Levél tárokban, melyek kö=
zül leg gazdagabbak: a Károlyvári Káptalan
és Kolos monostori Convent= továbbá a Hás
zemzet — azutánn a Kirá[l]yi Kormány szék — a Ki=
rályi Udvari Kancellaria — Cancellaria — a K. Tábla,
és Egyes vármegyék' Levéltárait — egy nemely
városi tárak — de nállunk ez utolsó sokkal ke=
vésbé mint Magyar országon —

2or = A Marosvárhelyi Teleki könyvtárí —

a = =

b: = = A Nagy Enyedi Collegiumé melynek
betsés jöttén az ide járuló Bentő és Bod
gyüjteményekkel tésvén

c:) A Fejérvári Püspöki könyvtárí, melyet a
Dobai Székely Sámuel vtt Egyházi hires Levél gyüj
teménnyel, Battyáni Ignátz által megvásá=
rolva tétetett nevezetessé —

d:) A Brukenthal könyvtári szebenben — e
nevezetes az Erdélyi Orszgyülési végzéseket ha=
nos eredeti példányairól —

+ 2. A Gyüjteményekről Löcsül nevezett
Belletti: a Magy Udvartar

c/ Az 1791.ben fel állott Magyar Történeti gyüjteménye — mely a Történetes Aranka György lezeri forogván, ma örökösénél van, de talám a Hazai illetné — sőt bevés ő levelek foglalma gában —

f/ Dernek — tettség lévül minden ezen előszámlálta meglévő okleveles gyüjteménye, és jegyzetei ma a magyar nemzeti Museumon betesfirül — Naderunk legyelméből ki azoktor magaerszén = nyéből 1000 aranyokat — de akorri rossz. pénz bert 4500 forint — meg forzette, és a Hazánnak ajándékozta

§ 14.

A Nyomtatott könyvek, melyekben Magyar és Erdély ország Történetének világosittására folgálo okleveles tévődelek közönségessé — előszámlálni akarni, sőmit annyit terne mint a Hazai történet Irodalmát itt előre adnii; mert a magyar Historia Irás meg eddig elő imrább a Történet nyomozás Stadiumába lévén derekas Iromb nagyobb részre, munkáit bizonytalansággal tölti be i. ezekkel között, jó helyet az okleveles foglal

foglalnak el — El mellőzvén azért itt Bél-Ber[illegible]
Ő- Cornides- Battyáni- Eder- Engel- Horváth-
Kollár- Koller- Kovatsics- Miller- Schwarzner-
Virág- Wagner- Bod- Bardossi- stöbb másod
alább ugyis említendő különbféle tartalmu tu-
toriai munkákat, itt csak a kéi leg főbb nyom
tatott ollvéll gyüjteményt nevezem ki —:

1.) Katona- Historia Critica Ducum Hungariae-
Tom I. és Historia Critica regum Hungariae Tom 42.-

Ezt a Szemerdi munkáit egy lehet tekinteni, mint
egy ollvéll gyüjteményt, melyben a Historiai el be=
jellés csak másod rül- fő pedig azok levelek és
kurfőül kolyálo historia Irók, tulajdon kezeik
tal bé irattatott ki vonatjaik —

2.) Minden általa meg találhatott ok leveleket egy
telyes gyüjteménybe foglalni, és kiadni el terjedt a'
szorgalmu Fejér György — Ennek már
102 kötet munkája — ki jött eddig elé Codex Diploma
ticus Hungariae Ecclesiasticus et civilis Előlegzés reá-
Codex Diplomaticus Hungariae Ecclesiasticus et
civilis Tom VI. in Volumen 12. Index Codicis Di=
plomatici &
Supplementa ad Codd. Dipl. Vol: 2.-
S. mind ez a 16 közép vastagságu kötet csak

az Árpád Nemzetségéből uralkodott királyok
Királyával végződik — 1300 — folytatásához, mely
ebbe nem volt szándéka, — közelebbről szemügyre nyuj-
tott a házának a Tudor Házo-
ból emlitett történetei méretére —

§. 15.

D. Történet Irók —

A Történet Irokot két fő ágra alatt foglalva be-
Pudfölnek nevezzük azokat, kik vagy magok idő
korának Történetét, ömön Tudatjok, és tapasztalásaik
nyomán, vagy **Kellebb** emlekben azokról kik régibb
dolgokat ugyan, de olyan kutfőből meritve irásba,
melyek már ma nincsenek meg —
Historia Tanitto Irónak nevezem pedig mind
azokat, kik meg levő okleveleből — kutfő historicusok
ból, emlekekből nyomozván a régi Történeteket,
irigyálodtak rendbarumit munkáikba előmbe ter
jesztik. —

§. 16.

I Pudfők — még pedig:

a:) Ezekről öfves gyüjteményekből:

b:) Legrégibb ki nemely magyar eprobb Történet Iród
nak egy gyüjteményét adta ki, volt Sambucus —

— Sambori Jenes — l. Poly: Sörv: Bevezetes — Ki
Bonfini Historiájai elsö nyomtatásban 1581. leu
annak világosittására egy töld alélor vagyunk hozzo
való — melyben fog találtatni bé egy nehány, ám
bár nem nagy nevezetességü historia mentsés
tül —

2or Sonosabb Bongársnak gyüjteményével, ki
bár idegen leven — IV-is Hendrik Francia Királynak
volt Tanátsossa, és több versbe lövegi külömbözö ü=
varoshoz — mégis magyar történet Irot öfsve
fedésére szinte magyar, és nehezyen ki adott ki=
vetező czimü könyvben: Rerum hungaricarum
Scriptores varii historici, geographici & Franco
furti 1600. folio —

Mivel mind ezek foglalt bé Bongarsnak
gyüjteményében az ö életének közelebbi körülmü
állásával együtt leiro Hauer Adversaria de
Scriptoribus rerum hungaricarum et Transil=
vanicarum — Pars I. pag 278. —

3. Kevésbé hires de megérdemli el mellőzés
érdemlö a Reusner Gyüjteményes — leirásai
melyről leiro egyan ott a 271. lapon — Elsö ki
adásának czimje volt: Rerum Memorabilium
in Pannonia Sub Turcarum Imperatoribus
bello militiaque gestarum exegesis, seeunar
rationes illustres variorum actorum 1568. ara
arol

utolsónak: Syndromus rerum Turcico-Pannonicarum &c. 1625.—

4. Leg nagyobb neve érdemli a magyar történetíró Srof li adoji között Schwartner Austriai fi, s. egy ezis mris Bongars, és Reinero idegen, li az elsőnek li adásai sirint egészben, a másodikból a nevezetesebb darabokat li válogatván, s. egészben egészben mig világot addig nem látottakor ragadhervárd hozzájok, li adta a mig addig leg telyesebb gyüjteményt — ily cim alatt: Scriptores rerum Hungaricarum veteres ac genuini, folio et 4to Tom III

5. Ámbár ezen gyüjteményekből még számos történet iróink munkáji li maradtak, s. a mi leg sajnosabb olyanokis melyek másutt vagy külön li nyomtatva se találtatnak — lásd engel Geschiche der Ungrischen Reiches — elő ko — még is azokra terjedi nagyobb Historiai munkáji gyüjteményünket li adásához nem fogtak — Ennek terjedelmére nézve mind annonálnak a hezágot li potolni törekedett az öregebb Kovachich ezen li munkával:

a:) Scriptores rerum hungaricarum minores haccenus inediti Synchroni aut proximi coävi &c Buda 1798. Tom II.

b: Sammlung Kleiner noch ungedruckter Stücke in welchen gleichzeitige Schriftsteller ein

einzelne Abschnitte der ungrischen Geschichte
aufgezeichnet haben — ofen 1805.

6. Erdélyre nézve külön gyüjteményt kiadni és adar
ni szándékozott a már említett Magyar Társaság
— ezen cikly ára a nézve szóló Előbeszédben —
ily cím alatt:

Scriptores Rerum Transsylvanicarum — a jó
fándik sükere áll ki elő vezérlett, de félbe hagyá kiadásából a következő kis jeles munkának Der
által, s. az ő nagyon szeres világosító jegyzé
jeivel —

a:) Schesaei ruina pannonica Lib: IV. —

b:) Ambrosii Similiensis — Somogyi Ám
bros — Historia rerum hungaricarum et Tran
sylvanicarum. —

Ezen kiadásból semmi találtatott még most
folytatójais — s pedig mennyi még a II adni való
6 ezeren kívül — Lásd Engel fel korra Előszavát —

7:) Engel és Rumi apróbb gyüjteményeiből Mo
numenta Ungarica — Hungarica — cím alatt, —
némely répertorban a munkák ezen osztályokhoz
számlálhatók — vagy Bél Mátyástól — Adpa
ratus ad Historiam hungariae — de a melyet
bé nem végzett —

S. k.

§. 17.

Vegyük már b:j a nevezetesebb Historiát, mely
pedig Leírásunkban, vagy Rövidebb érzelemben kutfőül
szolgálo historiai munkáktól egyenkénti rendre — ő
emlékén elsőször a hazai, az utána az idegen — déli
és Történetíróink meg világositó Irását —

A:/ Hazai — Kutfőül szolgálo Történet Irók

1:/ Kettség kívül első ezer előtt az a kit minden tekint
gatós történis lévén vagyunk vagy nevezni,
mint elejétől fogva neveződött — Béla Király nevez
ték — az az ismeretlen nevűt — Iro Deákja. ekko
ninnus Dela Regis Notarius — a munkának czím-
je ez fogott tenni: Gesta Hungarorum, vagy
De gestis hungarorum — Foglalatjának nagyobb
részei a Magyarok ki jövetele — haló Földjök el fogla
lása és fel osztása közti be — tsak feleletes hos
tad által utolso szakaszában a magyar Vezéreken
ként Istvánig — de a munkának foglalatjából,
és feladatából, hol a további Irásra már képen
volt a ki lúciaron pergamenre, ki tetsik hogy
továbbis volt folytatva — elég addig elé egyetlen
egy ez a Példány, mely az Ambrasii gyüjte
ményből tsúdo ország által a Bétsi Cs: Könyves

hárba — Irásai vonásai a 13. Századra, vagy a
14ik elejére mutatnak — de ez csak a leirás, nem
a munka készülésének ideje — Ki adta legelébb
Schwartner emlitett gyüjteményében — annyira
mások külön — le van fordulva magyarra —

Trojából, s. az Irományi hitelesség erül, s.
bessiről a leg ellenkezőbb értelmek közöttt inga
dozik a Vélekedés, s. ma sincs tökéletes egy
is ezek közül —

2ik A. mi az iró személyét illeti, erről minden
hozzá-vetés Elő-javának első rendjéből indul
ki hol magát igy nevezi: Dilectus magistris
ter ac quondam bonæ memoriæ gloriosissimi
Belæ Regis Hungariæ Notarius Vagy Hajdonkori
hiven az nevéből sokszor tovább terjedő betűkkel jegyzeni
ki — Már tudva van hogy Magyar országnak
négy Béla nevü királyai volt, s. kérdés tehát mely
ik alatt élt ez a mi Krónikás? Mind a négy Bé-
la mellett találtatnak vélekedések, s Pál, és
Péter nevü Notáriusokat is tehetett mindenik
alatt találni, kire a kérdő N. betüről vonatkozás
volt a gyanakodás — De mivel Spicz — Ar
chivi ecke Nebentarbeiten II. 140 — ki adott egy
1781. beli okleveles, melyben a II. Béla király

ezt írja „habito itaque super hoc consilio, nos
Tri et Episcoporum S: Macharii et Petri, és Pál
ulj mei horarii nuncupatum Episcopi ultra Sylv-
vani =" azoknak kinne vételnek tartodon tételred
ni többé az arám, hogy ne harmadik Béla fogyzője-
Pál nevü 5. éjjen Erdélyi Püspök lett volna — ellen
e mellett mégis az ujjabb időben ismét állottak fel
2ik Béla mellett nem tsekély okokkal némelyek, külö-
nösön Eneasz, ki egy — tudomra világot nem
látott — értekezésében be bizonyítomnak állítja hogy,
az egy nevezett Anonimusnak Valóságos neve vol-
viltsina, vagy Tardus Péter — Nógrádi hivatal-
viselt 2ik Béla mellett 1134. f. vol akkor a Budai
Praepost, s. későbbre lett Zágrábi, s. utolyára Erdélyi
Püspök 1163 tajan f. historiajat irta Erdélyben,
s. leg közelebbről Fejér György ki egy 1827 be
ki adott értekezésében hasonlolag 2ik Béla fegy
zőének állitja Fronton — elli függőben hagyván
ezeket a Bajoson el dőjtsérő vélekedéseket tsak a
következőket állitjuk rolla, melyek allalma
sint munkajat tartalmábolis urámra bizonyítha
tok —

Az Papi ember volt, mert abban az időben tsak
ügyes

ilyenek voltak Királyi Jegyzők. —

b.) Született Magyar volt — mert más nemzeteket — Nemeter, Olasz, Tótot — gyalázz, a Magyart kévvel dicsérii — a hol a Deák is fejezeis nem kaemerjut ebbe magyar szoval el helyette — per havas tranvierent, magnum alamais feeerunt — magyarok szokás formáival él a Deák beszédbe — pro: Lomra draco ellen állani — é helyett se eppone re — Portyuarii natus esset filius in mundum, faerunt ex Duci gaudium magnum — Sőt a magyar tulajdon neveket, mint hogy Deákul bajosis lenne, magyarul deelinálya pro: Dux Ederi Dungernek patri Borsu terram magnam — van

c.) Nagyon hihető hogy sem nem első, sem nem negyedik Béla alatt élt, hanem vagy két vagy leg alább 3 ik Bélának volt Jegyzője, és egy leg régibb történet iroda — mert hogy a kit elejébe szeretnek tenni nemelyek Chartuli tüe, vagy Hertwich A István Király élete I= roja IV.ik Bélával egy korul, elegyé bé bizonyitot ta Schwartz — Fruitia Religionis Christia= nae apud Hungaros p 55. —

2 A Névtelen Jegyzőnek hitelességéről még

ellenkezőbb, és hevesebben a Vitatásról — Schlözer az Erdélyi Szászok Jövő'nekéről irt könyvében vad indulatossággal támadta meg — s. még Pray is régibb munkáiban nem volt kiméletes a beteges lelkiismeretű néhai — Lásd Pray Dissert. II. in Annales Hunn. et Hungarorum: — De Bél — Praefat. edit: Schwandtner — Katona — Hist. critica Ducum Hungariae pag 7 sq — Később Pray maga — Hist. Regni Hungariae Prolegom: pag XVI — Jó'ném jeddig Corniides és Engel — Vindiciae Anonymi Belae regis notarii auctore Danielo Cornides, accedit et Edita a J. Ch: Engel — Kivántár Érdemét, is. meg mutatták, hogy ekkor kritikai mellett hitelen, foglalatjára nézve pedig egy leg bátrabb Historiai kútforó' bírunk ezen munkában — mely volt az előtt homályos daraboknak regi tőrténeinkben tökéletesen ki ekujtőleg fel világositó —

§ 18.

2) El mellőzve több egyrobb történet Irókat ennek nevét és munkáit az emlités gyüjteményébe fel lehet találni — által mégyek a magyarok regi Historiajának második részére, is. bővebben tekintvén az elsőnek nevezetesebb

terebb tartsze
Kronika vag
a Magyarok
garorum ab
1164 —
régibb időbe
tartsza — hel
annak egy
nem tudt
lövésterendő
régibb időbe
tetemes, ug
tudt, rendsz
unalom üze
Ilyen irodal
tett —, nemel
nagyok kem
— elevelekis
bírt forem
rajta kivül
hogy munkáj
graforum tr
leg több szám
és bizonyos
nak alapul

tesebb Eutsejére, melyis a Thuroci neveről neverett
Kronika vagy egész czimjével Schwantnernél: Ill:
Magistri Johannis de Thurócz Cronica Hun-
garorum ab origine gentis ad annum usque eh:
1464 — De hogy ez a Magyar Historiának a
régibb időben fonal egyetlen egy leg közönségesebb
Eutsejé — helyreleniül tulajdonittod is Thurótznak, ki
annak egy részét tsak első, sőt az sem, ha-
nem tsak leg hiresebb részeit a régiek közt, erra
következendő részletes meg fogja világositani — A leg
régibb időről fogva meg volnak mint más nem
zeteknek, ugy a magyaroknak is a nagy Chroni-
kák, rendszerein Chronikákból hengjelő papirok által,
unalomig ismert vegyes részletek — Kutfőül szolgálnak
Ilyen irásnak a Szép hagyományok, regibb Chroni-
kák — nemely szerencsésebbeknek, hol a királyok és
nagyok szerelmeivel közelebbi összeköttetésbe állottak
— ollyanok — az — Ilyen Chronicai Iro volt a fennb
biek szerint a nevetlen Jegyző — de másoknak is volnak
rajta kivül — tán régibbek. — — maga meg valya
hogy munkáját Secundum diversorum historio-
graforum traditiones irja — — Ezekből a kitsinyek
leg több számu régi Kroniták közül meg maradt,
és bőségesen Thuróczban minden későbbi Chronikák
nak alapul szolgált egy a melyet irt Kézai Simon

viszont Papi ember a 13-ik Század végén, és ajánlva
IV.-ik vagy Szent László Királynak, be hozván bemerő-
viden a Magyarok Történeteit a kor régibb időről —
Nimrodtol — kezdve, a magok koráig, — Eötvös után
az az előtt nem régen történt Magyol pusztítástis be-
hetőbb oda, hogy Kézai kevés más, sőtt régibb, bővebb
és hitelesebb Krónikát el pusztulván, el hányodván,
s. azok között a Nevezetesis — idegen földre kerülvén,
Kézá maradt szinte egyedül való kútfeje a ma-
gyar történetek s méreteinek, és leg alapja az
az utánni Krónikának — um: a melyet nem
egyebek mint ennek pótlásai i. folytatásai —
el vagy hogy az eredeti Kéza mindenütt a fő-
Részt. —

Ilyen Kézai Si egésbitő Krónikát kéziratba
mais többek, és különböző találtatnak — nyom
tatva pedig kettő jött ki — u: m:

1. Kéziratban ismeretesek nevezetesebben:

a:) Egy Krónika mely irodott Robert Károly idejé
ben — ez Prej volt — ma a Posonj Kapitalan könyv
tárában —

b:) Egy más mely a Magyar Történetet Robert
Károly

Károly halálaig hozzá té- ett Sambori birtokai- mai
a Bécsi Cs: Kir: Bibliothekában-

c:) Egy 1358-ban írt Kronica, melynek foglalatja
egyező 1302. hasonlólag a Bécsi Könyv tárban
d:) Egy mais hasonlólag 1327-ig terjedő- de 1437-be
írt Kronica-

2. Nyomtatva:

1.) Talám egy ötödik, is. ma nem ismeretes kéziratból
nyomratta ki Hertzog Budai könyv nyomratója az regy
nevezett Budai Kroniáit- Croniconi Budense 1473-ba-

2.) Turotzi pedig - gyanithatólag Kelő mester-
a:) Az 1358-ban Kroniáit korolkora ki irván-
b:) Küküllői János - Johannes de Kikullew-
Erdélyi Kánonokna 1-ső Lajos Király Uralkodása ide-
jét magába foglaló kroniáját hasonlólag sorol
ora akkor ragaszkodni-

3-or Monaci Sörünn - Laurentius de Ellona-
ensis- Velencei Ironak 2-ik vagy Ric Károly Jaterna-
rol versekbe irt munkáját, folyo befejezésig által
tévén- végre

4-er Legfelyebb Talam Sigmond uralkodása
kezdetétől, Mattyás meg koronáztatásáig folyó
történeteket dolgozván maga- ezen külömbözö

eredetü darabokból alkorra ő̈ssé az ő neveiről nevezett
kronikájáig — mely terjed 1464 ig
Ha nyomtatodori legelébb 1483 ba Augsburgba
negyedrébe — annak több verében máskütt, megvan
a Dongaro és Schwanner gyüjteménnyeibenis —
Bétse sőt éppen abban áll, hogy a magyar nem
csak minden történetének minden idejét egy más
ból folyolag elő adjak — hogy a régi kronikákat korok
sora követi, s. átalyában egy lehet tekinteni mint
azt a Párt, amely a nemzet minden Idő̈beli
hű hagyományait ő̈sszesen be foglalya — Hitelessé
ségé annyi, mint azon kroniká, melyből me
hiteles van — ezekről pedig átalyában azt lehet mon
dani kétes hiteü nekiek, mikor nincs okunk
ne hidjuk az ember

§ 19.

Mielőtt ezáma a kéz fő hazai kurso Történet
Irol bővebben szollattunk — annál rövidebben
emlékezhetünk a Többiekről — idő beli Rendel tsak
a nagyobbakat nevezetesebbeket hozván fel —

1.) Párnán Péter Sicilliából Palermoi eredet
tü Barát, azután Nocerai Püspök, Ferdinánd Ná-
polyi Király követje 1ső Mattyás Királynál — Jor

Irt egy nagy munkát 6i Könyvben — különböző nem-
zetek történeteiről, melyet közül adott az utolsó ma-
radt fenn, s ez képezi a Magyar historiának alapját
magában — ebből is adta Sambokí 1558. Bécsben,
Lázi Péczi Sabáts 1579.ben 8adrétben ezen cím alatt
P. Párnáni Gyüttmeny rerum Hungaricarum — Meg
van Schwantnernél — bétse nem különös —

2.) Bonfini Antal egy a maga Idejében tudor
olasz tudományáért s munkájáért első Mátyás
Király előtt kedvességes nyert, s udvarában mind-
tolnoja meg telepedvén, az ő parancsolatjából,
s ha Helbai Fajtjának hinni lehet, az egész
országlevél Tárából Királyi rendelés mellett ápol-
gyüjtött ollyeket segedelmével —?— irt az egy-
kori Chronikák helyett, egy jellengősebb Irás
modu Magyar Historiát, s Livius akarván
meg a tálsóberlés lövetni, ahoz[ra] munkáját
tizedekre — Decas — melyet közül egy, tiz könyvet
foglal bé — Ilyen tizedje van négy es fél — tehát
mind ősve 45 könyvet — Mátyás életében
el hozta volt munkajat az ő időtöltéig — Mátyás
halála után 2ik Uláslo jovallasára folytatta 1495.ig
Ephrendőig — Könyvén nem sok nyoma látszik a tőle
tartot emlegetett ollyeket használásának), sőt min-
den elrehaladt Történet nyomozói meg egyezne

abban hogy Szuromi egyszerü elö beszelleset nagyitások
Eal, sö nyilvánságos Változmányokal homalyosodtak
ta — Lásd Schwandtner Gyüjt: 1.D. Elöl: 454 — Sa-
tona Histor: Duc: H. Prolog: pag 32 — Telyesen kiadta
ebbö Sámboki Solfer emlitett toldaleyaival — leg ujjabb
s fobb kiadásal jött ki 1771.be Leipzigba, az ujjabb Del-
tol fel retbe — A. Bongars, es Schwandtner gyüj
teményeibe nincs felvéve. —

Ambar "idö" perein kisöbbi de mégis itt emlittem a
Heltai Gáspárt — Pap — magyar — könyv nyomtato —
Katholicus — Lutheranus, Reformatus — Unitarius egy
mas utan rendre. — azért mert az ábrula 1578.be
egyrészben ki adott s. nem régen honálban is erös-
sen közkézen forgott:

Cronica a magyaroknak dolgairol — kinek egésszen
Bonfinitöl vagyon véve — de még sokkal többé Változ-
nyellel, ráfogasokkal kifrázásokkal egy kolyva mero-
be hasnáltharcalanná tévé — Ujonan nyomtatatott
Györöf 1789. II k. képpekkel, — mas dear mun-
kaja — Historia Regis Matthiæ, hasonlo ugy Bon
finitöl van véve — Bonfinitöl több folytatot
talalhozzak, leg neveresebbek ezek:

3.) Istvánffi Miklos — Al Nádor — Vice Paletinus —
egy gondos kep tollu — de mégis kritikai vára Történet
Iro

Iro — 1190tól az arar 1. Mátyás halálától kezdve
leirva magyar orszag történeteit 1606 ig. 24 könyv
verben — kiadásai tettől ejtmérére:

1ső 1622 be Kölnbe a 2ik 1724 be ugyanon-
ehez van ragasztva a kiadonak Kettelemevü jé-
suitának Jesuita Vellei folytatása —

4:) Istvánfinak folytatoja Kázi Ferentz Jesuita
is csak ugyan mutatjai a 17ik szazad elsö ejtendejiü
kedi es ehhez hozza 1681 ig 3 Darabba, fel réhez 1737.
1749. szorgalmár, s reszint hajlast mutato könyvéről
a Jesuitai cimn nélkül is meg lehetne ejtmérni

§ 20.

Erdélyiek közt a Hazai Történet Irás tovább folytattak or-
hol Bonfini meg állapodott, különösön pedig azokat
lás okra — Erdély tulajdon történetét meg irták, ezek
voltak — ismeretsek csak a nevezetesebbeket, es nyomtatá,
ba ki jöttet emlitve:

5. Somogyi Ambrus — Ambrosius Sinnigianus —
Belső Solnok Vmegyei fegyzője — Notariusai — 1665.
körül — Mondajának cimeji ezo: Ambrosii Sinnigi
ani Pannonici Notarii Cottus Solnoc interioris, in
Transylvania rerum hungaricarum, post Bonfinium
gestarum libri Tres. —

Kezdi csak ugyan elö adasai nem 1495 rül hanem
1514

1514.ik ik le hozza 1605. — Könyvének elején nagyon rövid- szóval és mai írókból mint Erdély Elválásának után bővebb — 1571.ik évtől fogva leg bővebb, és tartós — első Könyve van Ő nyomtatva, a mai fennebb említett gyűjteményben — Ő is Jegyzeteivel, s világosításaival — Bővebb és sokkal bizonyosabb hátulsó könyvei még Ő is irásban állanak — az egésznek egy jó példányja van a N Enyedi Kollegium könyv tárában — s egy még jobb a Dl Vásárhelyi országos Könyv Tárban. —

6:) Leg nevezetesebbi tette magát az Erdélyi Történet iró Ő előtt Bethlen Farkas, ország Cancellariusa szul született — 1678-1679 — 1ső Nyaki alatt le irván különösön Erdélynek történeteit is 2ik tértől 1609.ig Továbbis akarta volt folytatni, ir. nevezetes évtől 1629.ig hol Bátyja a történő emlitendő Bethlen János mint az előtt irt munkáját bezárta vala — de a nagy Történő hivatal, s előbe jött vélletlen halála, okait tette végett — Ruthenul hasonlatos Somogyit, Samosközit, Otrokocsi Borsos Sándort — Sz — főleg pedig a közönséges és nemzetiségi levél Társalgást — K. Könyvecskéjét is az a Classicus munkát, melyet meg maga akart Ő is nyomattatni, ha a halál gátot nem vetett volna szándékával — Helyette egy ano-

ehez

chez lezdett 1684. Lyán testvére Berbelen Elek orszáj
Rendei elöl üllöjé — kiresvén, maga Jószágában le=
lett s végre nyomtató Sajtót állitván — ki jött volt
már 10 könyv, s. a 11=ik nek egy része, mikor a Sza=
tár Jutás miatt félbe szakadt a nyomtatás — a
példányok nagyobbára el hányodtak, s. csak le=
vesi lehetett arczán szépen öszve szerkeszteni — Mai
az minden szonkulás nélküli példányok ezen le=
részi ki adásból feltette világ —

A Szárdhelyetlen Benkö Józsefnek öszönyür
a Több réfmelés ki adásai — ö t.i. Kebeni könyvo
nyomtato Hochmeister fel fogllitrásával a Berb
len munkájának különböző irói iratait, melyek
közöt Sajdalom, az eredeti rész el vesvén, csak
egyes, és annál inkább hibátlan egy sem találta
tott — öszve szedvén, öszve vetvén a mennyire
csak lehetséges volt meg igazitván — s. 14 legy=
nyit — 1601. és 1602 töl melyeket sokáig meg tá
lálni nem lehetett — maga dolgozásai szerint
ki porolván — Világ elejébe bocsátotta —

Ki jött az egész munka VI. darabbal — 8=ad Rézbe
1782. 1793. —

7. Bárkori Gábor s Berhlen Gábor fejedelem saját
Dö szárazsági közből ki maradván — 1629 töl kezde

le irta Erdély Történetei a nagy ember, hazafi, és tudos
Bethlen János három fejedelem alatt orszag lanul
lanussa lei munkájában:

a:) Rerum Transylv: libri 4. continentes res gestas
ejusdem Principum ab anno 1629. ad annum 1663.
ki nyomtatodott volt még 1664-be Amsterdámba 12ed
rétbe — azutan ujra ki adta Horanyi 2 darabba &c
1778. 1780.—

b:) Historia Rerum Transylvanicar ab anno 1662
ad annum 1670. producta — ki, mineh uramra addig
csak kéz irasban lett volna ki adva ez ebb egyan
Horányi Bertbe 1782. 83. 2. darabba —

Bethlen János ez utolso munkájanak eredeti
kéz irasa az Enyedi Kollegyom könyvtárába talál-
tatik — melyből a nyomtatott ki adás' hiányait és
Tetemes hibáit siikseges meg igazitani —

S. Ri

Itt meg akad a lei haza turfoül kolgálható
nagyobb Historicusunak egymásból folyo sora-
Dermlését erdemelne azon közülés a felsebbek,
kik valamely rövid Idö foltaknak, nevezetesen
fedig magok Idöorokat történetei kiebesenkir-
ván meg, betses turfoül folgálnak a régi dol
gokat nyomozo Irónak —:

1.) A Sz: István Király élete és Irgalhar

tei

tüttüs v: Hartwith Püspök, ki ezen munkáját
Kálmán Királynak ajánlotta, és leg régibb világ elejé
be borsátott Magyar történet Tronok tartatik arról
tol a Kik azt állítják, hogy ez a Kálmán, a Magyar or=
szági király lett volna. De kihetőbb hogy nem
ez, hanem az ifjú Béla Király testvérét Kál=
mánt kell érteni, ki Halicsi — Galiciai — Király
volt és így Hartwich nem 12ik Század elején,
hanem, a 13ik nak lőzején élt és irt — Lásd
Initia religionis Christianæ in hungaria auctore
Gabriele de justra Hornad — Grof Schwarz —
S. SS. — meg van Schwarznerné

2.) Roger — olasz születésű ember, N: Waradi Canonok, tulajdon tapasztalásából, és egy korul tudósittások
ból le irta N: országnak a mongolok által történt
pusztitását ezen hires alatt Miserabile Carmen
— Gyönyörü nem Versezet — Super destructione regni
Hungariæ temporibus Belæ IVti regis, per Tartaros facta — Lásd Schwarznernél —

3 Galiotti Martinus — ezis olasz tudós litterator
astronomus, és Astrologus 1ső Mattyas Udvarában mulatván, irt egy könyvetskét, s ajánlotta
a Király Természetes fiának Hollos Jánosnak Werbey=
nek ily hirn alatt, De egregiæ sapientiæ juvenis
Ioannis et facetis sermonibus regis et Matthiæ — Vagyok

kissebb érdekletü mondasai is tele — Anecdotai —
az elmés és tekes Királynal. Lásd Schwanneröl.
4:) I. Ulászlo király uralkodasát, és Varnai esetét,
derékül irta le Callimachus, egy Solar idaron olasz
— Azért Callimachus cognomine exper — III.
Kazimir Lengyel király Titkonokjá — Lásd Schwart
nerné —
5. Gyönyörü munka — Ludov: Tuberonis hom
muntarlor, de rebus quae Europae, Asiae in illa
Europae parte, quam Pannonii et Turcae eorum
finitimi incolunt, gestis &c — Libri XI.
Magabol foglalya az 1490 tül 1522 ig valo tör=
téneteket — t. volt Tubero nem tudatik, hihero
hogy a nevis Kötött —
6:) Cesar névvel emlitem a bövebb ismertes
tésre fenn maradt apiobb munkáket —
a:) Cuspiniani — Chronicon Austriacum, s. rerum vévő
land Co: Danalsos — Diarium de Congressu illustri
simi Cesaris cum Uladislao Ludovico, et
Sigismundo Hungariae Bohemiae et Pannoniae
regibus et inita ex gemino Sedere matrimo
niali affinitate — Lásd Bel apparatusában —
b:) Stephanus Broderich — Szimúmi, azután
Vaci Püspök és Királyi Cancellarius, ezis szem
mel

rel lévő bizonyság — Descriptio Cadis ellohalsi
ensis
c:) Hyeronimi Laszky: Historia arcana lega=
tionis nomine Iohannis Regis ad Solimanum Tur
carum Imperatorem Successoris — — Ő maga vol
a lövet — Laid Dél adparatussában —.
d:) Ioh Zermegh: Historia rerum gestar
inter Ferdinandum et Iohannem reges Hunga
ria — és arról Lord hiteles és egyenes Iro —
Laid Schwanowernél — vegye:
f:) Rekesse bé a Magyar országi Memoria
irónak Sorát Jorgech Ferenz Váradi Püspök,
és Királyi Cancellariusnak Rezen munkáját: Re
rum Hungaricarum Sui Temporis Commentarii;
ki adta Horányi 1788. 8ra ki jeljedne 1540ben
is 82ig Bellus munka —

8a 22. —

Erdélyre nézve nevezetesebbek az ország alá számlálható

Irok közül:

1. Bajthi Gáspár — — Berhlen Gábor kétbreiji
külső orrjegyes bé utazott ember, — Mészérhelyi
oszlop rectora is. végre Kapralan — — bé irta Stair
fogyatkozó életét ily lum alatt: De rebus ges=
tis Gabrielis Berhlen libr: IV. — a többi nincs

meg — hiteles engel ein monumentis Hungaricis —

T. I. — D. Bethlen Miklos — későbbi Gróf — Tanúsnak
a Fejedelmi magános Cancellarius — Történetíró tulajdon életében
történt változásairól Erdélyben Deák nyelven — a
munka végén halála után jött ki illy címmel:
latt: Memoires historiques du Comte Bethlen
Miklos touchant l'histoire des derniers trois
bles de Transylvanie — Amsterdam 736. in
8° 2 D. ki terjed 1659.-től 1690ig — Magyar
nyelven az ő neve alatt ki jött élete történetéből való — Több munkáji nem láttatnak világot —
3. Még nehány nyomtatásban és meg jelent s. különösen Erdélyi tárgyazó Memoirokat
lásra L. Catalog — Bibli: Veleri III. pag 87-98. —

S. 93

A Magyar és Erdélyi Történet Irásnak ne
vezetes kútfejei lappangának még kézi irásban — Ez
indította volt Hazánk nemely buzgó nagyjait
1791. és 1792-be hogy egy Társaságot állítsanak
fel melynek tagjai ösztönöznék több tűz arany
jutalmakkal történet tárgyú kézi irásban levő hazai Történet
nek Irók kiadására kezdetét — Így jöttek ki
Schwandtnak és Somogyinak első részei — Neveze

Jobb kéz irarból levő Magyar és Erdélyi Történet
Irók:

1. Brutus Mihály Velenczei Eredetű Ludovico-
nak lapott a Barkori István Udvarában Er-
délyben és Lengyel országban, és austriai Rudolf
Császárhoz ment, s. azt ő rendeléséből ennek Történet
ét: Történet Iro, irta Bonfininel egy puffan
rais modra, de meg fem meg vélendő folyta
lasait — mely le jön 1552dig Nincsenek meg
munkéjának minden darabjai — leg Jobb
jobb Példány találtatik a marosvásárhelyi orgo
nyon Tárban —

2. Szamosközi István — egyen arra a Név
Zamozius nev alatt irt Deák munkéjat emlitette[?]
olasz országba formálta magát Curios is mivelt
emberré — Barkori Sigmond javallásából lendet
le — Bogtalvi István Lengyelaira folytatta, és le
hozta Erdély és Magyar ország történetét 1526dik
a maga Napjáig — 3. Borsai halálta utánn folyt
atta Junius addig hol a Berthen Jaras Jelen
lejáris meg állapodik — Borsai végh hagyo-
mányában 2000 forintot rendelt vala ezen mun
ka ki nyomtatására, s. az ellakozás történet hat
gyományát ki neveset végre hajtoinak de sikertelenül —

omerz

mert nem tsak sokat ki nem nyomtatodott, de annyi-
ra el vesett darabjai hogy ma a leg nagyobb dar-
gaban millerius tsak töredekeit tudjuk öszve sze-
rüni — leg tellyesebb példánnya ennekis a Ett. Vasar
helyi Könyv tárban van — Hogy külömbözön
Bonfinitől munkáját Perrariora ohrona — Tellye
sen volt Ilyen Perrar — tehat 35 könyv — Beth
len Farkasnak volt fő kutfeje, melyből egesz ivelen
korol korais ki irt —

Az Olvasást erdemlő Szalárdi Jánosnak — ki
első Rakoti alatt Al Pitorosnak — Vice secretarius
I. Apafi alatt Kapualan volt — Siralmas magyar
Kronicája — 8 könyvekben — ter Dödik 1526 nat ig le
jön 1662ig

§. 24 —

Vagynak továbbá hasonlolag Kéz irasban olyanok
kis tsak magok Idő korának, is részszerint arondol
gonak, melyekben benne forgottak történeteik
irták le — s. Ilyenek, hogy tsak a leg jelesebbek em
littessem:

1. Borsos Tamás, maga életének Gelsebéli
dolgainak, és konstantinapolyi követtségének leirása
1611. be

Megyan

Megyan neki: Ma
tanya 1678. —
Gellio Terentz
Vénus Rodelyi dolg
Sz. Rosnyai D
Vénusa
Megyan neki Co
Gellyéről irt histo
Sz. Cserei ellin
S. jó Rakoti
gyétol irt naplo
Tanus, Bethlen
S. 25 —
Sz. Masodszor Idez
A Hazai kurz
találom némelyk
Történetinek Vilag
vel felett a Kompi
Tet Nap tele
Sziporcsi Sifro
tanulyni — leg
az Leo Sapi
Megyan akkor, mi
Házjában meg le

Ugyan néki: <u>második Portiaval való járásának hiv</u>
toriája 1618. —

<u>2. Miko Terentz maga életében — 1591.-1613 —</u>
<u>Történt Erdelyi dolgoknak le irasa —</u>

3or Rosnyai Dávid — Magyaros és Törökös háborut
le irása —

Ugyan néki <u>Constantinápolybani maga idejebeli</u>
<u>dolgokrol irt historiaja —</u>

4.er Csere i Mihály <u>Erdelyi Historiat</u> 1662.-1712 —

5. 6. 7ö Rakoni György — 8ö Apafi Mihály ered
getrol irt napto könyveik — Diarium — Kemeny
Janos, Bethlen Miklos, Autobiografiait — sat

<u>5. 95 —</u>

D. <u>Második Idegen kurför —</u>

A Hazai kurfölöl kivül nevezetes tudositasokat
találunk némelykor idegen Irokban is hommyunk
Történetünk világositására — Ilyenek közzikben minde-
nek felett a Romai nemzetet Történet Irói — különösen:

1. A Nap keleti Romai Birodalom Történet iro
— Scriptores Historiae Byzantinae — Scriptores Bi-
zantini — egy különös kötetben:

a:) Leo Sapiens Nap keleti Czasar — 886-911 —
ki ejtsen allot, mikor a magyarok ki jöttek, mostani
Hazájokban meg telepedtek — Irt egyebek között egy

könyv

könyvet a Katonai Tudományról — Τεν πολεμικων — és ebben érdelő Tudositásokról hagyom fenn a Magyarosrolás — Lásd Kollárnál in amenitatib Juris Publ: Hungariei — és ellenvetés munkájában —

b:/ De még sokkal nevezetesebb reczensiója a fiú Constantinus Porfiro genitus — ki a regi magyar történetekre egyik a neveken Jegyzővel Vezérlő kutfeje — és annyival kitünőbb mert egykoru — uralkodott 913. — 959. ig — és a magyarokkal vis vegyü vagy ellenséges viszonyba állott — Minket érdekel főképpen az a könyve, melyet irt a Birodalom igazgatásáról — De administrando Imperio — ki adta Dear fordittással Ellenvetéssel — meg van az Enyedi Könyvtárban is — Helyában mindent a mi a Byzantiumi Irokat találtra tett a Duna és a fekete Tenger környékén lakott és által megy nemzetek történetéről emlékezetre méltó — ki fedte, és nemzetek felett öfve tette és adta Schlözer even mint az egész Byzantiumi Historiai Irok sorsát reánk nézve is ki pedig könyvben: Memoria Populorum olim ad Danubium, Ponticum Euxinum — Paludem Meotidem — habitantium — Mare Caspium, et inde magis ad Sep

terrionem in colentium e Scriptoribus. Ita Pirán
tina erata et digesta Leroje 1771. 1778. Tom 4.
in 4to

D:) A Nemes, és különösön az Austriai Történet
Irok —
E:r A Lengyel — és 2:r A Magyar Történet
Irói —

§ 26

II. Tanitto Irók —

A Kútfőből merito, és vizsgálodásaik' Re-
sultatumát előnkbe terjesztő Történet Irókat, nevez
zük Tanitto Történet Irónak —

Ezek: A:) Tárgyaikra nézve közönségesek —
A Hazai Történet le nevezetességeinek minden ágaira
ki terjedők — Vagy külön Tárgyuak pr: A Hazai
Törvény — vagy Tudományosság — vagy Egyházi Tör-
ténetet elő adók — Ebbi tő való az első rendbéliekes
emlitjük — a külön Tárgyuak ismereseit adathatás
várt, hol mint azon Tárgyakról Különösön fogunk
szólani —

B:) Munkáik Szellemére, és irányzatára nézve a Történet Tanittók:

1. Inkább nyomozók, fel arra, a mi, hogy, miként

történt

történt a kur fölé öpve vetésébül tüstzába hozni tőrekedő
mely, i. vizgalodásaikor annak resultatumaival egyjütt terjesztő
előmbe jő: Ratona 8 —

2dr Tovább elő adok — hit a maiakrol bé bizonyitott
történeteket éjaraknak felfedése, arannak egybe forrasztásában,
i. értelmes elő adásában helyheretül mutatjátnak minden
ezelyat —

Csak ugyan önként értheto, hogy ez a hi ország nagyon
egyrnaiu ba jöky, i. különösön egy olyan nemzetnél mely-
nek Historiája meg tsak a kezdő Stadiumban áll —
minden valamit ero Historicus, bar tsupa elő adonak
tekéz — lentelen egyszerfmind nyomozou lenni, i. arra
valosággal — jó: Engel noha semmit sem idéz —
Ja tehat az ország ebbeli az értelemben véjem; hogy a mya,
rozok közé számlályuk a kiknek hit Historiai állis ajtok,
elő adasok rendjében meg vizgályák, és bé bizonyitják —
Elő adonak hit a történetek ele bésállik, a bé bizonyitás,
sokra pedig vagy éjjeri nemi vagy kevésé erestedne
ki —

§. 27. —

1ör Nyomozo Történet-Irók —

Ide tartoznak elöször — a magyarok —; i. más magyarok,
faji nemzetek eredeti nyomozo Irok — kikmet szamos Tábor —

I. Orokocsinák abrandozásai, ma már nevettségek
(i. Origines Hungaricæ J. Joris Orokocsi;) — Sajnovics

Demonstratio
elsö; i. ezen a
dingve Hun
Schlözer: i.
annek —
a dolog tek
tejében vol
magában fo
Gray e
et Adrianum
in 8vo 176
Disserta
norum, Hun
Az
G. Jeje:
Jasonumq
kiis — Bu
A ki e
ni, nem le
Thunmann
te, der östl
1774. —
Fischer (i. Eb
Dan Corn

[illegible] Demonstratio Ideorna Lapponum, et Hungarorum fidem
ejse:] s ezen állitás párjojói: Gyarmathj [illegible] Affinitas
linguæ Hungaricæ cum linguis finnicâ originis:]
Schlözer: [illegible] több munkáiban] Sőmi feleletenyéget beu
mennek — Ujj állitások megujjabbakkal rombattatnak —
s a dolog tellen még nagyobb homályban vesz mint
régebben volt — Az régibb vitatásokról bi meritőleg
magában foglalya a tövetkező fő munkák:

Pray Annales Veteres Hunnorum, Hungarorum,
et Avarum, fol. 1761. — Chez Jarul: Supplementum
in 8vo 1764. és
Dissertationes historicæ criticæ in annales Hun,,
norum, Hungarorum, et Avarum fol: 1775.

Az ujjabb vellekedésekről lásd:

G. Fejér: De Attila et Hungarorum, ac Chunor
Javarumque Hungaricæ accolarum sedibus etbri,,
tici — Budæ — 1830.

Az ki ezen tárgyat ki meritőleg akarja áttekinteni,
ni, nem lehet el a következő jeles munka nélkül:
Thunmann [Joh:] Untersuchung über die Geschich,,
te der östlichen Europäischen Völker 8o Leipzig
1774. —

Approbb munkák ezen Tárgyrol. —

Fischer [Eber:] Quæstiones Petropolitanæ [adnexum
Dan Corinides commentationi religionis veterum

Hungarorum:/, 8= Veima 1791.

Több egyes értekezések a Haraszlyo Irásokban, nevezetesen a Tudományos Gyüjteményben.- Horváthról, Jeger Györgytől sat erenkivül is po: Dankowski Gergelytől s. másokról.—

§. 28

Le kálva arra kir a harai Történeteket folytatolag j írái, itt még csak a nyomozokat (:26 S:) emlitve má jok felett tudósítnek Ill: ország rejeiről a lét Dicsorokat: 1. Bray György /: Exjesuita s. végre Nagy váradi canonok) löveiteiö munkájában: Annales regum Hungaria ab anno Christi - 997. usque ad annum 1564. deducti in folio Cindob: 1764-1770. Tom 5.—

2. Katona István Kalocsai Canonok élébb jesti professor fen, nebb mar (:14.S:) emlitett Temesvári munkaiban—

Ehhez járul még ird ely rejéül

3. Ider Károly Josef annaknál nyilvánabb Szellemü s. élc, Tö, kiraju Erdélyi Cath: Pap- ki Felmeri márton ily hiimü könyvét: Primae Lineae Historiae Transylvaniae, antiqui, medii, et recentioris cui exhibentes et illustrantes S. Cibinii 1780— elsö ki adásában /: Cibinii 1803:/ bevezetésébe a löveiterendö hozzá adásokal: Jos Carolus Ider observationes Criticae et pragmaticae, ad Historiam Transylvaniae sub regibus arpadianis et mixta propagineis (:X:) Excursus ad illustrandam Historiam Regnorum Vladislai II. et Ludovici II.

§ 29.

Löveiternek mar ard Ider ki adásnak vegerünk is. ezek emlitett még inkább Vizi használatuar: Mely

Még a mult Századból:

1.) Simon Sam: Gyarmat Chronologica rerum Hungaricarum et Transylvanicarum a nativitate D: Salvatoris ad annum 1736ta prodcta Claudiopoli fol. 1764.—

2: Windisch.— Carl: Gotlieb— Kurzgefasste Geschichte der Ungarn 8.- 1778— Nehai Professor a Szerepi Adam Keri könyve—

3. Pálma— Fra Car:— Notitiæ rerum Hungaricarum— nagyobbára a Frey munkájának rövidebbi vonattya, egy köz kedvességü munka— Harmadik adása— Pest 8. 1783. Tom III.— az elébbiekbe bevevè nevezetesebb mulyai, főképen a Polgári alkotmány történetei adásával—

4. Katonának nagyobb munkájából meg.ri vonatok egyan elbalasztással— Historia Pragmatica Hungariæ 8. Buda 1782. 84. T. II. és Gyarmat Cronologica rerum hungaricarum et Illiricarum— 8. Buda 1790. 98. T III.

5 Praynaris van egy rövidebb, s. minthogy későbbi sok dolgokrol bővebben historiai munkája ezen cim alatt: Historia regum Hungariæ cum notitiis privis ad cognoscendam veterem regni Statum pertinentibus 8. Buda 1799.— 1801.

Idegenek sem tartoznak rendszeresen tárgyunkat a magyar történet írásában legyen elég a következőket megemlítenünk:

1.) Sacy Histoire generale de Hongrie 8. Geneve 1778. Tom III. —

2.) Gebhardi Lud Alb. — Geschichte des Reichs Ungarn und der damit Verbundenen Staaten 8. Leipzig 1778. 1782 IV. V. Az első évek, az utolsó két évtized érdemlő munka — ez magyarra fordítatott Wagyi József megigazításra, és 1803-ig folytatta Kultsár István által 8-ad Pesten 1803. III. K.

3 Spittler Europai Statusok Históriájában a magyarokat illető szakasz mester mű, mivel minden a mi azon tolból származott —

§ 30.

A jelen századba jelesebb Magyar Történet Irok és azoknak munkáik —

1.) Svastits Ignátz Magyarok Históriája 8. Pozsonyban 1803. III. Kötet — előrement vad czimjéről ismerve

2.) Budai Ésaiás Magyar ország Históriája I. D. 8. Debreczenben 1805. II D. 8. Febr. 808. III. Dar. Dobreczen: 1815. Egy szerü Irásmod, ezek irányos vála-

gatás

gaték, rövid idővel egyesülő tehetség, i. Történi a Protestans polgári helyheztetésnek elő adásával valódi terjedés nagy és állandó terét biztosítani és munkáim.

3.) Virág Benedek Magyar írónak 8a Buda 1808.
III. Darab — Ez a Romai Hierarchia hanyatlásának gyarorlott bi fejtegetésének történetére nézve becses —
4. Mindent egybe vetve nem Valmező állítás Engel-
-János szerencsés — leg derekabb Magyar Historia irónak
nevezni —

Fontosabb munkáji:

a:) Geschichte der Ungrischen Reichs, und seiner Nebenländer 4a Halle 1790. 1804. I. IV. 13. A Halléban bi adott közönséges — azaz minden időben Historiának 19d részei lépi —
Az Iro tehetségének egész terjedelmét meg tekélés tellett volna a munkát be végezni — de tudt magyar országi mellékes birtokainak historiája jött bi ennek bi adásában nemelyi nevezetes ollevéli forbélással —
Egyéb aránt ez a könyv fogalmazásával nézve inkább a nyomozo történetet Iróit ofrájából tartozna, és csak ugyan azon Iromat mairól munkájáért említődni itt — Ez a mairól kimerest munka

b:) Geschichte des Königreichs Ungarn v. Tübingen
1811 f.: De tovább nem folytatódott hanem a helyett
ki adta az Iro egyan az valamennyire meg válto-
zatott ezimmel — Dell: Ihreisa haláláig le hozva
s. ez jó munkája — kinyi jedig ez:
Geschichte des ungrischen Reichs. Wien
1813. 1817. V. 13.—
5. Leg bővebb is ezért is de Fejérpeni azert nagy be-
lü munka Szeszlerner Historiája, hanem a Rem
lerner minden idő korban volt mivelőji, pol
gári, és egyházi állapotjának rajzolatjai elő
adásai egy ki egészitő képül tette — kinyi ez:
Geschichte der ungarn und ihrer Landsassen
8vo Leipzig 1815. — 1830. 2 p.
6. Leg ujjabb végre ez a munka: Geschichte
der Magyaren von Johan Grafen Majlath 8vo
Wien 1828 - 1831. V. B.
A kik utóbbi emlitett, egyeb irásai által
munkáikat ismerik be nyomásával kinálki
koznak mijol. kai ellen — mely minde
nütt vissa tapsiro — a Historiában jedig el

fenvedtheterben —

Ki jelebeit Erdemelnek mëj:

a:) Nagy Pál Varadi Acad: Prof: Ita ell:

b:) Schneller Jakab-lőrinyi permaval irt Die Geschichte Ungarn 1833 5 Bendeben —

c:) Rendkivül jeles munka Perrovich Endrit fierefrely ell Magyar orfzag Történetet idő fari Jab= lálban Sat: Pest 1830. egesz reiben —

§. 81

Nemleher a Magyar Historiara tartozo Segéd munkak Cunije alatt ő nem emlitteni akarjok leebb folyo irásokat ei Tudomanyos v. éppen Historiai ko Tárakat, melyekben Szamos kül lelyek vilagositthyák Hazai Történetünket:

Ilyenek Pedai:

A:) A Tolyo Trások

1:) Sprillegerne eftrzeigen aus sämtlichen Kön: Erbländern 4. Ven: 1771. 1776. VI Jahrg: Tom VI. Sol vanberne Magyar orfzagot is illető.

2:r Windisch Ungrisches Magazin 8 Bes burg 1781. 1787 VI B: Magyar tölle:

Neues Ungrisches Magazin 8vo Presburg
1791. 1798. VIII Hefte –
3/ Kovachich: Mercur von Ungarn Dec.
1786. 1787. IV Band –
4/ Schädius (:Lud.– Zeitschrift von, und vür
Ungarn zur Beförderung der Vaterländischen
Geschichte – Erkunde, und Literatur 8. Hft
1802 – 1804. VI Bände — a magyar Tud: Gyüj
teménynek apjá —
5.— Magyar a nagyonkint gyarapodo Tudomá=
nyos Gyüjtemény 1817 ótha melyhez járúlt
a Valamennyire ide is tartozo
6:/ Első Magyar orszagi Minerva – 1824 dikre
is a
7. Magyar Tudományos Társaság évi könyve,
: ugyan akkor kiadott
8. Tudomany Tar;
Erdélyben 3 Hft és Historiára kiterjedő
tartalmu folyo iratai ám:
9:/ Siebenbergische quartal Schrift 8 Hft
mantadt 1804. 1824. VI Bend
10. Siebenbergische Provincial Blätter

8. Hermannstadt 1804, 1824. v 8

Leg ujabban indult meg ez Historiai Tarral
mint Seb könyv am:
11: Erdélyben Kiló 1832: 1833. – 34. kiadja
Kilagyi Ferenz Kolosvari Ref Prof.
12. Arpádtol Hunyadi Jánosig Seb könyve ker
lenesi Piovárosi Mihály –

B:) 220 Iárok

1.) Budai Ferenz Magyar ország Polgári
Historiajával Vo Lexicon a 16ik Század végéig
8. N: Várad 1804. S. III Darab. Derek munka,
csak tsak hogy sokat kurfölre nem uraskir.
2: A Közhasznu ismeretek Tára történeti
Tárgyakkal is ki erekedik – 8. könyv bevezetö
meg függgöben van az Ideler –

S. 32

Végre emlitvén meg egy nehány eleg,
Tárgyat, de Historiával Tartozo mondákor –
Ilyenek Jövén arról, melyet a magyar is
Erdély Historiai, Statistikai, is Vermiszer Tör-
ténetei irásai közül tárgyaul magyarok:

Ide tartozik már valamennyiben –:

1.) Simon, imago Hungariæ antiquæ – Vienna 1784. és Imago Hungariæ novæ 4. Vienna 1784.

2.) Roppan si terjedésiben hasonló tárgyú vette vala magát elébe a nagy Tudományu Bél Mátyás – s. mily fennyen ből, s. mi módon kivánná a Magyar Nemzet hajdon, és jelenkorát egy historiai Geographiai munkában le rajzolni főbb vonásokban élő terjedelmes egy Czimü munkájában: Hungariæ antiquæ, et novæ Prodromus cum Specimine, quo modo in singulis operis partibus versari constituerit – ellátá: Bél fol Norimberga 1723. —

Maga a nagy munka sohasem jött hazánk el helyett Vármegyéinkén s. Kerületeinken kint tudni való végett egy Magyar Ország minden oldali ismeretésére ki dolgozni, de ezen munkájá a halál tette végre – ki jött Notitia Hungariæ novæ Historico Geographica Pars 1ma seu Hungaria cis Danubiana

fol: Vienne 1735. 1742. — Tom IV.

Pars Secunda / seu Trans Danubiana — Ebből
csak Mosony / Presspyének iratai jöttek, a kiral
hogy ott tez iratnak egy részét a gondolatlan
szeg el pusztitotta, a mi megmaradott most
az esztergomi Königy Tár tulajdona, s. a Király
elébül borsárat érdemli. —

3or Az Járadékairól forgalmul Schmeizel
mind erdélyről, mind magyar országról dol
gozott vala ily általanos Tartalmu specifi
cat a következő Numer alatt: Notitia regni
Hungariae — a másik: Principatus Transil=
vaniae — Statum ejusdem Geographicum,
Politicum, Juridicum, Ecclesiasticum, litte=
rarium, et Scholasticum exhibens — De mind
ez csak ez irásban maradt —

4:ig Mondunk ről a Baberi el ragadta Ben
ső Josefnek mais rita Erdemü munkáju:
Transylvania seu magnus Principatus
Transylvaniae, olim Dacia Mediterranea
dicta, multifarie et strictim illustrata —
Pars prior seu generalis 8. Vienne Tom: II.

A második Rész, mely Erdély külön nemzetének, területeinek, és helyviszonyainak bővebb és mertebeli leírását terjeszti elő, Para Speciális hun alatt, Soha egészben ki nem nyomatodott, csak ötödik belőle — s. erre mármár tsak nem fejér hollo riasztó águl, ámbár hogy a nyomtatás erőszeri mely idemelné kúdni való okot, tsak valamennyire is helyes a mi ellen állhana nem tehet tsépzelni. —

5ör Betses Historiai fel világosítások ad helyett Schwandtner Statistik des Königreichs Ungarn 8. Pest 1798. v. inkább meg a második ädais 8. ofen 1809. 1811. II. B. végre —:

6. Erőszeri meg irdemli az olvasást ez a tüdő munka: Ethnographie von Ungarn Vorzeit, und gegenwart Vergleichen mit jenen des auslandes 8e Wien 1830. —

§. 33.

A Historiai segéd tudományokra tsak tsekélyeket emlitünk, Solar valóban mivé is, kormán emlitseni:

A:) Magyar ország régibb Geografiájára nézve a jó man

5 Jö:

a Jö munka:

1.) Johan Tomka Szászi: Introductio in Geo
graf. ant. Hungariæ, antiqui, et medii Ævi, et ve
terum monumentis erud. et 17. Tabulis illus:
trat. 8a Z. Posonii 1781. és

2.) Ugyan tőle XX Tabellæ Geograf. Hun
gariæ antiquæ Posonii 1781.

3 Cornidestnek fennebb említett munkájához —
Indicis anonimi ex — van rajczolva egy Föld
rajzi magyar országnak akori Idői képeire, mi:
kor a nemzet Árpád előtt mostani helyét
el foglalta. —

4er Fessler is több több Föld rajzokkal világosi
ja a Magyarok — akkori — Vandorlásinak
s. meg telepedésekre történeteit — Majlath
pedig a nemzet honnodi emlékezetü ötözete
inek — Lajosi, Varnai — Mohatsi, helyrajz
Laival bővebbitette munkáját. —

B.) Az Idő Tudományra — v: Chro:
nologiara nézve különös magyar országot
illető munkánk nincs, s. nemis feltalálható
leg nagyobb fáradságunk közt egész
Europa

Europával — A mennyi ismeretes ezaranti külső
gunsvan, fel találhattyuk Schwandtner Dipló
maticzajának végéig s. még tovébbi a Köves
tező Könyvben:

Gregor: Guber Libri Sjöthem diplomatischer
Zusätzende als Supplement Band, oder dritter Theil
seines Diplomatarii Werkes für Oesterreich —

C:/ A Diplomatica ezéra:

D:/ Numismatica ezéra a nevezetesebb orokot már
fennebb elő hoztuk —

E:/ A magyar Heraldikara tartoznak —

1:/ Fatterernek egy értekezése — a Göttingai Tudo
Társaság ki Könnyében ily czimmel:
Commentatio Heraldico critica de insignibus
Austriaco Hungaricis 1788. —

2:r Palma — Fr: Car — Specimen Heraldica Reg
ni Hungariæ — 4: Vindobonæ 1766. negyan tölle

3:r Abhandlung vorderen Titeln und wappen
welche Maria Theresia als apostolische Köni=
gin führt Wien 8. 1774 és

4:/ Dugonics Andras Magyarok Uradal
mai Czimü Könyvében — Magyar és minden ho
za tartozo orpajbol czimerei le fessve pennelletvel.

J:/

5.) A Prag isti ezéra[d] pesti esmeretére tarto
zik Prayner hóhai mái li adom könyve: Syn=
tagma Historicum ele Sigillis Regum, et re=
gnarum Hungariæ.—

Ís Jon ennyi legyen elég röviden a Magyar
Historiára tartozo Írók esmérvetésére.— Telyesebb
magyarázat adnak a kecheriyi, és Teleki Könyv
Tárok Catalogusai.—

§. 34

Alig van egy Tudomány, melyben elő adási
rendszer tekintetből annyira különböznek az
Írók, és Tanitók mint a Historiában.— Ben lá
lomboző részek elő adásával, s. öszve hasonlito bi
ralgatásával li haborr időnk s tárgy aúnk határán
meszsze kivül esik. azért minden hosszas tegzo
lás nélkül mi itt elő rajzad azon rendszert
melyet mi követni szándékozom:

Hazai Történeteink fonalát, mint már érint
tők azon idővel fogjuk kezdeni, mikor a magyar
nemzet vandorlása annak határ pontjait, mostani
honnyunkban fel találjuk s. ennek lakosait.

meg hodolvan, a' mái[g] örölő magyar haza
alkotja — De' homaly jöttel ös útjáról, mely tőr=
ső Svadéri, liket Találtak itt — lit volna' Törekbi
távolabbi Komsédjaik; a Termékes örök Törvény
nyei szerint ezer Kőltsönös Vipony ök által nyájol
be folyandók? Ezek is ezekkel egy ben függő
Kérdések minden bizonnyal nem csak magokra
vonó érdemli figyelmeinket, de valóban, a Tárgyul
vett Történetek folyamatjának az eredetről
Természetből mulhatatlanul kütsönös, s. vagy
hóbor Eltsudt fotgálnak elő időnk lépes Te=
remtek fel nyitásáról, melyen emberi és ha=
zafiui figyelemmel az vándorlni Célunk
vagyon —

Ezért a magyar nemzet eredetéről, s. most
lani hazajában erkezesé előtt le élt idő tora
ról, egy rövid ismertetés valamint jövendő
magyar földről, s. annak arany korbeli lako=
vol módgi eleink bele telepedtek, nem tüz
lömben a Történetbe felvő nemzetet, és orszá[g]
ának időbeli állapotjáról egy nehany szo nem lessz

helyen

lyen kivülli előmenyel a hazai Történetnek egy
más bol folyo el bejellelesenek. Ez tehat előre bo=
csátva, magát a hazai Historiát annyi pakt
forba fogjuk elő adni a hányra azt a nemzet
sorsára hatalmasabbul be folyo, s. vagy folyt
annak arcinnyát el határozo nevezetesebb Tör
ténetei mint egy szemelvenyesen fel sorjáz

ok. —

Négy ilyen el határozo Történy ülmény fordul elő
elő a Magyar Haza Történetiben:

Első volt a nemzetnek Keresztyen hitre térése. —

Második: Az Ősi vallodo Haz — Árpád nem
zetsége — fiai ágyban magyar hatarai al —

Harmadik: Erdélynek Magyar országtol külön
valása

Negyedik végre egyan annak az anyai orszt.
az alatt meg örökösödött Austriai házbeli
vitpet tetese. —

Az első Szakasz magában foglalya
a magyarok meg telepedeset, s. pogany verek
alatti tettet, s. történetet 889. 999. - 110. Ken

vagy keresk Kárnmal — Sőt az egész magyar föld
meg hodolásától — 889 — fanlálva Sigorcanis —
100. Év —

A Magyar Nemzet elő Kora:

A, Második Szakasz kezdődik a keresztyén hitnek
Magyar országban általános megállapításán, vagy
határozottabb idő pontban szabva ki azon nevezetes
történeten, mely arra, hogy együtt az Európai
élet mod, s polgári intézetek nemzetünkben is meg
honosodásával állandóvá Istvánt magyar Királyi Cím, és hatalom fel állításán,
v. első István meg koronázásán, és végződik
Árpád utolso fejjé vadékjá ki halálával 1000
1300 — 300 Év —.

A Magyar Nemzet o Ideje.

A Harmadik Idő Szakasz a Sárún magyo
kodásra jiro Királyi Házal egymásra fel vétke
Sora, és ebből következőleg a nemzetnek a közelebbi
Szorosabbi külföldel összefüggő viszonyba jövetele egyi
nevezetessé — Kezdődik az Árpád fiu ágá ki halá
sal uraim a leány örökösödés bizonytalanságá
ból

bol eredő Zürzavaroson, s végződik a magyar haza
leg nagyobb lövöldözési napján — 1526. aug: 29. —
1300. - 1526 = 226. — év vagy 5 század

A Magyar nemzet Közép Ideje: —

A 4ik Idő szakasz — mely magyar orgra nézve
utolsóis — kezdi az Austriai Házzal Magyarorgon
állandoul meg alapitott uralkodásával — Erdélynek
pedig el válásával s végre egyan ennek ujjabbi nem
egyan mint régen oly forous, de minden eseménybol=
dogitó egyesülése a nagyobb Testvér hazával 1526.
1690. = 164. v: ha azon 14 évet, mely az el válási
terdere be végződésig előtt ingadozo állapotban ölt
el 1540ig Ki hadjuk 150. év maisfél század. —

A. Külön válasnak — M orgra, hanem egy
mint Erdelyre — szerencsétlen időszakaspa

Az utolso v: örödik időszakasz — az utolso
válasággal orgok nemzeti fejedelem halálának=
vel I. Ferdinand Császár halálaig hozzatt le 1690 -
1895. = 145. év, csak nem hasonlolag másfél
század melyet mind a Ki haza árai nézve nem
csak Idő számlálási de sellemi Tekintetben
ugy Időnek mérdéri neveztetnek. — S.

§. 36

Ezen feladás szerint tüzetesen ki a' hazai történetek
hozzá való elbeszéléseinek nyugvó pontjait, hogy az ifjú re-
hersegünk méneséhez lépjen, lehető tökéletesítésünk azon
kiválóságához, melyeket egy helyesen megfelelő kri-
tikára nézve már magunk megállapítottunk, mindeh[ez]
idő szakaszt 3. különfélébe fogjuk elő adni.—

Az első ezikben be foglaljuk azon szükséges elő
ismereteket melyek a' fel vett Szakasz Történetének
nyomon és alapos ai nézésére mellőzhetetlenül kí-
vánatosak, milyenek lesznek:

1. Azon Idő szakasz történetére különösebben hat-
gáló kútfők megemlítése;
2. Geografiai
3. Chronologiai, szükséges elő ismeretek.
4. A Magyarokkal viszonyba állott nemzetek ismer-
tetése és
5. Magoknak az Idő szakasz történetének rövid
körül rajzolt vázolatai lelkesítése, melyeket

A.' Második Czikkely szükséges és lehető tel-
jességgel fog el beszélleni — végre:

A Harmadik Czikkely adja meg a' elsőnek
bevezetését, s. jelentését, le rajzolván ti: a Nemzet alla-
pot

pozjának azon kárczrbeli lépjei emberi és polgári
kempontbol — Tehát:

1/ Emberi v: művelvezji Tekintetben —

a:/ A. nemzet kelleme, és virvadása, eler mozja.

b:/ kárrás vetési kézdmüvészeti, és kereskedési állapotja —

c:/ Esmeretek Tudományok, szép müvészetek

leprvojén tett maradása. —

2ik/ fedig Polgári siempontbol —

a:/ A. Birodalom Terjedelme, és az arr alkotó egyes
országok viszonyai.

b:/ Az Igazgatási módja és királyi hatalom,

c:/ Az emberek különböző polgári rendekre osztása. —

d:/ Az igazság ki szolgáltatással, és törvények gyor-
tetes —

e:/ Más országokkal, és nemzetekkel fenn álló poli-
tikai viszonyok, és ezen tekintetben, még az
elő forduló törvénykezhez lépest, többekből
áll jegyzetek fő pontjai. —

Ezen általunk felvenni mevelt rendben
kellesebben terjesztedő, minnemü azt eddig elő
valaki a hozni törvényekben mezején probálta,
azért a nagy vállalathoz felve fogni nem fogna —
De azt el hiszi igyekezet végzi a magyar Isteme!

Előzmények

A Magyarok eredetéről vagy is a Magyar Föld' azon időbeli lakairól, s. szomszédiról, midőn a nemzet mostani hazájába telepedett. —

I.

A Magyar nemzet' eredetéről, atyafis ágáról, és utolso le telepedés'i meg előző' történetéről.

§. 97.

A Magyar nemzet eredetéről rendkivül sokfelé ágazattak el a vélekedések — Legyen elég itt tsak a legnevezetesebbeket említeni új. azoknak öszve hasonlitó meg birálása mellett a magunkéra tartozó szerényeb elé adni. —

1ör Hazai Kronika Irónk a magyarokat — valamint a Szittyákat — a Hunn nemzet regi lakhelyéről ujra el foglalo maradványinak állitják — meg pedig amazokat Bulgarokból, ki Attila birodalmának sirjai bomlásakoráll vissza vonultak vala — másodszor jöttekki — ezeket pedig havasokról i. erdő bértzektől vedett fekvő bel, helyt maradott vissza tért testvérjeikkel sorai ért

tb egyesülő Szabadirnak — A régibb nyugori Történi=
re Krónika Irok a Magyarok eredetéről semmit
sem állitanak ugyan, de midőn azokat Hunnoknak
nevezik, hazai irással egy értelembe lenni látszanak —
Az ujjabb Történet Irók közül nagy nevet párt
lyák ezzi a Véleményt — Bél, Katona, Ben
czi — Kolgáljanak Többet helyett. —

§. 98

Constantinus Porfirogenita, is. átalyában a Bi=
záni Irok, a meggyarokat Türöknek nevezik —
TOVÇKOI — mint azutánni Sokkal későbre neve
tetett, a Többet között azon nemzet, mely azkor=
mari Birodalmak alapitóra — De a melyről
a Historia azon Időben, midőn a magyarok
ki jöttek Semmi sem tud. — Ezen Bi=
zanti Irok elnevezésivel egyezőleg állitják jelesek
Teszler, hogy a Magyar nemzet valóban egy
aga az annak az egykor Persiában tul hara
mas lodott nemzetségnek, melynek különöző
ben de gyis fő ágazatyai, s kellemetlen értelemben
az egésznek nem tudatik mi okból — Turk
v: Török neve viselte, de semmi esetbe nem á

Telese és Kaszpi Tenger lőrin fekvő Terek nevü
vizről, mely mellé leszőbben vetődtek a Törökök több
ágazattyok —. Innet a fellebben is terjedett Török
nemzetnek eredetét származattya Keleti Indiának
nyugoni fél részéből, birodalmának lefutását
helyhezteti a Kaszpi Tengeren Keleti partyára,
a mai Derbentzenből, v: Kebad Tatárok Kide-
lére s a következendő 8 ágazatokra különbözö
leli meg benne:
1. A Tulajdon képpen ugy nevezett Törökök
2. Magyarok — 3. Petschenegek 4. Uzok, v Jázik —
5. Bolgárok — 6. Kazarok — 7. Ogurok. 8. Hajas
tatárok. — Többire leszőbbenis Europában ne
vezetes szerepet játszó nemzetek mevei. —

Ettől az Ásia fivében hornyos nemzettől, melyet
az Ozad életébb Mogol fajú Nemzetről horgol
jon meg különböztetés ennek az emlitett ágazatok
jelenti kei ofolásából származtatja mar Les
ler azon Nemzeteket melyek nyugorra van=
dorolván hasonlo nevek alatt Europában
— csak nem mind — el jutottak, v. akadá-
zon

zött a mi és Ajaink is, kiket egy részre Turkesz
tánból a Bel dzsad végén, a Vis elején, a Kaszpi
Tenger Ghati partjait meg terülve és a Terek, és
Kuma vizek között a Kaukasus felett Ghára
lelepedett meg — Ezeket Kumai Magyaroknak
Kumanusoknak nevezi — S. már nagyobb, de
Keletebre ki vándorlo Rész pedig a Volga melle
Ghara Baskiriaiban vonulván Turul nemze
ket közt legelt a 9ik század végéig midőn
nemzetsebb erzeseitől is a Déli vidék lebbenté=
zetétől öztönözvenek hideg lődös vidékeiről új
abb buta szomszédjait mellől Del nyugotra ki=
duto s. Europa Sellein a muszlárral, Lowmál
harczba keveredvén — ezeknek következes kár=
jaiban rá esmért el szakadt Kumai Testvér=
jére, és velek önként ajánlkozottal egyesülve
folytatja utjait, s. erri el mai Lakhelyére —
Közelis ehez nagyobban Rajnalis vellemeü
nye, mely szerint a Magyaro & hasonlolag
a Kaszpi Tenger keleti partyain lakott Jö=
vők Vadeiai, es ak hogy ő a Törökök Num
nemzettségekhez tartozonak villitvan a Magya
rokat

lor — ennél fogva a Balemberi v. Attila Hunnusai
nak, nem ugyan le származo Maradékul, hanem
Oldalos atyafiainak tulajdonitja — Vedamvi a
mostani osmán törökök ugy nékünk Magyaro
nak Vedes Testvéreinkké lészi, azt állitvan, hogy mi-
dőn az Europába érkezett Törökök Constanti
nus fiveri 890. Tájain a Perseny égeiről meg
verettettek, s. ki részre oszlonak — Egyik ezek
közül Persia határaihoz vonult, melytől fog-
vast az ostrand mint Kinéven mi a nyu
gotra fekvő maisik részről. —

§. 29

3. A Finn Nemzetének, és a Magyarok nyelve
közötti hasonlatosságról — vélekedés
láboi némelyek — meg a 17ik Században Svéd
hibol Svecziai Tudos, az uram másod, jeles Ur
Hazánkfiai közül Sajnovics és Gyarmathi
fejebb meg nevezett munkáikban — Ismeretes
az az állitás, hogy a Magyar Nemzet a Finn Török Nemzet egy ágazatja, mely Europában
Lappot, Finnot Hirhvániak, Esnek, Lapkés
korjának

Szirjánok, Permiák, Vorjákok, Mordvinok, Cseremi
sek, és Csuvaszok. — Ásiában pedig Vogulok Ion
dinok, Szamojédok nevezete alatt — A Jeges Tenger
Partyain, nékül inkább, nihol kedvésebbé terjedve
délfelé mars tart, s. egy táltos lakott sleirül
szegvel — Leg indulatosabban vette ezen állitást
Görzingai Prof Schlözzer külömbözö munkáiban
jelesen pedig ezekben:

a:) Algemeine nordische Geschichte —
b:) Nestors Russische Annalen —

A. — m. hazai — Német Irók nagyobb része pe:
Gebhárdi, Gatterer, Sz. Schlözzert követte —

<u>S. 40</u>

H. Engel rövidebben veszi a dolgot, mert noha
ujjabb korából egy külön könyvecskét irt: <u>De origine
ne gentis Hungaricæ</u> — De uralso munkajában
csak igy fejezi ki magát — Geschichte des
Ungrischen Reichs 1828. B. — A Magyarok
egy ős Török Ásiai nomád halász, vadász
nemzet — Arról semmit sem tud ollyat ásiai
melyet Kajjárol valót — Kárább egy Tetrik
vallásbol élelem tekor ármak gondolja őket, mert
igy szól: <u>Igen régi s. előttünk ismeretlen</u>

történetek a magyar nemzet Ázsiai vadon Éghaját
tolnái fel —

Ezután újra "mirvoda" történetek vetetik le a Magya
rokat a vadon éjszakról Ázsiai délibb vidékire, a la
urasus szomszédságában — nem tudjuk — Ázsiá
ban két helyen, felűl a Kerek folyó melyet
mely a Kaukasus Ezsaki fekün ered, s. a Kaspi
Tenger nyugoti oldalába ömlik, ismerték meg ve
lek legelőször — Velokban ha a Historiát, a Ke=
rek folyó vize mellett emlékezik legelőször a Ma
gyarokról — 629 — Ugyan bajos megérteni hon=
nan tudta meg Engel, hogy a Magyarokat ho=
lonyos ismeretlen történetek felett vegyen Délről
Éghara, s. más hasonlolag ismeretlen szer
emlét Délre usfod vetette —

8' 41

5' Fejér György a Magyarokat a régi Parni
sokról hozza le — Jud: Gyuj: 828' — 6. — és Mayerh
Geschichte der Magyaren 1. B. Anhang — Lás
vagyunk mibi a kutfők közt emlitett ertekezések
Targyról, — Vallasedésel, melyet nemeleg Ujnak
Sággal fejtett ki, sokat tevéshé alapult Hazai biz
tonyos ágokon, mint nemely neves Csalodás egye
zésen, leg fő leppen azért, hogy a régi Parthusok,

és

és magyarok fiskáival, erkölcsei, öltözete, hadi mes-
terségök sat: köör mint amazoké Isaiásnak, s'mai
régi iróké, amazoké pedig az ujjabb iróké — 1200 évvel
később — rajzolnák. Kembe tünő hasonlatosságok vél
fel találni — Ezeri nem láttuk hogy különiös figyelmet
gerjesszen, s. annál kevésbé, hogy tévetőök találni
volna —

6. Emlékezik még tovább kevesebb kereszt jádzanak a'
magyarok eredetének kisztába kozásába azok kik
a Szalota név hasonlóságain v: Etymologizálásuk utján
Indultak el, melyek közöt egyéb ugyan jeles érdemeik
tüzelve külön emlitem:

1.) Horvath Istvánt, ez a Tudományok olvasottsága,
feller Diplomatikai, és Historiai ismeretek járadék
tanlani korgalom, és nevezetes fel világosztások
tal garadag, értekezéseivel által, a hazai tüzelésért
minden esetre meg érdemlő Tudós egy fiz a De
aval tálalni birni, mely körül terengnek az
ujjabb Idöbeli minden gondolatjai — de a mely-
ről meg is nem tud meg győzni, de tud
leheröbeg ebresztheni lejes Dicsöletö nem volna ba-
josonis lehet — Ez a fiz Tsak nem kevesből
áll, mint abból hogy el Tudvalévő dámon, sha
za nejeid, kik Magyarok volnak, az egesitne
gileg

régiség, a Vlág 3 Részében Européban, Asiában,
és Africában Magyar Történet. Nemzetekből állott,
s azoknak a Magyarokhoz Sarrozásait, és atyafiságait 3 Horváth Istvánt meg mutatni nyomozni, s be bizonyítani lépes — Ilyen pedig arany-szú Duna, és Dnyepr között lako Scithiából, ki-ter a Görög Scitha Georgii nevel Ajtónak Tétel — Ő szerint fordítva, föld mivelő Scithákat jelen-s innen hozza le Horváth a magyar vagy régi Ura szerint Mag-ar nevezetet, minthogy a föld mivelők magok Erdélyiek, mikor vetnek — Származása Párnaiakat — mint Fejér György — s ezektől arra és Ajtósokat — ki fejlett nézeteit — melyet ha mezőben meg állanak, minden eddig tanítón, tanult, és hitt régi historia mezőben öszve omlik — számos értekezéseiben melyeket a Tudományos Gyüjteményben olvashatni fölött pedig egy Tudós mutatóla-ban ezen cím alatt: Rajzolatok a Magyar Nemzet' leg régibb történetiből, figyelmeztetésül Irattak Horbath Istvántól — Mint magát megvol-lyal, abban tsak állitásokat vagynak elő adva, a bizonyítások lésőbre igértetnek —

2or Más Etymologizálok, mint Orroloni Toris Ferenz — originis Hungaricæ címmű Füzet

Körűlyében — Szabo József Tud: Gyűjt: 1826 5ik
1826. 11. 12: 1827. i. — és nemzetünknek valóban n
nagy dicsőségére sok miatt, nem szerencsétlenségül, ha=
nem leg jelesebb egy Államra mulatlságul
szolgálnak. —

S: — 42

A Fel hozott Vélemények bírálata. —

A Historicai igazságok fel tereséseire, és meg
állitásara két uton lehet ki indulni: um:

1:) Az egyenes be bizonyitás utján ti: a histo=
riai kutfőkben fel találván az okból ki szedvén s. öszve
egyeztetvén a fenn forgo tárgyakról tudositáso
kat —

2:) Oldalas be bizonyitás, vagy helyesebb hozzá
vetés utján ti: igazaknak lévén fel olly állitások
melyek nekünk bizonyos értelmében nem hozhato
törvényeket, és környülményeket v: épen, nem, v:
bajosan volnának ki magyarázhatók —

Tudni való hogy a kit ur közül a historia
nyomozásnak minden tekintetben tiszta bb és
nyugodtabb bizonyosságra vezet, de régi dolgokban
s. jelent Nemzetek közüli vitgalódásokban ná
lunk a másodikra, mely igaz ugyan, hogy

a Tudartanokor, és ábrándozokor sokszor a nevetsé=
gességnek Vidékére tévesztett, de másfelől a szélles
szemöldöku és élles látásu Vigyázókat nem ritkán
oly szörnyülményeket fel világosittására segitett,
melyek Vezér fonalul fogadtatván tovább theoriai
téves nyomozásokra, s. kisöbre egy Eszmétől fényre
derülésével historiai bizonyságig megérvalo
sulhatnak. Példákról Novalis —

§. 43

Ezen Elvnek őseink eredetének listaba hozására
alkalmazásával egyet kérni jogunk, a mit lehet egye
nes bé bizonyitás utján állitani, ez a hozzávetése
ket csak segéd porlétul használhatni, és egy felől egyen
azért, mert a Tárgynak nem minden ágára
terjedőnek is egyenlő mértékbe, a Historiai Tudo
másról — másfelől nagyobb kiszámitás okáért kí=
vánatosnak 3 Kérdésre oszlani fel, melyek elő=
zül az

1.) Csak arra terjed ki, honnan jönnek a magyar
mostani Hazájokba —

2.) Eredeket, mely Törzsökből származásokat, v.
más nemzetekkel atyafiságokat illeti — végre a

3.) A' Székely Nemzet Eredetének Fő világosi
lásai ellen. —

Az Elsőről historiai tudovittásokenyomántsos
tába lehet hozni, s. nem sok kétség vanlagyanúsá
sokra.

A. 2. és 3. Kevésbé adatolon, mint hozzá
vetésekről dől el —

I. Kérdés

Honnan jöttek ki a Magyarok mostani honjokban?

S. 1-ső

Idegen Irók' Tudositásai —

A "külföld" egyforma; v: nem sokkal kevésbé világot nyujtanak ezen kérdésre nézve; mert részszerint csak a határozatlan Scithia neve Zelet használyát, mint a Német Krónika Irók Többnyire — pl: az Admani Salzburgi Krónikáit, és Metteri évi könyv iro; Regino a Prumi Apatur Cronicon ad annum, — Cronicon Salisburgens se; annalista Metensis, — Regino Abbas, Prumiensis et c. — Nem ári fülemlet ezeknél nevés hez szólani, mint a melyekben egy irodalmas Vad.. dositás fordul elő a Magyar dologtrolis — Ily formán: Gens Hungarorum ferocissima

e Scythicis Regnis et Paludibus, quae Tana
is Suarefusiorie ird immensum porrigit, egresso
ſt; d' mi vad annyit lépni hogy Ezrad tekerül_
Igy Nestor II. kézadbéli Kroniča irva Ezar
álhallárusa fejezi ki magát arra mondván, hogy
Nagtekerül jöttek, e rendszerein pedig Magyrót nem
régibb állando honnyolba, hanem vad arontheljebbe
Ezedenek emlekezni melyekben orhonnoli ki indulások
után rövid idöre meg állapodtak. Jelesen az elsö
ban nevezetes Constan: Porfirogenita a Magyar
rokrol tudositásait azon Sdöt lezdi, midön ez
zel mind — Utközbe aron helyen vtrak meg tele
pedve, melyet ö Lebediasnak nevezett, és a melyek
a Boristenes, alias Dnyper kei partjain feküdt, a
Fajon hol ez a Jetre Tengerbe ömlése elött egy
tekerre düjjedö nagy területet formál, s. magá
ba vissi az Ingulz melyröl Constantinus
Porphyrogenitus nev alatt, mint azon hely folyo
jától vagy emlekezik. —

§. 45

A Hazai Történet Irói' Tudositásai.

Tobbet hatok ezekbe Hazai Kroniča irói'

Tudo

Fudaisai, vm: a kik nem csak magát a Vidéket,
melyből eleink ki jöttek — bár ha nemis elég tiszta
ő emlékük — de ki jövő vejét' arainyának ki irá
jával még bizonyosabban rea vezetnek — Béla
Király Jegyzője magyarnak kell helyet még
csak homályosan irja le így: — Cap. I. Scithia
maxima Terra est que Dentelloger dicitur Versus
orientem finis, cujus ab aquilone parte extrem
dicitur usque ad nigrum pontum, a Dergo aureum
habet fluvium quod dicitur Tanais — Itz, v:
a Tanais — Don — vizét öszve tsetili a Volga
— Ethel, Rech vizével mely amattol feleire foly, s. megy —
(Cap. III.) a Tolmácsoló magyarok nyelvében ezen
mint hogy ily Vitatságra könnyen alkalmatlan alkal-
mat adon Geografiai Tudatlanság, mely a ré-
gibb irokat sokszor tévedésbe hozta, mi szerint
ti: a Don, és Volga egymástol külön eredő, de
egy helyt nagyon közelgő ki folyokat egymás, s. a-
zon közeledés helyén ki ágyat oplodnak képzel-
lik — Keza eidr Horányi fiag 92. 93. és
Turoni 1. 5. és 6. magyarok ig arán ezen hal
vélekedésben vagynak — vagy jól ugy a mint
hihetőbb nem csak Eleink lakhelyit, hanem

a Rejzese szerént szélesebben terjedő egész úgy nevezett
la emlitett, mely a Tanaistól kezdve — azért a
Jorgo habor flumen, quod Tanais dicitur — a Volgáig
S. azon túl sekűdt s Dentiar — tsak a Don mel
lyéket a Volgáig — és Mogoreat a Volgan tul fog
laha magában, mi szerént tehát nem az egész Den
st Mogoreat, v: a Jegyző Scythiáját lakta volna
a Magyar, hanem annak tsak egy részét a Vol=
gán tul. Valami ilyenre mutat a másik Magyar
Krónikás Irois — Kéza Thurotzi — tsak hogy
ezer míg Valamely harmadik Tartomány neveris há=
rmar az ő Scythiájokhoz. Ilyen ez egy: —
az Engedi Könyv Fár kéziratából, mely elején
Kézával, hátulján. Thurotzival egyezik — Scithia
enim comprehensione una comgitur, sed in tria regna
na dividitur principando Scilicet in Bascardiam, Den
hiam (: prodenthiam :) et Magoriam. — Thuro=
tzi pedig egy: Scythiam Regionem una cum
comprehensione, in tria regna Scilicet Bascar=
diam, Denthiam et Magoriam dividi — Ami
Magoriának Bascíria Komisredvag ábrán lé
tele

lere muratban annyira urba versethetöbb mivel
a Dentrid, s mbegyria neverek mar reg el
engedtek a Geografiabol, de Barbaria Felvé
fe mais tudva van a Volga ellelyeid e Szra
lanon folyäl —

Sr 46

Az utazas arannya hazai Irom Szerint

Határozattabban li jeleli a Regi ellegyar ok
ekhelyet oman s indulva tett ujol arannyanak
le iraset, mely fereir omni a Segyzö mondja a'
volgaig puspa helyeten sol nape big uazrak —
— Ekhai a Volgari tul vagy eredeti hazbejok, s azon
folyon per Tulbol Sedenes riru paganhemo
tranonatarum — mi azt a Tulbol Senki se tud-
jak, nemelyek v. Tailfeinal magyarazzak, mai-
sol Törökör erteinek alatta — Oman Sas
delba, a mai ellorlovad v. ellovzkau a Volgec
tovör fekvö Tartomanyba erteinek — Oman
a Dnieper mellett Kiovi Tajeran — Hasonlor
irnak Tuzad es Thurotzi, is mar ezen Tudo si
tasok nyomán nem leher tzelkedni, hogy öseink
el hagyott honnyok a Volgan Tul a Kama

+ nagy magyar országnak neve
mind pedig az, hogy ez a

partja körül az uralt Hegy sor nyugoti oldala
mellett Bastiriani fekvésül — Vagy az alábbi ás
fenéni találandejnek Bastiriában volt. —

S. 17

Későbbi Tudosittások a Magyarok lakhelyei-
röl. —

Nevezetes bizonyittásokat felvilágosittásokat nyujtanak erről némely későbbi Tudosittások olyanok, kik részint Irjgalodai Tekintetből felkeresték meg találták elejtek regi lakhelyét, részint Történetből azon Vidékre vetödtek — Ezek által Tökéletes meg győződéssig be bizonyittatik mind az, hogy Nemzetünk egy része a régen, s. meg Sóla Kisöbrein ~~nagy~~ + nagy M: Országi azon Vonyaszkon fekvödött melyet közelebb emlitettünk — Ilyen Tudósok a következendök:

Első az: melyet ki adott Deveriensi — De Scriptis — De initiis et majoribus Hungaro-rum: Cimü könyvében — a Papiai Königs Tár-ban, Bibliotheca Vaticana — Salabato Tiezvirt-ből, és a Melyet egész ki Terjedésben olvashatni

Fejér Györgynél — lod: Diplom. IV. 1. Pag 50—
Credete és Tartalma ez: a: 13ik Század elején — 1215ik—
fel állítói Dominicanus Szerzetből, mais nevel: Ordo
Fratrum Prædicatorj: 4. m. kerzetesek a neveltek
Jegyző munkajából olvasván azt, hogy elejét egy
Része Régi Lak helyén maradott, ki indulatavol=
nak meg térítésére — 1220- dajan de a Vallalat ba=
jossságban bele unakozván vitsa térek egyen
kivül kinek neve Otto volt. — Ezis a magyarok
ugyan el nem hatolhatott, de hogy merre vannak, annak
nyomában akadott, uj Tanval szerzeiket vitsa jött m:
országba — ennek buzgóitatása nyomán ujra 4 m:
szerzetes indult el hasonlo szélből — 4 Delárol költs ég
gel segitteve — ugy látták Otto nem volt lo"zött"ök —
Konstantinapolyig szárazon uarral — onnet ig
hajóra ülvén a Fekete Tenger Keleti partyain sál=
lottak ki — Onnan 13. napi uazeis uraim az ala
mas Földére Földéről értenek, hol tellyé meg
Legelején a Sok nyomorusag ot vitsa tevit
el: országba — A mai tetto pedig, egy ik telegen,
a mai ik Julianus jo egeszségbe 37. napi uta
Zás uraim a Saracinusok — : azaz Mahumed
vallási lövői nemzetekhez — értenek, hol a
pecz

Ketteg meghoh — Julianus egy Papthoz fuluan
oda allon, Vele elvitt Volgai orszagba vnazon
melyrol egyeb arcun tudatik, hogy Bessenyi Tajan
itt egy Nagy Varosban egy Magyar Foldrol jovehez
hozon asszonyra talalt, kitol meg tudvan, hogy
attyafiai ezer ter napi jaro foldre laknak oda
indult S. meg erkezett — a Tobbi reszre a Tudosi
lais tulajdon szavaival adni ele — Inveni eos pro-
ximos fluvium magnum Etel — Volga — qui eo tempore,
quod Ungarus dicere intellecto, in adventu ipsius
non modicum duris gavisi — circum circa eum
per domos, et villas, et de rege, et de regno Chris-
tianorum: fratrum Ipsorum fidelissime perquirere
et quid quid volebat quaerere de fide, quam de aliis ita
proponere diligentissime audiebant, quia omnino
habebant Hungaricum Ydeoma, et intelligebant
eum et ipse Ejus Pagani sunt — nullam Dei ha-
bentes notitiam, sed nec Idola Venerantur, sed si-
cut Bestiae Vivunt terras non colunt, carnes equi
nas, lupinas, et huiusmodi comedunt, lac, et
virum, et sanguinem bibunt, in equis et armis
abundant, et strenuissimi sunt in bellis, cum

etiam per revelatio
ipsius descendere
Ebből egy leltári
lyet itt országra
találtak, de ar
jest — Julian
tura igazított ott
nyelvjén ker
Barkirával
Ázsiai Magyar
dulo vissza
hervén, értesít
1236 — Ezen
de — Richárd
szerzetet úgy
bol.

§.
Plano Carpin
Tar
1246. IV
Kárhoz Kaj

etiam per revelationem arripuerat. quod ipsi Hungari ab ipsis descenderant, sed ubi essent ignorabant. —

Ebből egy Lettről hogy ha sinnen azon Hegyektől, mel lyek Ili országra ki jöttek volt a Volgától távolabb laknak, de az egész nemzet birtokát a Volgáig terjedt — Julianust ismert a gazdái egyenesebb útra igazította által haza felé — um: a ellordui-nok földjén keresztül, mely a Volga jobb partján Bascíriával szembe feküvén, hasonlóleg az Asiai Magyar országhoz hol szelvesei mutatja Indulta útját Jun: 21. in tázben nem sokat jutván, érkezett magyar országba Decemb: 27. 1236 — Ezen igen érdekes Tudósítást feljegyzé — Richárd nevü Dominicanus, kihetőleg a' szerzetest ügyelője, a Julianus Tudósításából. —

§. 48.

Plano Carpini, Asselinus' és Rubrequis' Tudósításai. —

1246. IV Innocentius Papa a Mogolokhoz küldött Plano Carpini János

és egy más Domonkos nevü Franciscanus szerzetes — nem különben Ascellinust, s. Quentini Simont, s. még rajtok kivül mások Dominicanust — A. Követtség hire volt a' ellogolt Sáfár, s. nemzete' térítésé, igaz ora, volt e' Kemlelés, mint hogy Europai Magyar s. Komjéd orszagok' fel dulásának' jöttéről vettegett. Plano Carpini, ch: Quientini Simon es Ascellinus nevü le irták vazásolat — Alsözbelsö minor gi, az elsöéö és utolsoét olvasható, Tejér György nél Cod: Dipl: IV. pag 421. 439. —

Plano Carpini Tudositásaibol ide tartoznak ezek:

Tartari — a nogdol — Hungariam — a europaei — destruxerunt — inde reverentes, iverunt in terram Merduanor: qui sunt pagani, et bellodevicerunt — Inde procedentes versus Biberon v: c: Bulgaros ad aquilonem adhuc longa Bascartho est — Hungariam magnam, ereov etiám devicerunt — Ebből is a jö li, mivel ezt nagy magyar orszag Basiriával annyira öszve erö ve hogy itt a' tettö ejjeli egymes iratik, s. a Saratow tajain felvö nagy Bulgariain, ekkül ésakra esett —

Excellens vinnet utánna ő jegyzve vh, hogy
Kumaniát 4. negy nagyobb folyo hasitja át um:
a Don, Dnyper, Volga, es Ural, miből következik,
hogy Kumania a Fekete es Kaszpi Tenger Gali
partyain, s. a Ter tenger köze felett terjed el, ar
nyadjat tovabbá hogy Kumania felett Gal=
ra illuzlat ofiagyon sul varnak a tellerdi=
nok, ezen sul Arvagy Belgar orfag es a'
Bastarlok v: is nagy Magyar orfag —

Ugyan ezeket megerösiti Rubriquis Vilhelm
hasonlolag Francia eanus szerzetesnek a Lejos
Fracia Királyhoz iniezett tudositasa, hi öröklö=
vetts egbe küldötte volt hasonlolag a Mongolokhoz
1253ba ez is Keret jövvel mondja hogy
Pascatir, egy a Nagyobb Magyar orfagyek, s.
hogy a Bastir, s. Magyar nyelv ugyanaz,
valamint arris hogy Paskatir — Bastir — Vida
leröl jöttek hi az Europai Magyarok — L. Fejer
György Cod: Dipl: T. 2. part 265: 268 —

L. 49

Egy Veronai utazo tudositasa, Allattyai

K: Szándéka – Schall Levele –

Aeneas Sylvius, ki azonnám Hunyadi Mátyás
Királya [illegible] választása évében II. Pius Nevi alatt Pápa lett,
irja Historiai Asiai nevü könyvében. Cap. XIV. et
XV. hogy beszéllet egy vérontási módra, a ki a Don
Eredete körüli helyeket be utazván azt erősitette, hogy a-
zon vidéken nem messze a Donnal határnak bárdo
latlanul, bálványozot imádva, az Europai Magyarokkal
egy nyelvet beszélő embereket lőtnek meg sértésekre kész
nyers Magyar franciscanusok sárisavágába kandé
zovris arczra indulni –. De a Keleti hitü Muszka
fejedelem öket nyugoti hitü vallásuakot végre ada
nem borsátora – Ugyan erről, mint Ll. Lucenius
Pápai rendeliseből tett tudósitásai próbárol vanem
tekéret ezen Liniáii könyvben: Commentarii rerum
memorabilium Dii II. Pontificis –

Bonfini 2ik könyvében emliti hogy Mátyás
Királyis a Magyarok sivába, tételei nem tudt
tudta Muszka orszagi Eresztő tudositásaiból,
de követeteris küldött oda Vizsgálodásokat, is arra
meg probálására, ha nem lehetnei Magyar

maros

matolor Szállvari Lőzüllől a gyéren népes Magyar
országra, az egyéb arányt levéjvő bőven Bonfinitől, li
éjyen Mátyás Udvarában irat könyvét ily dologban
nem lehet a hitelt meg tagadni —

El halgatva azon levelet, melyet — Rajnál Annales
annales Ecclesiastici Tom XV. pag 397. — XII. Jánus
Pápa ir 1329. be-ez Szerzányihoz egy ell. Királyi
Vérből származott fő emberhez Ázsiába, melyet
fel hoz Budai M. historiajának I. Darabjában
lap 67. — De a melyhez több fo férhet — Ell
mellőzve tovább azon Jegyzéseket, melyeket M.
országi Szinnyei, és N. Sombati Professor Cselei
Mártont a XVI-ik Század vegi felé, arról hogy létezé?
és hol igen hol a magyar nemzet eredeti Őrső-
de bizonytalan kutfőből meriték — L. Kaprinai
Hungaria: Diplomatica Temporibus illustrie
de hunyod — Sigeli pag 358. és Budai Lap 10. —
légyen elég meg tudni egyet emlitni mely azért
nevezetes annyival inkább tudva is a magyar nem
Zerner Ázsiában tulajdon nyelvével élésére
s. tehát létezésére mutat —

Schall Adám. irmei Jesuita, és Sinában
küldött Missionarius — egy levelében mely a Vörösö

Erdélyi Könyvben olvasható: Narratio historica, ele-
ctio et progressus missionis Societatis Jesu apud Hu-
nnos — Kijön Bécsben 1662. — Irja hogy emlé-
zetbe hagyatott — de hol, kiről? — Mi okszerű egy ma-
gyar fülelésü Tótnak Tótról kit a Tótökör el fogván ö-
tolya mellett Tarárnak — Tatárral az neve a
Kaspi tenger Északi és Keleti partjain lako Sze-
le nemzetnek — el árulá, levelet küldött Roma-
ba, melybe azt irja, hogy ő ott Isten tiszteti helyett
hazájába érkezett, oly emberekre találván kik maga-
rul beszélnek, a mint tették éppen azok, a kiktől
az Europai Magyarok származnak — figyelemre
méltó végre az ott nem lévő Sármi helysé-
gek melyek Moldvában — ezek nem tudatik mitt
egy nemzet honnja Magyarok — Bessarabiába
Krimbe Kis Tatar országban — fekvésüknek
szerülete — mais találtatnak, de a melyeknek
lakossai mais vallásu lakosok lévő sinzetelve Tö-
nyire Katholicusok lévén, tettsegjes, hogy nem
is vándorlottak inkább vagy hárra maradtak
L. ezekről Vindisch Ungrische Magazin III.
t. lap: 91. sz. Schulcer Geschichte der Tran
salpinischer Daciens, és Budai T. 72. 80. -

A' Jekaterinos Laviekról: Tudt: Gy: 833. 8 Lap:
Amboiak — — és Salábato Magyarfalur
rol L: T. Gy: 1825. 2p: 52. —

Légyen bár elég ennyi mondani az I Kér=
désről, t. a mondottakhoz mint egy Kérdéssel
fejezni bé — Valyon ennyi adatok nem érdemlik
meg egy Sem feletre hosszas, Sem bajos, Sem
fölötte Tűrhetetlen utat az uráli Törnyékihez —

§. 50. 2. Kérdés. — ?

Milly Törzsű, atyafiságu, nemzet a Magyar ?

A már fel hozott Vélleményes közül Engelét,
mely a kérdés fejtegetésben hadja; a Magyar nyelv hason
líttását, bár levegőbe ejtsem: el mellőzve, Bre=
vezetésnek figyelmet érdemlő állításai maradt
fenn a magyarok származtatásáról um: a Török
Tum, és Hun Törzsökre vitele. —

Az elsőnek valósága nem sokkal többön
alapul mint azon, hogy a Perzsiai író nemze
tünknek Török nevet adnak, de tudva van, hogy
valami többször tsalárd az muratást, a népek
vándorlásai körüli vizsgálodásainkba magunk
elébe nem vehetünk mint a Magyar nevi neveket

melyet különböző Írók számtalanszor öszve vetnek
fel szeérelnek, és ugyan azon nevezet a leg különbö
zőbb nemzetekre hozzák rá, — ellenben egyre, B. s. A.
meg fülnek sem hasonlító okok halmozzák — pl:
Kumani, Kabari, Polovzi, Jalones, ellani, Uri,
Jagy a Görög Írók ugyan ezen Török névvel külön
böző eredetü, s. jelesen Ottum saját nemzeteket
neveznek, ezt különösön a Kaukazuson felyül é-
kekre lako sokféle népekről hasmálnak bátonyos —
Ha tehát Prey és Fessler, a elli: nemzetet azon
Török Vörsökből alapjait származtatni, mely valamint
hajdan a kaspi Tenger Kileri partjain, és az arany
hegyek — Altaj — körül pellesken, és haramasson
országok, és mais ugyan csak ősi lak helyein a
szabad Tatár országba nagy Baghatába, Turkes
tán s Kovarezm vidékein Kilaj szabadságban tobzod-

Historiai nyomozási Jellyéjával kiserve lépjenkint
keller Volna kisérni történetein keresztül, és egy sohsem
ivadékról ivadékra le hozva lörni Öszve, karmarási
Járkot az övéivel — De ez nem tetlik, s. bár sőtt
Preij a Török Történetét bővön le irja, a mint
volt bájos. de a hol arra a Török Történetekre
a magyarokéval öszve kellene törni hibáit a stid,
s. egy nei Pallas Tájáin akkora állirást ai keilára
ni nem leket; Tekintetes, egyéb iránt igen
Tudos Vigyalatir, ha igen figyelmesen meg olvasod
azt, a mi a dolog ereje nem be bronyiba, hanem
fel leve találgyuk — L. Preij annales, Vet Hun=
gar: pag 196. et seq: Fessler 1.184. — 28. —

§. 57.

A Timistáik véllemínyenek birálatai. —

Nem sokkal több Historiai bronyitást kornak
fel véllemények támogatai ára az elébbieknél arra,
a kik a magyarokat Jam Jajid nemzetnek állit=
ják, de igen megis oly történyülmenyeket melyek
első tekintettel figyelemre méltónak látszanak je
lesen hogy:

1.) A magyarok oly történyéről jönek, mely
az Ejakon messze el nyulo Tiszt Török láncz

Soraba esik, és
2or Nyelvök finn Nyelv—

§. 52

Arra hogy a Magyarok a finn Nemzetek fajából jöttek volna li, mutato Környülmények. —

Susdállal a Volgan tul lembe fekvő vidéken, is, ezer lél nyugotra, Celtere, Sőr délre is finn nejek lakna, mikor Permiák fejérjának elloduánok Sar: is. éjjen az urál hegyek tövén, s. azoron, Vogulok — az urál hegyeknek jelesen felső réjse, hajdon Jugri hegy Sor never vitek, az orokor pedig mint jo: Nes Lor is a Magyarokor ⇒ Ugri (: jkurul:) nak nevezik — A. Volgan felyül Susdálrol Chadrafely a Jug, v: Jugr. Arie, Grossovirh — Ellyen Cronista — Piedig — laid Bayer Collect: patrop: k. pag 413 — ezt irja: Polovcicios Hungari ab Jugro fluvio Permoniam versus tendentes, ad fluvium Tanaim sudevum — Mégy felyebb Chatra a Jegos Tengerig s. ennek partjain terjed el, egy reszében Jugoriának nevezetes Tartomány mely ven ma mái Lak a Karos kunyébenj

fenn

jem maradt régi nevén Pusztozerovat — Pupra
jernek nevezni egy nyelvet jeitsiani szeretö — Ese=
rébre jel; innen Lelofsait is Ugrosnak, is Ugricus=
nak nevezik — Ez a név nemzetet egyart, de alá=
gul nemzetnek — mely Gyarmathy szerint nyelvé
benis leg inkább hasonlit a Magyarhoz — neve, ép=
pen akkor kell elö fordulni a mikor Irónál, mikor
annak mely fürül — A muskálnál közönseg
hir — legalább régenvolt — hogy a Magyarok Ju=
guriából jöttek ki — L: Vitsen Noordseu-ost Tartá=
rje pag 776 — Grof Herberstein Sigmond is fi
I. Maximilian, s I. Ferdinánd Császároknál Volt
követjek Moskwában, irja ugyan ezt — Commen
tarii rerum Moscoviticarum pag 85. — 86. — s kez
dö lépi hogy a Muskák állitása szerint a Jugror
v: Juharok, arrolis a Magyarokkal egy nyelvenbeszél=
ni volna, mit magyarul tudo Inasod által megya=
lari probálni, de Jugri emberre nem talált — Szlavi=
nich, a Magyar országi — Illines — jüsjök, i.a'
nemet Császári követtség papja, hasonlolag ellenkezö=
ban irja 1663. october 22ki költ levelében, hogy el
utazásakor szelep chényi az Ostrogomi Érsek, Vá
lasz Grof Nádasdi — Ferenz, országi Birajais — rá
birák tudakozodjék, honnan jönnek ki a magyarok,

mint uráma járt, és egy Galaiba, hogy fugrsá
ból — de azt lépi hozzá — legnemur lineya obstruja.

§. 50

Itélet a felhozottakról.—

Ezek — a Finn, és magyar nyelv egyezésén kívül —
a több erősségek, melyekre Finn származásunk é-
pítetik, de melyeket el dönteni nem lehet, egyen-
gyé nem lehet; ugyanis

1. Hogy ellenvában, nem is tudjuk bí az
hittet, mi szerint a ellenegyarok Juguriából jöttek
volna bí az csak magában minden Historiai
bizonyításoknélkül, annyival is inkább tekintet
ben nem vehető, mivel ellenkezőleg:

2do Azt, hogy a Magyarok Ősiai Hazájából
tul alább feküdt délre mar bé bizonyíttatik.—

3.tio Hogy azon Vidéken melyben a régi nagy
Magyarország feküdt — a Finn nemzetnek lénnsor
ba sikerű vagy nem bizonytalan, mert ezen
Északi nemzetiség, keleti és délfelé mennyire ter-
jedt legyen bí kegibb időkben senki sem tudja —

4to) Az Ugr nevezetből, melyet a ellenzők arra hoj

hajdon nemzetünknek — ma Wenglí=nek nevezne=
zetünk jón bizonyít — azt pedig leg kevesebbé, hogy
Jugurnából jöttünk volna ki — Mert kor, v: gor
mokra s pusztaságra nincs neinely Jinn nyelvekben:
Magyarsat v. hegyet, és igy Jugria hegy mellékí Tar=
tományt lépten — a mi a kapos puszta Jugriával
helyezkedéggel nem — Bástiriával környékére igenis
illik — Végre:

5ör Hogy az Ugor nép Vogulla változatával, mais
magyarának maradványait jelelné, ezis nem adat
tek nélkül fülölködő állitás, i. Sőt a Jeri nemzet
Ugyan azonságának még nemis próbált nyomo=
zásaira nézve ezidőtt leherlen erősségül használni, addig
pedig tovább vagy nevezett fetitio principiis=nek ma=
rad. —

§. 54.

A Magyar és Jinn nyelvek egyezése.

A Magyar és Jinn nyelvek egyezését leg elébb
a derék Commenius Vette észre, majd másokban is fel=
lent ébredvén, ezirányt, meg több ősi szó hasonlításokat
tett, az egyezést mind nagyobnak nagyobbnak
állitóvá — l. Sajnovits pag 3. — Desseri Arej
Jrag: 16. — Végre Sajnovits Magyar Jesuíta Hellen

Ki VII-ik Keresztély Dán Király 1769. Norvégiába
érkezett a Vénus Nap előtti ki menetének Nyoma
tására — ki tartja és segedje — azon alkalommal
Finn Tudóshoz tartozó Lappot közt mulatván.
tulajdon ópvod hasonlításai nyomán, egy mun
kai adott ki, melynek tzime Tentamen de
ki, s. nem kebelebben ejtet, mint annak be ki=
zonyítására, hogy a Lappok, és Magyarok
nyelvek egyaránt azon egy nyelv — De illy erős ál=
lítás még Schlozernek is, a ki egyéb iránt a
magyarokat a többire buta, művetlen, hidegvérű,
vér szívű Finnektől származni indulatosan
vágyott volna, fülelni kerülte, s. azért Gyarmati
nak jovallotta, hogy hasonlo tárgyu munkáját
nak keresebb címet adjon, a mi az olvasón gú
logadott! — Igy jött ki: Affinitas linguæ
Hungaricæ cum linguis finnicæ originis gram=
maticæ demonstrata lett; auctore Samuele
Gyarmathi Göttingæ 1799. —

1. Sajnovics Vállalatának tellyességgel
meg nem felelt, vagy hogy a Lappot nyelvet ép
pen egy lenne a Magyarokéval, nem csak tőnyé
vel, de példájával is bizonyította, mertam,

bár

bár minir egy évig mulatott közöttök, meg vala a' magyar
hogy őtőt nem értette. Azomban még tovább netsel
dönnő erőjéig ellene; mert a' mihun a' magyar helyesen
meg jegyzé, a' mai német sem érti tudományos
tehetség nélkül a' 11-ik Századi német Irományt, és
kétőleg a' fel támadó és sokan nyelvén bejelentő atyá-
dot magyarul sem értenék — Sőt a' mai ángol
Dán, Svéd, Német bár tettszésen kívül lőtt eredeti
nemzetek, még sem értik egymást — A Nyelvgyö-
kér Szavainak sokhajtogatásai, és sok előtét szabályai
nak öszve hasonlításán dől el tehát a' kérdés, i már
ezen szempontból Sajnovits munkáját, hogy va-
lósággal nevezzetes, és meg lepő hasonlatossá-
got hoz fel, azt tagadni ugyan nem lehet —
de hogy könyvének végére a' 2. Ed: oda ille
nék még sehlötzer sem állíttya —

2.) Gyarmathi Kevesebbet — um: csak atyai
jagot akar bizonyítani — Vissjálodásain több
Izmi Török" helyekre is ki terjeszkedett, és mára
ő munkája után azt hogy a' finn nyelv befolya-
sinak a' magyar nyelvbe nyomai vagynak
tagadni lehetetlen — Hely szűkéből itt csak
pehány leg kevesebbet ponton hozok fel nemely
finn nyelvekből

1. St. Stámok: 2. Ragj Diszek: 2. — Gyar

mathir Több helyt

	Vogul,	Permi,	Mordwin,	Kondin,	Szirjän
1	Ew	Otl	Vetev	Ejet	öt'ir
2	Kitag	Ket	Kafta	Kheldet	Kïk
3	Kurom	Kniim	Kolma	Khulom	Kujim
4	Nille	Nyol	Nille	Nilha	Nyol
5	ett	Vi	Vjeta	Uvet	Vött
6	Kot	Kuat	Khasta	Khoat	Kait
7	Sat	Sisiird	Sisiirt	Sabat	Sisemt
8	Nöllod	Kakjamä	Kauxed	Nilha	Kakjamäs
9	Omollov	Omur	Veixa	Ertjäng	Omur
10	Lov	Dase	Kümen	Jöng	Tar
100	Saet	Sjo -	Sjeda -	Svat	- - -

A meg huzottak egyezése kembel tünö -

2.: A máshoz irtheto nem követi a hármor és. esetváltozásait keresztül a magában irthetör, homan valrohatlan marad -

3.: Egy dolognak a máshoz tartozásai nemgenitivusbanem dativus fejeri ki (: emberrel fejét

4.) A mi mais nyelvekbeli praepositio, ek a finn nyelvekben többnyire post positio - mint jedig - Ebben el halgatva - kitünik hogy ugyan ezen szabályok a magyar nyelvnek mais nyelvektöl meg külön löttelö tulajdonai

De mássfelől azt sem lehet el hallgatni, hogy a különbségjeles, mint egyéb sok grammatikai szabályok szerint a Magyar és Tsuvasz nyelvben igen nagy, s. a fel hozott hasonlatos fogalmat többféle jelül mutat, minek vele egyéb sajátságokban egyezésbe hasonlító Tablák, melyeket Fejér munkájának első Darabjához mellékelt, s a melyek a Guggenberger-féle Lexikonban Gyarmathi is sajátságaiból — Ennél mind ezek tekintetében a szóban forgó tárgyban eddigi vizsgálatok nyomán meg ítéletül nem többet hanem leg feljebb ennyit lehet is mondani —: A Magyarok hozzánk ideig laktak Tsuvasz nyelvben nyelv szomszédságában. v. azok között, s. nyelvben ezen szomszédok együtt lakás nyilvánvaló jelei mutatkoznak — Lásd egy igen jeles értekezést e tárgyról Horváth Endrétől a Tudgyüjt. 1823. 2. k. 3. szám különben Budai 42–50–

55

Harmadik általunkéj pártolóvél lemény támogatása —

Hazai Krónika Irodalmi nyilvánlással nemzettel

egykorú ős hagyományok nyomán, is. egyes-
leg állítják, hogy a Nemzet Hunn Szörü nép, is.
hogy az egykor ezen tájékon virágzott Hunnbiro
dalom emlékezete lőtörre fel, is. indította el
hajdonaval miatt ősök ázsiai Fészekből a regi jo
Hunnia el foglalására — Béla jegyzője meg a
nyugotra indulo gyarmat Vezéreit elmondás a
nagy elszállával egy nemzetségből — Thuroti
magától elszállatol megnevezett Ősökön Ereszül
Szarmaciattyak — Hogy a magyarokat kijövé
sek alkalmával az azuriámi időben is, sok
nem minden nyugoti történet Irok Hunnok
nak neveznek — Hunn fajnak tartorrák, arra ösz
gyer a bizonyság — Lásd Pray Diss in elem: p: b:
is. az ott fel hozottakon kivül Regino, Prumi, Aba
tur, Freysingeni Ador — s masokat — is. hogy a
Szörök nevezetis, melyet a Görög regiok ruházatal
ezzel leg alább homlok egyenest nemellenkezik — a:
Zonmmár semmebb erinkert meg jegyzésből vilá:
gos — mi szerint ugyan akon Irok több kitesz:
gek kivül Hunn Szörök nemzetseket hasonlo
leg neveznek — Midőn tehat a Historiai bizony

Sagg

Jaját nyilván Őseink Hunn származására vonat-
ner – ekent vélemény el fogadásába semmi nét-
heziget nem találhatunk – ha

1.) Annak Alkotósseget, és

2.) Attól mitsoda Változás meg világosítjuk –

I. Hitelőké e Vészben Honni Krónikai irónk'
Tudósittásai ?

Hogy a' ko hagyományokat – a hajról hajra
adás időfolytában változtatja, Változtatással, újra
jágossal fel élőzheti, már semmi kétség, de hogy
a fel hozott Környülmények nagyára, s. egy
folyó deresára nézve minden kétséget arot-
tol meg tagadni nem lehet – ugyais bátron
állithatjuk – Jelesen azon egy jóval s. egy folyó
alap Környülményi homan vette valamely
nemzet származásai, igen termékenyesedni, s. ki-
lelesen marad semmi a Nemzet Ebeléből diva
tozo hajról hajra adás utjain, s. ide nem ért
ve a Noé fiairol ki indulo származtatáso
kor, melyek csak dicsőitő, vagyából eredő hajra
zások; hogy nehány századok fel ősei nevé
re emlékezik egy nemzet abba semmi olya,

lépésnélenség nincs — Már pedig hogy Magyarország Hunn származási őrölt kaj hagyomány nem oly regiségre hato, mely miatt minden hitelőjéget el vesztene: az idők öszve vetéséből világos — Mert ha Shuronit — noha ő tovább regi krónikáknak ujj irodoja — el mellőzzük, de igen erőtelen hatalom tovagai lenne Sárgabar Béla Jegyzőjét semmiben hagyni ki a magyarok ki jövetele uránn levelek mint 3or fázadal él. s. ha a 13ik század közepéről Julianus' s Rubruquis tudositásából, és igy valosagos Diplomatikai adatokból bizonyos az hogy az Ásiai Magyarok még akkor elejéről vett ők hagyományok uránn — per revelationes annigyor — tudták az Európaiaknak tőllök jár mazásait, miért ne tudhatta volna a Jegyző, v: a mi több, miért ne tudhatták volna azon regibben, kikből ő meritett, azt hogy a magyarok Hunn származatuak — Béla Jegyzőjenek hitelességéjét, valamint mindenben igy ebbenis hatalmasan erősiti az 1333 béli

3

Kézely

Szérely Kronikát — melyről alább — Valamint ellenébe kevesen nyernek némelyeknek azon puszta állításával, mi szerint Kromika Troinkor azzal vádolyák, hogy Attila dicsőségétől fenyegetve akarván kölcsönözni nem szégyenlett — tőlötter a Velevaló rokonságot — merre-zett Ugyanhelyre, egy hasonlolag hiányos helyzet-desel meg lehet felelni. Mert nem jutott hát a magyaroknak tudomásul egyenesen ezekbe magukat ettől való vádiknak szabadítani? holott egyéb aránt tudjuk, hogy nemzeti hiúság tekintetből Ditmar Merseburgi Nestor, és más régi Irókis tele vagynak — Attilahoz a Magyarok Hunn származásának nézve, hazai régibb tudósításaink hiteröségét — De ez még nem elég —

§. 36

2 Vagyone a Magyaroknak Hunnoktól származásának Historiai hitelre méltósága?

Historiai állításaknak kihetővé lépett az Irományok hitelessége, mellyek bizonyságain azok ejtődnek — hitelre méltóvá az állításoknak más tudósításokkal, s. az azok nyomán ejtődába korán tömjül menyekkeli egyezése — V. L: alább egyenesenheröségét — Hogy az Ármir Kronikának a magyar nemzet

eredeteről fel jegyzették, a Tudvalevőtök részéről hihetőség tulajdonával bir láttuk. az állitás maga egyéb historiai adatokkal egybe vetve mellőé vizsgálgyuk meg—

A Hunnok 374 táján Szállottak át a Volgán, i. e. épen azon lőrnyékektől, melyeken kevőbbre találtuk egy nagy Magyar őshazát— Ezen Európában kőlőzkődő Hunn Nemzet egy a Sinai Történetben oly nagy szerepet játszo Thiongnu= kal, kik a mesés korral fel kato időtöta a Sinai birodalom Ghar Eleti fompediai lévén kőlvőnős hodolás ez meg hodoltatás hossu Sorai uraim végre K. k: előtt ane: 90 évekkel kormukból végképpen ki vészett, nyugotra mint bizonyos számmaisokból ki jön ezeket a Volgáig nyomattak volna— ennek vizsgálásával ez uttal Célunkon kivül esik — L: Degvignes Historire general des Hunes de Turcs, des Mogols, et des autres Tartares Occidentaux Paris 1756. 1758— Arultan Prajt Armales Veteres Hunnorum &c: Sinicae shamradallitraiai moröben el fogadtak, kövid be jedig l: Gatterer Versuch einer allgemeine Welt geschichte Göting 1792. jog 488 leg— Alair emlegen nic alatt elvül legyen a Hunnok

A Hübas

Ásiában elöidejében, hogy Európa felé az emlitett
helyről, és időben indultak li, és egyfelöl meg mo-
dulásokkal indittak meg az Európai nagy nép
vándorlást — más részről pedig nagy árviz
módjára rohanván előbb — nem Polgári Európa
lakói részei meg hodolták s. hodolásaikról mind
tovább terjesztvén végre Attila alatt 405: 454
birtokot Pannoniát a Volgáig, s. aronis dal-
lerét pedig Európában egy felöl a Dunántul
más felöl a Visztulaig — Ásiában Persia földig
terjedett az lettségét nem fenved —

§ 57

Folytatás. —

Ezen Semeredt li terjedésü föld termeszetben lü-
lönböző nemzeteket foglalt magában — részszerint
olyanokat melyek annál régibb s. már itt talál-
takat a győzedelmes jövevényeknek meg hodol
ván, helyekről vér nemzeti létökről meg tartották
részszerint pedig különböző Atum nemzetségek-
Feleszen hogy a Volgát körüljárták s. a Volga,
és Dom közöt többire hasonfajú népet tal
ták, mint terrieszere olbol lépzelni leher, mint
pedig

Jutó Historiai adatok bizonyítják — Attila halá-
lával urának a Hunn birodalom öszve omlás an-
nyiban, hogy a meg hódolt nemzetek az idegen
járomtól le rázták, de egyben abból, mi perzs
ezek a Vándorlások által a Hunn birodalom
nyugoti részeiben Határozodtak, ki tettük, hog
Keler felöl volon származásu népek tárnak, mel
lyekben ebb Attila fiai Dengezich és Irnák
— és hazai irásinál Chábanevezetek — u-
tobb Chaba egyedül uralkodott, s. hogy ezen
szeren tenger körül a Vándorló minden ter-
ségein lako Hunn népek meg sokai annak
rettegtetö ellenségi Volnak a Keleti Romai
birodalommal és szomszédos Historiai ügyek
ség. —

§. 58.

A Hunn népek Keletre Vonulásai-

Az europában magokat meg szöktek, ik
különösön a Slav törzsü nemzetek terjedé
se még odább szakitotta Keler felé a Hunn né-
peket s. az 5-ik 6-ik század ora a Meotis-
Caulasus környékeit a Don's Volga közé, s. meg á

Volga

Volga' jobb partyain, azon terüler melynek közében ezen
nemzetek' csak nem számlálhatatlan s. meg tízszáza nem
hozott nevezetek alatt bujonganak többire idegen népeknek
s. földein a Romai Birodalomnak járadhatatlan pusz-
titói néha pénzért hövetlségessei nem ritkán egymás
között is ölölő háborut folytatták — Leg bövebb ed=
zünk s. okaink is mire ezen Hunn fészerben sibongo,
különbféle nepek neveinek elö számlálásával — de ne
hányat meg is azért: mert fel tárgyunkra valamely
fürkületes sugárt vetni láttanak: meg emlitteni
nem lesz felesleges —

N° 59

Szükségképp figyelmet érdemlö" Hunn Nem Zétek

Jornandes és Procopius — minn ketten a 6ik
Század' közepe tájain élt irok — adnak leg bövebb tud
sitást a Fekete Tenger körül lako Hunn népekről. es
mivel ezt irják: a Kelenre vitsia tolub Hunn népek
fejedelmének — nevei nem mondja meg, de idö" szamit=
lasi közlekedésből hihetö" hogy épgyen Irnák — hon
nyi Irninnál Chaba Attilla idösebb fijának — Vol=
tak ki fiai — egyik unokaöcscse, masik bátyjának —
halála után a birodalmat meg osztván, vollak
vollak a Hunnokra is egy rémes Kutatgatások

a mási Utrigurokat nevezteti — A Kutrigu
rok országa a Duna felett a Fekete Tenger nyugoti
s. Eszaki partjain a Meotisig, s. a Dontól terje
dett — az Utrigurok pedig a Meotison ár kulván
a Fekete tengeren tul telepedtek meg — és, liket
Prokopius Kutrigurokat, és Utrigurokat ne
vez — Ugyan azokról szól Jornandes mais nevezet
alatt, mint laktak a Dni részhez tartozo Sol kun
népek közül a hatalmasabbnak nevei ruhaván
az egészre — A, meotison innen maradtakat —
Kutrigurokat — Altrigurokat, a tulsokat — Utri=
gurokat — Avirokat, Javirokat, Savirokat, Sa
birokat nevezi. sonert külömböző az olvasásak —
Ugyan ő emlit az Utrigurok felett, a Fekete és Caspi
Tenger partyai között egy Hunnus ágazatot — Utu
gari nev alatt — meg jegyezvén, hogy ez nyelve Bölcsel
— jellemzi — való kereskedésről ismeretes —
Theophanestől olvasuk továbbá hogy 527. az Utri
gurok egyik részének fejedelme volt Gordas —
Sic magyarázzuk Kardos — ki Erzsigen
kivül álvan ezeri nyilt fel lámadott ellene, és le
vervén, Királyává (Vezérévé) Mogort
a Pesnevet —

Észrevételek a' fennebbi Tudosittásokra.

Az éppen most érinrett tudosittások figyelmet érdemlö észre vételekre szolgáltatnak alkalmatosságot ilyenek:

1.) A kurrigur es urrigur nevezet hasonlo neviü királyaikrol v. vezéreikröl ruházodott által a kurmagyar fejö szarvaival. Más tudosiniai ollis bizonyitják hogy több hunn nemzetek Vezéreiröl vették nevöket, annál érdekesebb körülmény tehát az, hogy jelen beköröleg csaiov hunnjaira nemzetek neve Ur fo taggal végzödik — pl: kurtigurok, Urrigur-ok, Ultricurok, Sarragur-ok, Say midön maiselöl ne hány hunn vezéreket neveiti közvetlen tudogur Ur-ba nemiti, milyenek voltak pl: Ulzindur, és Irnedzur, kik Jornandes szerint az Attilaffiai, bal eserek urának az Ur, is Alevs nevezetü vizek ovi telepedtenek meg Sar Vaban fo magyarázat. Lorság nélkülis nem teheti az ember, hogy gya= nuja ne ébredjen az iránt, vallyon ennek az unnak ernelmi mivoé egyben függésben az M. Ur fovak —

L

2dr A Savir, v. Sabir Nemzet leg vitézebb, s. szabadságosabb volt a' Jelest és Kaszpi Tenger körén meg telepedett Hunnok közöt — Ez már onnan is sejtetik, hogy Jornandes mint láttuk az egész Jeleri Pann birodalmat rollok nevezi — De más Historiai tudositások ugyan erről nyilvánosbizonyságosok lésznek — Boarex Balatbat a Sabirok Cserein öszvegyü 527. nem tsekélebb mint 100,000 fegyveres állitotti a' Görög Császár segedelmére Cabades Persa Király ellen — Ezek a Sabirok a Kaukasus Hértzei közöt Sabral, hol maga a hely felvitte emberi kéz szinálnál valóbb kiporlo erősségül szolgált — Ennek Perfiusnak ezt irja, hogy a mai magyaroknak — az ő Görögjeinek — hajdani — az az — ő kora előtti neveik volt Σαβαρτοιαλοι — és értésünkre adja, hogy ez nem tsupa nevök volt, hanem azt bizonyos — nem mondja mi — okból vitették Ugy de Sabartojasphalai szorol szora fordítva Görögül azt tesi: Barátságba levő Sabarok, — barátságos kebelbe — Mindön továbbá a Sabagyarok Lebediaiban a Perzsa egetről ő veres

szerecsenek

terein lei réjtve Szakadtak, i. egyik ezek közül Per=
sia felé 2/3 fétlei; Ekkor a Caucasus Környeire vonult
— Mert addig terjedt vvrágjában a Perva V: akkor
arabs birodalom — Ön a Sabartojás Galoj régi
nével nevezve lakon még az Iro — Conc. — ide=
jében —

Ez Vtja gondolva arra mit felyebb Jegyzet=
lünk hogy ti: a Turan Népeinek közöja volt
magokat vezéreikről nevezni el, már magában
érdekes környülmény az, hogy egyik ilyen nem
zet királyát ellenségemnek hivtál — De még évek
elébnek tünik fel a Dolog midőn Theofanes
és Jornandes öszve vetve egy tárgyúl, hogy az
uroksz épjen azon nemzetet nevezi Hungar=
nak, melynek az elsőbbi' szerint ellenség volt
királya i mert Theofanes a ellenség népének
lakhelyét épjen ad helyhezteti, kövá Jornandes
a maga Hungarusvait ti: mind kettő ellen=
tés tárgyához, i. azis különöző, hogy az uroksz
a Hungarusokat mint prém bőrök kereskedésről
meghiri ismeretlen hogy említi — Eltiltőn
maiselől Rubruquis keletbre nagy magyar
ország Lakosairól irja, hogy arokszok sok drága

bőrökön

"bőrök" hordani a Mogolokhoz — Béla Jegyzője, jedig azt, hogy a Régi Magyar országban, még mar hal és Vetés praeroriis nyiroo bőrök díjelvek Tudgyuk, hogy mais egyik Europában egyedül a magyar nemzet az, mely melegebb hazábánio a Brémen bőrök nemzeti nyelvemet megtar torod. —

Azonban ezen meg jegyzésekre sorám sem az a Célyok, hogy a Magyarokot határozott állitás lépjen akar a Magyar nyelvről, akar Dormandes hun garmaczairol, akar az erős állásban laro Sabirok sol származnaszuk, hanem az, hogy a Thurn Török" népekre Stilla uraimi sem marad dasát — hanyosságát, és terjedelmét, különösen jedig a hangi, és fekete Lenger bőrüloi lakás ok fel világosittsuk — mais felöl jedig egy hozza vetö lepiszer adás annak lehetőségéről, hogy Magyar szavakat Irjunk, midön a magyarokot lelenő orszhoz tolok Thurn maradványokról származ tattyát — : hirestelen lépzelésekor nem allitha nak —

§. 61

További világositások a Magyar Lan-

Ker Hunn származatának lehettségei, vö hiherösségei iránt.

Jövebb, is. minden esetre egyébb lehetőségeket világosítván ad ther fel vetett állitásunk lehettsége vö hiherösségei felöl csak egy egy szóra lehetséges okokra nézvén melyek a magyarok ki jövetele idö tájain a Jeletet, és Káspi Tenger körül tanyáikra — E Kéri Tenger körén fel, s odább Eletre a Volgáig — nyugotra a Moldváig, vagy nem elyek Jerkin a Tyráig, külömböző nemzetekre terjedve ki, állot fel akkor idöben a Kozár Birodalom — Béla Király Jegyzöjén ez mondja, hogy a magyarok ki jövetekor Erdély a Tyra a marok, a hanok köri földön, habitarent ibi Cozar qui dicuntur cap 11 — Mikj értetni a volnak s. homan jövetek ezek a Kozarok az itt vi gábri ki üldségtelen — hogy az Iri idö-ben a Meotis körül ez volt a leg határosabb, s uralkodo nemzet, a Ettségér nem fan va — és Kéri Tenger körött hódon szabadság ból tanyázott Hunn nemzetelés ig hodolva, ennek uralnak feleségéjén — Del vagyan va á

Környülmény egy Latinul azzal a neveretes bé folyó
fal volt végjén, hogy függetlenségével külön
nemzeti neveiktől el vesznek — gondolyunk
vissza a Vezérektől neveretes sorsaira — ez
gyüjtt vévé ismeri a közös Szamm nevalatt
tünnek fel a Historiában — Thurm nev alatt
mondom, mert a Turd, v. Chun, és hunn név
tő Eleresen azon egy, v. meg atilla előtt, alatta
és uramna, hogy edgyütt, és Szerélve kaszál
talott külömböző, sőt vagyan azon egy történés
történetbe nem hozott historiai igazság — Igy
ered tehát tettleg — de helyesebben folyva egy
lejt fel egy sőt vad együtt névvel a Rum
hosszabb s mondásal a Szumai Nemzet —
Curiani — Comani — v. egy Latinul az uralko
do házairól, kikről fő tanyájok Krimfél
sziget — Chersonesus Taurica — volt, részint
Talain Eleresel a Volgai Tul — részint azon in
nan Ghabro Lebyebb nyomarván a Tetere és
Reisni Lengyel Ghadi partyain, terjed el — Innen
vett részt minn Szomszéd a Dnieperen le Kon
Stantinapoly felé erepedő Norman elluptal
veri

Vezéreinek Dornál, es Csolnak Lalandjába 366
lövül — — Lásd Beyer lolly: Herop: I VI. pag 366,
es Prag Disp: IV. pag 79. — imént menek a Kúni
vezéri seregek ez egére a Magyarok ellen 887. hó
lun Augusztus — Itt láttad a már kiam Lakos
javól el hagyott, de meg is Lumaniának ne
vezett Tarromány bán Rubruquis a Mein
Földnyi tarulságra Lel tünő Nagy terneró
halmokat — Lenek nem jutnak Eb eszébe a Ma
gyar orszagi kum halmok — Es a Luma
nia kun, v: Uturm orszag Plano Carpini
szerint a Dnyeperről kezdve a Volgán Lul
ső a Tenlig terjedt — Lásd feljebb S. 4 —
del a mai Volga bal partjait, az orhomov, vagy
a Caucasus Lönyékeiről ed a Vikpa vándor
lott Uturm Pentzenek ismeri Lülön nevel Alatt
jelömek meg, a mi a fenebbiekből vemet
szerint a magyarának ——

S. 62

Pechenyégek — Palotzok — Magyarok

atyafisága —

Leg nevezetesebb ezen volgán Luli nemzetelő

Lüb

Zül a Pecsenyéki Kir Conv: elvérnie, a Magya
ror Ki indulatai ide teljén a Volga, és Jaik Kozr
lakrak — Hogy a Pecsenyéket a Kunokkal, egy
Korsóru nepi lettek légyen, arrol ki fog ásr nem
jelnedő bizonyságot lépen Commeth Anna oly
Görög Csáparól Leánya, v. testvére Kir tesp örjeiben
— a 12 Ik század elején — mai Europában la=
nyáro népekbol sokrol volt állitnarci — Mi ön
Elexius Cimü munkájában — L. Strinernél
III pag 908 — a Pecsenyégeket, és Cunokat
egy nyelven beszéllőknek — Emoglorroi — nem
jo — Masfelől egy nevezetes törnyül állásba
melyet Conv: Porfirogenitus a Pecsenyégek hoz=
jából s. nemzete emlékeiből fel hoz — D.
administ: Imp: C. 37 — Ekkoretben Vid nem ésmer
ni a Fekete nemzet eredeti Sajátságára, abba
li: hogy valamint az 1833 ik beli Kronika=
örvendetes Törvények bírongyitása szerint, a Feke
tekről, egy a Pecsenyégekről; a szőke Szőrsé
gek bironyos arodra nézve örökségi jusokról bíró
nemzetségekben ágazatok szerint rendre járnak
vagy a mint Constantinus davokról levelet
nevezes a Nemzet belső rendel Ereiével li: szép

a'

a meg kell vere
nemlenora alty
mai ágyarbéli
Za meg egy kori
ellene mond kara
s Kunok jelesen
kik leg közelebbi
mindég Polow
nak lé, s lesz
t. ell dejében kö

8 —

Következtet

A Közebb
annyival inkáb
erecsérol sem m
ből nevezetes kö
meg tettek azo
y. A. Fekete
nemü bi pary
lak Attila i
vol Ujövetele
ses, hely kerül

a meg holt verei helyébe nem fia, vagy Ostroviec, ha
nem lenora attyafia, azaz abból a nemzetségből,
mar ágorarbéli Lövészeket — ezekhez tegyünk hoz-
zá meg egy könyülményt, melyet Thurmán
ellene mond Karakterrel be bironyított — azt ti: hi:
a Kunok jelesen a Muszka tsirom la irokban —
Vt leg közelebbi szomszédjait mindig állandoul
mindég Polowtzij, v: Polocz-nek alatt ferdul
nak elé, s leges az elömenyek v: l: fonrosabb,
s. el dőjtöbb lövészetes Ő vonasara —

§. 63.

Következtetések az előbbiekből —

A közelebb mondattatból, mar magától ad
annyival inkább azoknak neinely homli nemzetek
eredetéről fenn maradott tudosittasokkal öszve vetése-
ből neveretes Következéseket tonhatunk — jelesen
meg tetszik azokból hogy:

1. A Fekete és Kaspi Tengerek feletti a Volga
mind két partjain — Thurm Erdelli nyelvtanyá-
tak állattá idejekora fenn vagy nincs a Magya
rok Ejövetele tajan — Mely öszve vetés leg-
jobb, hely tseréléssel közelebben lő közötti

nemzetes

nemzetek különböző ágazatjai között az sensi
forradalom —

2or A. Hun nemzet letétségen kívül Ugum
eredetü, az bizonyitja nevén kívül az, hogy éppen
az találjuk, hol a vitsha vonult hun népek
több tájon nevük ugyoratok alatt korai és emlé-
korral és egyszerre a föld alái süllyedés, v. el pár-
lás által semmivel nem leherek —

3or A. Rumokkal együtt a Volgavidéken nyelvü
Bessenyej nemzetis Ugum sarjat — úgy de

4er A. Hun valóságos magyar nemzet mert:

a:) Mais házanak közében találnak a keisőbre alkal-
gyar orfiágra vetődött, és be fogadott hun királyná
nyok a N. és Ki. Hunságon, i. ezek oly valódi Ma
gyar nyelvet beszélnek, mint önönön magunk —
ek a magyarázat, hogy mais nyelvü nép közép
te találtak, magok nyelvét amarékával keverék
ték, homlok egyenest ellentétek — valamint minden
Nyelhologiai szabályokkal — úgy számtalan Historiai
szaporalásokkal — Melyek egy avatt bizonyitják,
hogy egy külön föld részében elegyedés nélkülvaló
nem csak néhány személyekből álló csapat, hanem
nemzet nevei ered emlő régi könyv — sőhat közlegyen
nyelvei másak mérőben úgy fel nem tűnnek

hogy

hogy amar
de marad
hogy nem
lörsőre
i. új bejeé
magyaron
ily kerü
ellat pedig
ki tudná
lörsői ny
lívül — e
az, hogy
nyelve a
ja — de
b:) E
Béla I
tőzödő m
manus
veri — K
nyülmén
gyar, i. k
környéken
ől, hind
valóságos

9

hogy amannak semmi nyoma ujj beszédjében fenn
ne maradjon sőt inkább tettszést nem fenvedar
hogy minden nemzeti nyelv változásnak a honnyi
törzsöre ujj ág olvasa ujjonn törvénnek, s. arégi
s. ujj beszéd ki tünő bélyegit egy aránt hordják
magokon — Igy a franczia, angol, olasz sat
egy szemünk előtt karunkban áll olah nyelv —
ellan pedig Kun —, s finnugy Székely — nyelvben
ki tudná leg kissebb nyomaira fel találni ma,
törzsök nyelvnek a tőra valodi magyaron
kivül — Áll tehát rendületlen tövetkeztetés ül
az, hogy a régi Kumanus mai Kun nemzet
nyelve a magyarral egy törzsöknek bizonyul
ja-de

b:) Ehez járul meg egy igen nevezetes környülmény —
Belad Jegyzője irja hogy a mostani hommyok fele föl=
tőzködő magyarokkal egyesülnek Kúnoknál hol Ku=
manus Caparok, melyeknek vezereiris meg ne=
veri — Kisőbre a nemzet meg telepedésének tör=
ténetében jegyzi meg hogy a magyar, s. Kun Vezer hol telepedett le — s. Ime arany
környékében hol, Revel, Ó Ebemen, Bunger, osad,
ód, mind a Cumanusok foglalt rokonok helyet — ma
valosságos magyar ajkuk, de kik ejtésök különösségével

egy sereg ki tűnő egy nevezet Palotákról találjuk
jelesen a Magyar Vidékein Lajo, és Sarvíz Körhyé-
kein, az Ormányvégen Baramnya Vármegyében
sat Ha ezzel össze vetjük azt, hogy Lumanus, ?
Palotz hajdonis egy nemzet nevet, s. látjuk
hogy a Lumánusok meg telepedése helyeit Palo
Palotz mais magyarul beszélt szent Ker mészeres
löverseresére azt tenni fel, hogy régenis Magya
rul beszéllet, s. tehát magyar, és meg fordít
va a magyar Hun, v. Hunn volt —

A Pereny egyekről fel hozott vezérjegyi örökösök
hasonlót ölő a fészekkel egy térő ősü népnek lenni
mutattya, s. az vallamint a Hunok, s. Pereny egyek
Hunn fajú voltára újjabb adat egy azokra, mi
ket nem sokára fogunk a fészekről állitani,
nemü világosító fogásul vett —

És mai mind ezen fel világosittások uram, mes
terkéjét állitani, nem tsak Lehetségét, de hihető
ségéről annak, hogy a magyar nemzet Hunn
Törzsü legyen — ?

§. 64

A Hunnok' további Származtatása

Dicit a Végvárban származtatok ugyan azt kérdheti, mily törzsből, s. származatu dehar maga a Hun Nemzet? Ki erre öpünnen meg valyuk, hogy semmit felelni nemtudunk, s ugy láttyuk magoknak a hiszo riának azon kérdésre eddigelé meg fejtésre várakozik — etromba mig az meg lenne szabadságokban van mind a Török, mind a Hun eredetet védőknek magok véleményöket a mienkkel egybe lörni, ha ti a Hunnokat a Jimokkal v: Törökkel atyafiságba hozzák — mind valoságggal felleszen elébb a Törö lőkre — mint a Jimokra nézve Dráy's — Lásd Annales Hunyadi et Dijsen: P. 1. 2. 3. —

S. 65

Az Avarok nemtartoznak fel vett élő adási körükhöz —

A mult szazadbéli Magyar Történet Irokozoni követte az Avarokról is hazai Historiánk körébe vonák igy fejtvén ki magokat, hogy a magyarok három izben jöttek ki: elsőször Hunnok — 2. Avarok — 3. Julajdon képpi magyarok neve alatt — de evől

a:) Hazai Kronika Irouid halgarnak, is pedig

b:) Ellirán; mert ha pirinén az Avarok feltalán Hunnsaju nép lett volna — a mi egyéb aránt hihetőös, val igyan a magyarok, örökös tőle s jemmi sorban nem tartozhanak, mert birodalmok el puszulása

után

Mám Soha Ásiába vissza nem mennek — Így lehát nékik leg felyebb egy szőrönségei de semmi serben nem a Magyar Históriában termékelyék —

S. 66

Harmadik Kérdés:

Mily eredetűek a Székelyek?

Historia Tudosittások a Székelyekről —

A Székelyek erederől sok hazai Kroniká iróink ban van nyilvánoo emlékezet — Béla Király jegyzője röviden emlékezik rolluk — lap. 56–57 — azt irván hogy midőn a Magyar földre ki érkezet Árpád, Ugubul és Velek Vezérjeit a Bihar Vidékén urak lodo ellenn Marotk ellen küldőtte — ezek a Korogy — Valánál a mai korrobáéy — vizk mellet Tábor ba fállomat volnak — kiknek halvan a Székelyek qui primo erant populi Attilla regis, elejébe menvén — hivegők Zállogául gyermekeiket, s. ajándékokat adtak, s. a magyarokkal egyesülvén Ellenmarotk ellen viviúl hartzoltak — Bővebb e Tárgyban, s nemileg külömbőzis Thurotzy, ki azt irja — I. 24 — hogy Attilla halála után egy veres Ürközet történt Dei fiai Aladar és Csaba közöt

melyből a Német Birodalmból származtak Magyarországra, a Hun Pannon vezérlő Chaba Keményen meg verettetett — s. maga is fiaival és Sereivel — s. 15ik ezer meg maradott Katonaival egy felé haladott — 3000 Hunnok pedig hajdanolag el haladván elébb pannoniában a Chiula mezőn állapodtak meg — majd a nyugoti kemenczeföldi felsőben Erdelybe avonultak, s. hogy hunn maradványainak ne emlékezetek magokat hely helyeknek nevéről — Itt ezek őket a másodszori ki jövő Hunn magyarok — Ujnet jövetelei meghal ván a mustra föld sellére elejökbeis mennek Magyar ország el foglalásában öket fegyverre, de magoknak birodalmi szabadságot tartották meg —

5ik Cz.

Thurotzy ele adásának meg jobbitása.

Turotzy hi egyéb arán mint hogy ők a régi kroniczáknak hiv másolója, itt egy láttik a magaféjéből porodra hun fejeinek hiányait nem nagy nyereségével dem a historiának semmagyarázatosságának, mert egyebeket el hagyva hihetiel azt, hogy a Székelyek egy magok semmiből keletkezett

fel vett névvel alattát, i tudtak vlna, a fompei
rejter fenvibe por Hámi — Szürség tehái itt alé-
jövő lori i'ador — erederi kurfőrből, s példányokbol
megigazitani — jéleven kiadából, és az 1585 beli
krónikából, amelyekben:

1.) A Székelyek hasonlolag átálla Hunnusai egy
szakadásánal iramlat vegyan, i. az ürözerből elfog
ladtak fama 3000re tételek — de

2.) Nevőnek azon kőbeli válrozatairól, hogy
a nyugori nemzetek meg nemesmérjék különöjön
kézanál sko Sinv arról — de vam arról hogy

3.) A Nyugori Nemzetektől jelven chigle mező
re vonulnak i. a magyarok ki jöveleleg ott ta-
nyájtak a miből hozzá vetőleg azt is lehet követ-
keztetni, hogy az a Chigle mező nem kheret
Pannoniába mint Thuroczy irjá — Végre vegyan
Kéza i. az 1385. beli Krónika keresnt

4.) A Vissza tévő Magyarokat Magyaföl-
dön — innen Ruthenia fenibus — elsőbe
mennek ők pannoniát el foglalásaban fegy-
zetlen, i. magoknak jutott réjtébe egy fallot
tak mofani Larhelyekbe —

S

Az 1533. beli

Amiből állan
jeles a jelelyek
nábol Krónika
vült egy minden
mely a mint kem
mányokbol kiso
mait meg van —
kály által ily cim
kely Nemzetnek

Eső 1875. kiis
kell, hogy sokat
érdemmel — Kre
tanak mivben eg
leg lehetne valam
nemely sebtre nev
talmas abbal mel
lemek azt, hogy
nem figyelmet é
i. kurfejei li nyo
fordittson — C

S^r 68

Az 1593. beli Székely Kronika —

Emnyiből állanak azon historiai Tudositta-
sok, mel
lyeket a' fejelyet erdelyre nézve edelig kurjöül kef=
nálnak Kronika Irojnk — Köz tudara meg nem le
ült, egy minden eserre köz figyelmet erdemlö jegyzet,
mely a mint benne iratik 1593. esztendöböl is. harom
Rományokbol kiszedtem 1593.^{ba'} ^{bé'} hireles maslarban
mai magyan — Közelebröl pedig Nehai Siekely Alli
hály altal ily Czimü Könyvének vegén: A Nemes
Siekely Nemzetnek Constitutioji privilegiumai sar

Pest 1815. beli nyomtattaton de-beleesed tele hibak
kal, hogy sokat mondva alig harad réfe ki veherö
értelemmel — Eredetet szerkezetöjé kurfajai eren mun
kanak moröben ismeretlenek lévén hirelevegiröl a=
lig tehetnek valamit mondani — ha tarsalmatlan
nemely seletre neveztetet szonjai nem szollanának ha
talmasabbal mellette, és letszegen kivül valonal nem
lennek azt, hogy az egesz eppen nem felre vetetik, ha=
nem figyelmet erdemel, söt ohajtanda — Hogy eredete
s. kurfajai ki nyomozasara valaki bövebb munkat
Forditson — Az Erdélyi magyar Nyelv, s. historiai

Jai

Társaság irományai között erre feljegyzés
már találtatnak, mint ez is tétetett a Társaság
1798ki Januar 24dei tartott üléséneк Jegyzö köny-
vében. Siebenb: Quartalschrift VI. Jahg. 284—

Ili Bevezetés, i. nevezetességire nézve a következeren
dö ket hozzuk fel:

1:) A Székely Nemzetnek Eredenyes Törvöre, i. a-
golatokra — Tribus ex generationes — Ophrával, is. a
Törvönek meg neveresére csak ezen irományban fordulo — midön másfelöl ilyen Törvök hajdani terjedeseit, is. egyben azon nevezetes ortvo-
tel tejes terjedeen kivül valova — De

2or sokkal nevezetesebb emiel az, hogy azon fel
tételek, melyek szerint a Magyar Nemzeti Brodalom eredetében — a fö vezér, haralma, a többue
sert eranta valo ujonnyai, is. a foglalando föld-
del ophalya el rendeltetett, is. melyekröl minden
magyar Történeti kurfö ben mely halgatni arad
kodott — Bela Jegyzöjenek nagy fényre hozatni
kell elött, vagyan azon fel tételek, modon, ki ugyan
azon rendel fordulnak elö a Székely irományba,
mint a Jegyzönél — Ellen tudjuk hogy emen
nek munkaja 1746. Elött köz tudara nem
jutott, ezen reszleteri ösvesen le mejosolo jegyzes-

a magyar Historia leg régibb, de leg kevésbre elö le-
rülö irojával ob. Sorny ülmény mely minda Szeto
nek hitelessegét karalmason gyamolija —

Mi kobban Sorge irományunkat röviden 1533 ki
fejely Kroni kabol nevezzük — melyet jol meg kell kü-
lönböztetni a Siculorum Gesta által 1805. li
adott Szekely Kroni kától — Amaz a Nemzet
eredetéről, s regi föbjeinek lassan mozdulatairol szol,
ez a mohácsi ütközetet kezdve 1606 ig terjed —

S. 69

Az 1533. ki Székely Kronika — Constantinus Porsirogenitával össve vetve

Az 1533. ki Kronikából, magába véve nem
sok ujjat találunk — Hogy a Székelyek etzilla mar-
radvánnyi, hogy az Attyad alatt ki jövö magya-
kal egyesülve Sáty erejét állitják — de egyfelöl minde
a Székelyek hajdani állapotyáról, s intezetjéről
ről hiteles nevezetes fel világositást kivánd —
ez által lehetne egyesé téni azt, hogy Con-
stantinus Porsirogenita tudositásait hazai i-
rásokkal oly módon egyegyezzesülö, mely egyfe-
felöl a Székely nemzet eredetének meghatározá
világot vet. —

Constantinus Porfirogenita de Administra
tione Imperii Capite 38. 39. 40. ars irja arrol
Kiero Törökörszk neve, hogy elöb Levedi nevü Jar
tomanyban laktak mint a Kazárornak hüvettsé
gesei — Lakhelyek pedig Atelkuz — nevü
vette fel a Fob tizenhat vezéreiktül Levedröl, on
folyo a Chingillus nevü folyo viz — A nemzet
sei tizenhat apatorbol áll melyeknek nevei illeger
Kurtgyarmat, Tarjan, Genah, Kiar, Kas, es Nek,
ezekhez járulnak nyolczadikul a Kazárok kapaja,
ki eredetire nézve Kazárok arrhoz nyugvan,
de annyi nemzetökkel össve háborodván el
falaztatnak, is a Törökökkel egyesülnek — Ezek
vezér alatt kiirtelö bírói tisztet folytato hivatal
beli áll, kiknek nevök Gylas, es Karchas — amaz
felöbb ennél fok —

§. 70.

Folytatás —

Tözönségés, és életmódjokbol nem hozott vállalkodás
volt mindaddig az, hogy Constantinus a fel
hozott helyeken Török nevezet alatt az egyes Ugy
magyar nemzetről beszélb; arrol irt a Béla jegy
zöje elö adásanakis Irányai — De

De éppen azért még nemis találtatott Árpád ki ön meg egyezni tudta volna — és Valóban a Próbák bé bizonyították, hogy ha mind a kettő egyan arotrol be= jél, az egyeztetés nem toat bajos, de lehetetlenis — A Jegyző Magyarjai Volgán tuli helyéről — Kudál felől jönnek Kiivor ostromolyák, — a Karjáron keresztül érkezni Magyar országra — Peresnyegnek hírét sem hallyák — A Constantinusnál a Perenyegyek levedből Atelközbe — oman nehány év multával tovább üzik — egy részüket Persiában szalajtják — Vezérei között Levedi volt az első nem Almos, nem Árpád sar s. imé az 1533. béli Kroniká ely világot gujt melynek minden ellenkezés ~~vitt~~ el enyészik — Már a Magyar Kroniából láttyuk

1. Hogy a Székelyek darab ideig a Duna mezején állapodtak meg — ez lehet az Ungarius mezeje, de ib= lyen országnak nem tamadtak, hanem olvas= van az 1533 béli Kroniából:

2or A Székely Történő elejtámlálásáról, melyek= ről az levelek tettvegbe kozharanak bizonyi= tanak — ezek közöt nehányakat találunk, mel lyek a Sio vonro Constantinus Permája alatt, jembe kelő hasonlatosságokat mely tartoznak mi a történetre ojtva vetnek világot:—

Constanti

Constantinusnál az 1533. évi Krónikában

Meger = Megyes — Megyes —
Jenah = Jenö
Jerjánd = Adorján
Tiurrgennarh = — Tiurrgyarmas — Ez egyenyarmon
tőrsölben —

Az Gyula, Horlasz a fő vezér — Rabonban
Uramt lövetvő hivatalok a hajdoni Kerelyesnél
I. Béla idejéig, s. a Gyulat nagyobb mint akkor=
Csász. Dalát mai emnyi elég volna, de hogy a
hazai Krónikaroli erősségét vegyünk

I. Levél — Első kivül a Jegyző Elodje —
Kérel fija egyan fejérre kabátra — emel unoka=
ja Csát — a Csák ivadel törzsöke — egy de az 1533
béli Krónikába találjuk, hogy Csák Kékely,
h: Ivan alatt Előtörül ki magyar országra,
s. ott lett a Csák Nemzetsége alapitoja —

Mind ezeknek nyomain már örökint ered az a'
gyanirás, melyet mi állirás tényen is ki mon
dunk hogy arok kiről Constantinus Cörök nev
alatt beszélt, nem a magyarok, hanem tsak a'
kérelyek elei — Ez a Perseny egek — által Levél
ből Atelközbe érvén a más felöl érkező magyar

Csapat

Csapatokkal ott egyesülvén — és míg ezek Damo
más elfoglalására segítnék az alatt ismét a De
benyczefelnek egy második rea üzenet által most
lani fővárosba be fordulnak — De már ezeknek
bővebb le írása a' Magyarokkal való vándorlás
történetének le írásába tartozik —

S.

Folytatás —

További Származtatása a Székelyének

A Székelyek Constantinus "Porphyrogenitus" származásáról — a mai a további leírás, hogy ezek Levedi tartományába honnan jöttek? illetve mikor
detűek? Ezen feleletre nem lesz kajos, ha arra
mit felyebb S:be ki jegyzettek vissza emlékezünk —
által azt, hogy a Jeket Ugor törzsökeiről tól
le halála után folytatják Hunn eredetű nejéről
birták — tudjuk azt, hogy némely Hunn Csapat
tal Cserzi Szállongva, különböző helyeken le
telepedett meg nem jó: egy csapat Mariena
fejében, Hely mai Marburg Stiriában, egy
más Emedzur s. Ulzendur alatt, kik Attilával
Veroczei egy ben Történetben állottanak, az Ulz es

és Alivo vízeknél – melyek közzül a Duna
jobb partyán mai Bolgár országba hely heztetnek,
egy ilyen fejedelem vezérlete alatt vala Attila
kivül azon, mely ből a mi fiaink eredtek – kik
nem tudhatni mikor, s. mily kalandos uton,
Levedi tartományában, v: a Lebedia mezőkre került
tek, s. ott hasonfaju nemzettségek között – Árpád
fejedelmi alatt élnek 890 tájig, akkor pedig a Pet-
nyegektől odább üzetvén, mostani Lakhelyek
hez közelirenni kezdenek –

5.

Más vélemények a Székelyek eredetéről –

Más a Székelyek eredetéről elvátozó Vélemények
legyen elég két röviden emlitteni meg:

Első régibb s. közönségesebb az, hogy mint Thuróczy
irja, a Székelyek mindjárt Attila Birodalmának kés
bomlása után mostani helyökre vonultak, s arra
ott folytában bírják –

Ez ellen fel hozatik hogy:

1.) Thuróczy csak 1000 mentőről emlékezik, bajos
hihetőről, hogy ilyen gyenge csapat nem csak magát
fenn tartani, de oly hamar nagy törzökké válni tud-
tett volna – de 3, 6ezer ütközetből kiálló, hozzá

tartozóival e
hető, hogy ere
magát –

2.) Ellenve
nemzet, a P
s. más e
ségét s. nem
Romai érte
Moldvára, é
nyugoti rej
s. erdőn men
hattak – a
pedig Attila
vettségeivel
Ezeket m
lési időszak
a Próbái u
közétezendő
3.) A
4. Pro
tól kiáram
lább birtok
ner végre
kelely föld
Ha e
hozzánad

tartozóival együtt leg alább tíz annyi téjnek bejöhető, hogy erekhez akar mily nagy számú tovatolva magát —

2=or Ellenvetés az hogy, ily minden részre veszély veszélyes nemzet, a Dacusi Attila halálával elfogyatkozó Gepidák s. más e Vajdákon szállongo nemzetek között figyelem sőgei s. nemzeti vegei lejesen tarthatta fenn-ére a feleles azi hogy az Gepidák teljességgel nem a régi Romai értelemben vett Dacusi, mely Erdélyre Moldvára, és Oláh országra terjed ki, hanem csak nyugoti részei foglaltak el — s. tőllök az Keleti hegyek s. erdők menedékében a székelyek bátorságban maradhattak — a székely határok s. feleret tenger között pedig Hunn népek pornyészhatnak, ennek hihetőleg köszönhetvén székelyeink

Ezeket meg fontolva ön részemről attól a vélemény tól is egészen nem vagyok s. ha az első netalán a Probát ki nem állaná sem terjed inkább. mire a tövetrendőrhöz mellyek:

3:) A Schlöttzére, és

4. Prájel — és a Perzenyégektől, amaz a Dunától határozattya székelyeinket, kik minél szükebb birtokosai, annyian tolódnak előre ősrokai telkekre, ellenben a Magyar királyok által határ őrizetül a székely földre szállottak —

Ha erre leg kisebb történetes tanubizonyságot hozhatnak fel, a tehetségem s. alatok egy tartott

hűtetés

fogjon kívül eren érdemes Iród, talán volna mod állítá
sod leírásában arra reflectálni — így csak tagadás, bővebb
bizonyításra utasítás elég feleler —

§.

Folytatás —

5. Fejér György: hasonlalag kitűi bizonyság nélkül
állítja azt, hogy a Székelyek azon Kozár Csapatnak, és
csak annak maradéki, mely Constantinus szerint
az anyai Törökről el szakadván, Levédi Pannonia=
nyában a magyarokkal Babarok nevezete alatt,
további vándorlásinál rejtezővé lett, végre —

6.) Engel, s. utánna Jeglet azt hiszik, hogy a
Székelyek azon magyarokkal vadéki, kiket a nem
zet Atrel kűi tanyájából Simon Bolgár Fejedelem
bosszus igyekezetével ki űzvén, a Berchyeget, az alatt
míg a nagyobb rész Árnulf nemet Császárral
meg fegyődve, Svatoplug, v: Zwendibáld ellen, nagy
ntorral országban — Ezek Kel: magyar országban
szakadozott — Engel Nevezetes innen származását
Székelyeknek magyarában, a Székelyeket, azért:
mert lakhelyéről meg jöttek — az: gondolná
az ember ily magyarázatból, hogy Engel a Török
Ji Erdélyi Udvari Tétovnál nem tudott magyarul,
mindön azt állitja, hogy Sóni annyit tészen: nur fliehen —

De

De egyéb arán
mert bizony
fogattségére, n
ter, hanem sze
hon hagyták,
som ő a hábo
nélkül kűlön
meg halasz
magokra kü
meg pedig a
lőé —

§.

A Magya

A. ma
so világos itt
ko, ezen ne
jéről —
1. Nem
azt hogy a
más tolis a
tulajdon ne
nevezetes en
nak mon

De egyéb aránt sem állhat meg az Vellemény; mert bizonyosan a Magyarok ha merrel Arnulf segittségére, nem feleségeiről és gyermekeiről mentek, hanem ezeket, és tehát a Nemzet nagyobb részét otthon hagyták, a kik ha Hanyájokból is mozdittanak, sem ők a háborúba levő fejeik, Kúleik, és gyermekeik nélkül külön nemzetet nem alkotnak, — sem azon meg falasztott öveiket el nem hagyhattak, hogy magokra Ugra seggyen fogh hatókul legyenek más pedig a nagyobb magyar nemzetnek törzsökei —

§.

A Magyar és Székely Nemzet nevének eredete és jelentése —

A. Magyar és Székely nemzet erederei tárgyalo Világosittásokor reflexiok be végre egy néhány ho, ezen nemzetek neveiről, és azoknak jelentéjéről —

1. Nem kétségesebb jelenet a Historiában mint az hogy a nemzetek idegenektől több féle, is egymástól is de különösön magának a nemzetnek sajdon nemzeti Nevezetéről különböző nélen nevezteseknek — Igy mais a magyar Deutschnak mondo nemzetet — Schlaw eredetü

nyelvek

nyelvek nyomh, nyomulnak — a Magyarokat né
mernek, a Fráál Alemandnak, az angolok m
hájdon a Romaiak Germanmal neveztek — sa
2:) Minden nemzetnek Hommyi neve rendse
rint oly réégi, hogy annak eredeti jelentése kel
tsek ugyan jelentő nei volt valahai, a Tégjéj
ai harharatlan Sürüllettyében merül nem rittaw,
Istenfiairól mesellő magyarázatokban burolva,
nemzeti dicsőség'ejtsei tárgyal mint historiai
hitelt érdemlő tudosittas — Igy vettet volna nevei
tet a Görögök hommyi Mithusok szerént Deu
kalion fiairól Hellenről, s. mig az özön vizelő
ti Graikustol — a Romaiak Marsfiaitol — a
Nemetek a' Föld fiairol Tuistol — a Törökök Tar
tol Jafet fiairol — Igy a magyarok Magog
tol, v: Magorrol hasonlolag Jafet fiairol, vagy
unokajatol s.a.t —

Ha már ezen tettség alá nem hozhato lé
Historiai ejtsre vétetik a' fenn forgo kérdésre alkalmas
tattyuk — önkéntt foly hogy a Magyar nemzet
hommyi neveinek eredetéről, s. jelentéséről, s.a.t
arra eszbeni lehet kérdést támasztani, ha az ujjabb
a nemzet valamely régibb eredeti neveinek bel
tyébe lépett volna, de mindön allembeu —

a:) Nem tud a' leg régibb Irókkal, s' ő' leveleinkkel
egyszidős, honiam
b:) Minden honnyi szájhagyományokon fel
gyül haló s. egy szerűnemű
c:) A' Nemzetnek maga nyelvén tulajdon neve
nyilván való hogy ily örök nemzeti név eredetéről,
's. jelentéséről próbálni minden magyarázat, nem
csak alapjaiban, de nevetséges is. — A' Tehát
hogy Ottokorral (a Londontzinnotal emlitett
Megere ezen Sido Történetből gur: járt, eltv:)
származtassuk a' Magyar, — járó, élő' lakos —
v: Horváth Istvánnal a' magyarságtól lőtsö
nozzünk nevet — v Dánlovszkival a Londontz
innotol emlitett, Megere az ő' magyarázat
ja szerint nyelj erő, Csapat nevét ruházzuk
az egészre, v: el hidjük akár Béla Jegyzőjé
nek azt, hogy magyarolnak a' Magyarok jáger
fiától — akár Turotzinak, s. Verbőtzinek, hogy
ennek fijától a' Magyarok Hemor — tekintetéről
neveztetünk, helyesebb egy szerüen az vallya
ni hogy a' Magyar név a Nemzetnek tulaj
don ősi neve leven, annak eredete, s. jelen
tése a' Hiai Tudós határán tul esik —

§.

A Magyar Nemzet idegen nevei—

A mi a Magyar Nemzetnek idegen nevei illeti, ilyen fõbb lépjeni negy fordul elö":

1:) Hunnus, a Magyarok bé jövetelekor nemely nyugoti Krónikai Irókban—

2:) Török Tovşkoi— a régibb Bizantiumi Irónál—

3:) Ugri, ma Vengri a Muszka Irókban—

4 Ungri, Ungari Hungari, Hungarii, Unyrus, Unyrum, Unyarum, Hjungyrum— a Német iroknál nagyobbrészt, s. ezeknek nyomán a Latin nyelvben, s. minden Europai s. nyugoti nyelvekben, hasonlító neveikkel Hongroi, Ungjaar, Ungaro stb. a Szörö̈l fulajdon nemzeti neviintöi— Magyar, mellyet sor, mint állitják sokan— vettek bé el nevezésünkre—

§.

Ezen Nevek' Magyarázattya—

Azon nevek, melyeket, idegen népek adnak valamely nemzetnek nem ritkán jelentéssel bírók, mellyek változó̈ fejtegetésnek vannyának alá, pro: Norman— néha eléggé

modjáról pl: Polowtzi — rablót — neha igaz vagy
képzelt származásáról vésznek, vagy valahányszor
egy nemzetet idegenek hozzá nevéről különböző
nevezettel, ezen elnevezésnek valamely okon alapu-
lónak; s tehát jelentésével bírónak kell lenni —
Így van ez a szemlélődésnek nevezetes —
1. Szomszédoknak nevezték a magyarok határ
mazásokat —
2dik Törökök hasonló okból, minthogy a kö-
zép századi Görög irodalmi egy időben elvolt a je-
lenlegi Kaspi tenger körül lanyáro Hunnu-
ger tőz nevet —
3dik Az ugri név, mi az Ugorinak őshe Vaneja-
hihetőleg ormanerek, mivel a mythiákban a mint
Urál hegy melleri lakók, vagy jövettek ismeretti-
ében —
4dik Ungrus, Ungarus, s az ezekkel rokon neve-
vagy az előbbiből, v: hihetőbben az Hun, és Ugr
nev őshe feléből származnak, melyet arra jegyez
ték, hogy a Hungarusok mint egy külön Hun
csapat már Normandesnél elé fordulnak és,
dolgaik a közép időbeli irodalmi régibb historiai
neveket hasonlító hangjokra, nyelvökben felfüző
nemzetekre általal lenni — Így a Keletiben
elő álló Török nevezetek Teutonoknak

—ja: Schäusnal— Sőt meg a Trojaitol valo
származásoris ezen nyomon állitaton— az a magya
rázat tehát melyet Béla Jegyzője— lap: 2.13.—
ád a Hungarus nev eredetéről— hogy ti: Hung
—Ung— Vára el foglalása után ettűl ezek
hamar a fő vezérségei fiainak örjádnek által
advan ehis az uj foglalásról Hungvári Vezér
nek, innen a magyarok hungvariusnak, o
Hungarusnak neveztetik— az idegen nemzetek
től el nem fogadhato—

5.

Vélemények a Székely Nemzet, nevéről

s annak értelméről—

Hogy egy nagy nemzetnek valamely kissebb
ősrégi lakhelyéről élet módjáról, foglalatosságáról,
vagy más különös történetéről vett fogalom
nélkül— ellenben az ujjabb korban, a nevezetes
től, nem csak hihető, hanem bizonyos példák
által is meg erősitett igazság— Ilyen eredetűek, a
Normán, ostrogoth— Visigoth— Franc— Wessol
sax nevezetek— ellenben nebertermek tehát a

Székely

Székelyek Magyar nyelven így arról kérdezősködni, nem
oly természetlen ábrándozás, mint a magyar nyelvet
magyaraink akarni —

A Vélleteknek erről való fájdalandó ismeretlenségig alapjaikban nem kevés

Parrán és magát Szilliait tüzetesebb nem által
gyakorlatuk a hang hasonlatosságáról Szilliából
származtatni a Szent Székelyeket nevetséggel egyjárt —
Buzzi András, mivel a Székelyek Izis közül:
előtt tűnt: azonnemen, és tul telepedtek meg, Csíkból
nek, Csíkbeliek, Székely vagy Székelynek ma
gyarázza őket — Verbőczi Bonfini urain az tartya,
hogy a Székelyek Scythiából lévén, tehát a Scythus
hun és Avarnyelvből ered, a mit a Székelyektől
egyebben mással ugyanban Engel Jeszter állitot
tak — egyebben kivül nyelvbeli érzékenységen is ala
pul — Sőt párhuzamba találhat az a Vélemény melyet
jól hozott ugyan, de magáévá tett Timon, midőn
Katona is. Ideris elébb, is. a mely abban áll, hogy
a Székelyek Székelyiumnek nevezettekből —
különböztetve a Vármegyéiben lako magyarokból,
azért mivel ők Tarromanny okból nem Vármegyékre, hanem fiókra oszlottak, mint Dévai Magyarázat, a Szlávi nemzetek példájából, is

Tartozni

tarvan meg a kerületek ezen el nevezésér, hogy
pedig a Szék Föld székekre ofratik az nem lehetne
alapos ellen vetés; mert a Székek csak keresőbrejön
tek Erdélybe is. addig már a meg külön böreto
sülhetőség válhatott volna a Székely nemzet
tulajdon nevével, de egyébb arányis tudatik,
hogy a Szék kerületek nem eredetileg, hanem
csak keresőbre nevezettek székelnek —

Ez a Vellemény a Székely nemzet Eredetéről
valoban el fogadhatonak látnanék ha meg több
hihetőséggel nem birna egy más nevezet, mely
hasonlolag Timonról ered, mellyre keri kéjebben,
Deréa, a melyet bővebben fel vilagositott, ü.
a hihetőséget nagyobb fokára emeli Horvath
István — L. Tud: Gyüj: 1832. i Jún: — Es tehat-

Sr

Az ami véllemenyünk;

Ez a Vellemény arron állitáson alapul, hogy
Székely regis magyar ieg ari jelentésü kerésür határ
örző — tulajdonképpen orfag határán lakor — jelent
Bay Mihály, birony sag létele Ki Timon fereén

— adii ad. innagi: Hung: hova nag 3— Szyrhianak
bironyos reszében mint Ivver járván ar erösiti, hogy
Ivvser nyerni, mert Semar nem Tudgyuk li volt ar
a Bay Ellichály, Semar hol, mikor, és mierijárt
Sidról hallotta örölöt Székelyeknek neventetni— De el
lenben ell dolgozik aron Dijplomatica ul bizonyitásról,
melyeket e végre fel hoz Horváth Istvánt, a már
emlitett helyen, egy 1795: kelt Vallato levéllöl li mu
tatván ar, hogy abban ar idöben bironyos embe
rek Segödségi mellett állottak be Székelyeknek, ar-
az a mint Tiszán li jön a levélből harai pas
torok nak ar erdölöl— ez világositja:

1. A Szonak alol Scarmoratasa is és
2dr Egyéb Historiai adatok—

S.

Sza származtatása a Székely Nevnek

A Székely sio eren mas Tettöből Sér és el vanösz=
vel altorva, ly végzet hozzá tételével— Már judig az ako
kél regi és erederi valosagos jelentise szerint lépen megál
lapodásnak, meg telepedésnek helyét, a'mi sok más
erösségek rövidség okáért el mellözvek csak a neve
ken im Soraibol is világos — Cap 47— » Eadu-od-
subjugatio populo illius patris adificavit castrum

quod nominavit, Vulgariter Zeca-fed — a fegyző
vas módjai, másra való változással Lérfő — és quod
fibi Pedem, es Stabilitatem Constituit — el hajon
Lépjen eredeti formája a mai elő v: Kezdet szonak
v. a mi ma valamivel elejé hajdon volt ele — Sőt ma
ezt a szó elő csak képesülő módja — partici-
piuma — a hajdani elni — terdemi - szonal; i. tehat an
nyit tészen mint kezdő — oda értve rész — vagy ter-
elete valaminek — innen elöfer = Kezdő ker sat —
Ezert ki szármozatás nyomán tehat kel - el, tészen
állando meg telepedés helyenek elei, az ar terdelet -
kelei határai — Az i jemelyner bizonyos helyel
egyben körületsér, főleg pedig aron lakási jelentő
végzet, és ilyen jelentésbe a regi irás mod szerint
mindég Y al fejezeték ki — pl: Erdödy, nem pedig
Erdőcki, Sőt mais az el tsrélhető ki mondás dattra
ra! nem Wörösmarti hanem Wörösmarty sat —
És már ezek szerint Székely szorol szora az állando hommal
meg ült Magyar föld határaira — Ettől kivül örületül —
helységekre lakosok jelentni. —

Történeti adatok ugyan ennek erősítésére —

Ki mondottakból lesz ki tetsik az, a mi egyfelé
mind irásra hatolag ugyan azokat erősitik, mi szerint

ki:

ti: nem csak moldvának határán, hanem sok más hely=
ekenis, és pedig többire az országi sellen talalunk pe=
lyekre — nem tekely számmal ok levelek tettsége nem
kenodö bizonyitása szerint — El halgarva azokat ki
a Székely krónika szerint Ugrinyod Vármegye szélére
hallaspatakárol Zaránd Vármegyére terjedöleg — az erdélyi
székelyekből telepittetek nem sokan alatt — Ellnek ma
Padéta közül valo ugy hihetöleg a nagy Ugrinyodi mellett
nevelt Székely Jánosok — nezzetek ilyen határ örző gyar
mat volt a Vaj mellett Nyirad es posony varmegyében
— Siculi de Vaj — Mely szamos lehetett ez a Székely telepi
li tettről abból, hogy külön ispánnya volt mint az Er=
délyi Székelyeknek — s. 4is Belak alatt háborut altal
mával 100 lovas állitott li, s. midön még is anon ör=
nyéket ma merében Slav ejtul nepek lakjál — s ma
gyar Székelyek maradványinal on leg kisebb nyoma
sincs — Kettséget nem kenved, hogy a Vaj melyéki
határ örök Selaio fajul nepek volnak — es igy rendbe
lését nem pedig jármozások Selaineiből neveztenek
Székelyeknek — Viszöbre az ország, belsejében is fordulnak
elö imitt amott Székelyek, a mi hasonlolag arra mu
tat, hogy a Székely ség közelebbiget nem pedig nemze
tet jelent, po: egy 1009iki ötlevélben Bernél — in
noris Scheresaeum pagum — emlitenek Lad: Comes
trium generum Siculor: Csanadiensium, Bistriei
ensium, es de Ugyes — Ezek a székelyek más

adandóki

adatolboli hozzá vetés szerint olyan emberek volnak, kik ha finnen a szülésről távolabb laknának, de ellenséj' Eimlelésére használtatnak —

§.

A' Magyarok' kiejtette —

A Magyarokat, és szerelyeket magokat, és nevöket eredetéről már a legtöbbször (leges) Irodalmi mivel előre mégis azon földnek, melyet szám" ral őseink állandoul el foglalnak laktak s. fomfej" jait le irnok, indultsuk ki, és kiterjül el őseinket, keleti homorból a Magyar föld határáig, nyo= mozo vizsgálódó ki terülésével, inkább el beszélésre szoritván ezen tul elő adásunkor, ki vivén azt, ha mais Történet irodol merében el távozo állitásink termék tőrvényességünk a bizonyitásra —

Béla" Jegyzője szerint 884. Tájan indulni hely, és élelem kűle, s. az ő, s. ők egy kori Termékeny nyugoti lak földjeiemlékezetétől őztönözve (nagy) Magyar ország" ból egy nem kevély számu gyarmat, mely Thuro czy szerint 108. nemzetségből, kéi ki ezer fegyve refel, százados és tizedes (nemzetségi) fejekkel — A Jegyző ferint annig számadan hozzájok csatlakozott sö= vetségesek nélkül is abban, kerény hozzá vetéjel

i: alább mássfél millióra kámírható — az egész ura
zo sereg hét főbb vezére alatt, kik csaparodra vala
ofrovat; de ezen eredeti fő vezérek nevein egészen biro
nyerssággal nem tudhatjuk — noha mind a fegy„
ző mind Thuroczy ardot meg nevezik: — A'
Jegyző igy:

1.) Almos Árpád' attya

2) Előd, Szabolcs attya liről a Cár nem
zetség ered (: helyesebben li a Cár nevezetü nem
zetségből ered —:) Lásd Horvath Istvánt értekezé
sét magyar ország gyökeres régi nemzetségeiről
6 b. l.

3:) Kund, Kurzán talám Csörsz attya

4:) Ond, Ete attya, kiről a Kalán, és a Bolsoj
nemzetség származik —

5. Tas. Lél — Léel attya —

6. Huba kiről a Kemére nemzetség származott —

7. Tuhutum, kinek fia Horka; ennek ismét fiai
Vohrat Gyula, és Zombor, kiről a Magyar nem
zetség, jönt le — Thuroczy pedig igy: talán állyák

1. Árpád Almosnak fia — Előd nevü fiának unokája —

2:) Szabolcs, kiről a Cár nemzetség ered —

3.) Gyula —

4.) Kund, Kusidnak talán Csörsnek, és Lupának

attyok

atty ok —
6. Leel, kiről a fennebb nemzetség jár mozik —
6. Bulcs, V. Verbulcs —
7. Ulrs —

Hogy ezek a Thyrotziról fel hozott neve kis öbbi
Wölhöz tartoznak kétségtelen nem szenved — mint hogy
ö. nehány olyakor Csimor Vezéreknek, kik a Jegyző,,
nél vezérek fiai, ők az egyik unokái — De a Jegyző,,
től kiáltomba vett neveiks a Dentumogerből való
indulásnál hogy későbbi kis könyülmény ből
hozhatnak ki, melyek közül egyik az hogy a Székely
Elöd s. kabolcsis közül emlitett — másik az,
hogy ugyan ő a kik megnevezett Vezéreknek,
kiket Hetumogernek — kik magyaroknak nevez-
tulajdonitja Almosnak, a bizonyos fel tételes alatti g
hodoláshoz, a mi, hogy Erdély határán a Magya
rokra a Székelyekkel egyesülésével alkalmával,
nem álmos, hanem az Árpád ivadéki körüli, az
a Székely Krónikának Constantinusszali egybe ve
téséből ki jön — egyéb aránt annyi bizonyos,
hogy a Dentumogerből ki indulás, s. utazás ve
zére de nem a Nemzeten uralkodo fejedelem Al,,
ugyan Almos volt Ugernek fia a mitől kiheto-
sön Öned Diaclozerői fejedelem v: fő ember leá-
nyától — Eunedu Beleiani duxis filia nomi

ne

ne Emelni — Ennek Tesvére Oleg — a Jegyzőnél
Jobb — nagy hírnévre jádzik az ősi történetében —
Ennek pedig Kárpát, és Vadimval a szerencsés Kereszt
ni indult nemzetnek harcban magyar, unoka
Lánya, Olmos magyar országra lépésére,
is itt telepedtek meg —

Sc —

82

A Magyarok útja Kievig —

Jo darab idő telt, míg a Jéghegből ki indult ma-
gyarok — bizton helyeken marvan a Volgáig érkeztek
Susdállal szemben — Europa egyik nagy folyamán,
a másik partjához vágyakozva ért utnak, mint
a Jegyző ki fejéri pogány modon tulbon — Coulbu —
ülve. — Ezt a Tulbot nemelyek Talp hajónak, ki-
Turajnak nagy arányát — mások előtt hihetőbb
hogy arokon Gömbölyet kell érteni, melyeket könnyü
ja héjjal vagy podgyával meg tölteni, s hogy Olmos fejei nyek
po: Petrenyegek ilyen vegre hasmárták egyik
arannyis Tudorik — a Volgán ai halva, Susda
lon, és az egyen el Tájban formálodo Muszka
Birodalom több rétegein ár vándorolvan Kiáv,
Kiov környékére érkezett, hihetőleg 889. Lejáu —
Leg alább a nyugoti Kronika Arról többnyire ezen
Ehrendöben Kedvelt a magyarokról emlékezni

mint Europában fel lépő nemzetről — Piowig folyta
tott urjobban mint a Jegyző irja semmi ellen
állásra nem találtak — Hogy valamely Don par
ja törülé Palota az ar Kun Csapattal csak ugyan
volt öfve ürközésbe még pedig keserves — arr egy
mustra Irtobol fennebb emlitettül — S. — E.
lés módjáról, erinti a Jegyző irjáu hogy Sus
dálban krtenebij, gabona és egyéb földi termeszt
ményt nem ettek — Nec labores humanum — Come
derunt — hanem vad husbol, halbol állot tak
Életjöl, melyekkel az unalan halálra vadászo
Ifjuság latta el a Sokaságot — s. innen magyar
ráza hogy a Magyarok azon idejében mindan
nemzetnél megelőző ügyességü vadászok voltak —
mindön idegen Irodalmis po: ei Prumi apatur —
Reginonál hasonlo bironyvaj tételt olvasunk
Sufdalon kerdve mi modon tajulálták magu
lot azzal halgat a Jegyző, s. ez a halgatás, mint
annyian foggyuk értenem — nevezetes —

S.

Kiow körüli történetek. —

Kiownál, s Kiow körül hatalmas hadi tett

1018

Ez tulajdonitt a "Jegyző", és egyedül a Jegyző, össze
intnek — Irja ti: hogy a magyarok érkezésének
hirére a Sinori Fejedelem annyival inkább gyanitott,
mivel Attilának ezzel ő egyjának hires, s hatalma
még elevenen emlékezetében volt az egykor neki hodolo
tőrnyében — hirtelen tehait a Kunok Vezéreihez,
végtére Követtségeseihez — l. J: pag 61 — Sebes
hirivivőket Küldött is, arokat Segittségére hivni —
Ezis érezni kei lovas csapat, 7 Vezérek alatt, kik
nek neveik voltak 1. Ed, 2. Edin, 3. Cs, 4. Bunger, 5. Bar
attya, 6. Csád — Ur attya — 6. Vajra — kiről a
Bulsak nemzettség ered — 7. Kered — Julma, v
Julon attya — Veres üzenő tőrein ez hire me
zőn — győzött a magyar Vitézség; a Sinoriakra pe
Követtségeseikkel a Várba forulnak, melynek vo=
rosait a Magyarok miuden a Sőringek el fog=
lalják, és kirabolják, volna Ezis kedvetlen — Ekor a Sinori
Fejedelem, kinek a Szabadiakis V: Követtségesei
v: alatt valoi volta lette, és pinzeit, ajandekait a
maga, s: főbb emberei gyermekeit keresül adva megis
nyerte el Kegyelmet, s a magyarokat Galicián,
és a Kárpáthon — Illirat Sylvám havas — Ital
felvő földet Attila hajdoni felvő tanácsjaiar
égig magasraivám, s: annak el foglalásáit könnyü
vallá

vállalarnak magyarárvái ölet tovább indulásra bírva-
sok oroszok csatából akarmagokat a magyarokhoz,
kiből magyar országi nem tekéby számból állo o=
rosz lakot eredni állítja a Jegyző — de a mi neve
zetesebb a Tatei Kumak Vezérkis, elmoonak Gyho,
dowari, a magyarokkal egyesülve — további u
jobnak is. ujj foglalaiaihnak is. meg telepedesiknek
repesei tettek — Igy gördultek el magyarok alka
lomas vándorlásai Lodomeria — Wladimiria —
a mai Wolhiniaba — és Gallicia — Halics — Jeje
delmeiis terestül adott fiaikkal, gardaeg ajándékokkal,
Pannonia diveretére, s. vezető ul mutato, és us
egyengető segedlettel — Sat —

§

Ezenelő adásnak kiválasztá:

Nem kisoin nehézség ered a Jegyzőnek elsősor
ben elő adásaira nézve abból, hogy a Kivoi fejedelem
nek s fele bejáról — országának el foglaltatá
sáról — fő városának ostromlásáról — alárendeltek
Kodobratáiáról, nem csak a mai sik határi tör
ténet Iro, de minden Idegen historiai szurfoló
Olvasóra, is csak annyi bizonyos nestorból az

Orosz

orosz Történet Irás Patriarchájából, hogy a Magyarok Leler felöl jövén Lowa Tájján a Dnyper mellett sátorokat vertek, darab ideig mulattak. — De hadd dolgot fenecsen nyomozni Lényrelenek vagyunk ki vallani, hogy mind e bövön leirt háborudis, Ösmyülmények Europán a Nemzetet diszösmi vágyo magyar Püspök portérait, melyeknek egy felöl ugyan alapvelanságát, de másfelöl magyarazáni fel fejti az orosz történetirónek gy tekintés, s. eppen világával a feggyzövel gondosabb öpve vetése, ispi egyszersmind a Magyarok birjának némely környülmémyeiris fel fogja világositani. —

8'

Orosz Történetek.

A Roppan Birodalom keletjei a magyarok ki jövétele előtt még több es ar Külső öpön hadakozási orvei lőtele által egyben függő apvobb nyelvből állott, melyek egy más pusztitásában végre bele unván az orosz országgal fenbe felvő Svétziai parrok tol Varjágokat egy Nemes eredetü Csapatot hivtak meg ellenkezéseik le csillapitására, is az uralkodásra — Igy jöttek a Három Testvérek Rurik, Trudor, es Sineus — a Kalandos hanyjaik

előtt már régebb. be üröserről ismeretes orosz földre,
i. elébb három országot alvonal — a Ladoga Pejpus
és Fejér Tavak mellet — az urolvonal orosz nevet —
Bielozero — De Truvor és Sineus ewal hamar
el halván Rurik lett nem csak egyedüli uralkodó,
mind a három fejedelemségben hanem hodolásai
tovább terjesztvén, alapitojais a Borodalmak mai
országainak — Oleg hol 879. Igor nevü kisfiát
hagyvan hátra, s. gyámnak rendelvén mellé Oleg-
ről az orosz történet Irót csak annyit monda
nak, hogy Ruriknak attyafia volt — mi pedig a
fegyzőből annis tudhatjuk hogy Önek, mig a
Normannok uralkodásak előtti Bielozeroi fejede
lemnek fia Ügednek Almos attyának sogora,
s. lehat ki hiherőleg Igornális annyárol lehetett
attyafia — ki őket az uralkodás ternemyébe ne
vette ugyan a köz kedvességü Rurikfiamára
tekintett fellett terjedő hodolásait, — s. maga a
családjában uj uralkodói törvényt nem alapitott, de
a fejedelmi hatalmat meg is élete ben terébül ki
nem borsátotta — s. igy Igor Gyám attyá
nak csak halála uraim életének 40ik évében vette
tehát attya örökét 912. — Ez az Oleg volt

tehát Ruricznális sorral hatalmasabb hódolo- oleg az orosz birodalom porontosoleja azon időben melyre a magyarok telhözése esik — v. birodalmi fejedelmei a Volhov melletti Novogrodból nem rég felkerekedvén által kivoba, mint manma Oroszország és Dir ha sonlolag Norman v: Varjúg eredetű Vezéreket — ült Rurik Engedelméből Délre vándorolván ütt orszá= gor allorral vala meg ölette — Illyen tehát az" rol hogy oleg a Hatalmas Kiovi fejedelem a' Vándor Magyarokat meg hodolt volna a hirsto ria' mijjen halgat — Wladimirről, pedig hogy akkor nemis létezett tudatik — Galliciat külön fejedelemség nem volt s az; mint ily neveretes részint nyilvan völtött, részint bajtson hihető állitásokat az egy neveben Jegyző javára elm hibbentik fogadjuk ugyan — De örömmel vesszük ezre hogy az egesz dolog ugyan csak az ő állitá ja nyoman nagy Germészetüséggel ki magyarár hato.—

5.

Honnan eredtek a Jegyző tévedései, s. mennyi lehet igaz állitásaibol?

Oleg — a' fegyzőnél Mulel — Almosnak annyáról nagy
Bátfa volt — és magyarok jönnöbe nemely belyét
bojtorodo Kunok tovajátok megverek, mre ezek mu
golok hozzájok tolatoán vándor Tarsaikkai letter —
ugyan ezen Kunok a Kiovi Vezérnek rágyebben kö=
vetkezéseikben — A magyarok Kiow körül ei
Dnyper mellett egy darabig meg állapodtak —
Olegnek kei fiai — tibre orhon kor alyi fei nem vára
korhatott — kiléket el hagyván unoka Bátty ával
Almosval uj föld is. szerencse keresére indultak —
Jmre ennyiből állanak aron egy fejü historiai ada
tok, melyeknek világsága rejtett mustkal, rejtett
magyar kurfői bizonyságain alapul — s. melyeknek
hason felei a fegyző nem tudvan, csak a más felé
ből, tehát a Konkat alapon épitve hozzá + hevült, te
remtő Észszerel azt a mit fennebb elé adtunk —
Jgy a Kiow mellett meg állapodáskor ostromá kerekedi
mert sem mi sem lud az Almos is oleg atyafi
fajáról — A Kunok meg verését, az orosfok meg
támadásával öszve lörtetésbe hozza — végre nemis
gyanitvan — hogy az álrada Almos kiserői közt
mai még emlitett Leardnak, is Radichána meg

+ Di cifra
Lo magya
várattal s.
nemrete di
cs öinesinek
vágyadtol

magot a Kúrói Vezér lemet attyok — ennek fiai hadi
tekeset kinyé alatt adgia a' magyarok szebe sza-
llani ezek pedig is egyebekis az oroszokkal a Ma
gyar püspökből ki porobol, és maggyarával egyen
termeszetesen ertherövé válnak, s. a dolog vele jé
ve a jön ki, hogy Almos a Maggyarokkal a Volgán
ét Gálván, nagy Attyának Ugornek birtokaiba ér
zett — s. azon nem vesd bátorságos uraron terjedt,
de a barátságos lakosokról élelmiségis gondvan,
nem van hogy a Nemzet Vadászbeli élelmérül
is azt a Volgaig vani jo — Ujjában egy tobor
lan hadával csapattal öszve tsapon — arr meg
győre s. nyilvel egy essiek — Innen fajtain pedig
a Dnyeper ai halvan, ennek ki partjain a lai=
patokig terjeszkedven, hosszas verjel uraron nepét
nyugratta, rokona földen, s. annak Varsa fajaba
jo napokot tölrött, homan tovább indulator en
nek ki fiai hazájokról bursur vére mint talan
dos Társai az ujjonan kerzendő hazában kiseriet —
Hadjut a Dnyper es Kárjai kört gyuhermi az ellmos
nepét — s. lásjuk mi történik egyen aron időben
hazánk fiai más ik agarajaival a chekelyekkel —

I.

A Szekely Nemzet történetei Constantinus szerint —

Az álbala ugy nevezett Törökök — a mi vellemenyunk szerint Székelyek — mint a Kazarok szomszédjai, s minden háborumba — részesei — szövetségesei V. nemzetségekbe osolva labtanak azon földön, melyet a magyarok bé jövetele idejében Levédi nevezetén, egyik nemzetség v. trapar hasonlónevü, a többiektől tekintetesebb fő vezéreiről a V. Nemzetségek Nevei Constantinus szerint helyesen elő számlálva vannak következendők: 1. Neka, — 2. Megyer — 3. Kurt Gyarmat — 4. Tarján — 5. Genak — 6. Kar — 7. Kas — ezek hez járult még pedig Birtokságokért elsőtől, s hadban elől állonak egy 8-ik nemzetség neve Kavar — Holt fel lett Levédi Tartományra az már fennebb érintettek, állításunk bizonyitására, most még azzal hozzá tesszük, hogy a Dnyper jobb partján, az Ingul, és az Ingulez folyó forrásainak környékein mai is egy Lebedin nevü erdő — a Dnyper balpartján pedig nem messze a Lebedjan városa felett — Illoba és meddig tartnak a Székelyek a Kazarok mellett, az nem bizonyos — Constantinus Porphyrogenitus idejében (: Lebedias :) De hogy ez az ő sem hibás ki tetszik arról, mikor a Törökök Kazarok melletti tartózkodási ideje alatt történtekről

†† mely belső háboruság miatt a Kazarokról el szakadván magát a Törökökkel egyesítette, s velek egy nemzetté olvadott össze. — ezen 8-ik nemzetség csak

1ör Hogy a Kazarokkal minden (deh ár több:) habóruk
bant segitségére volnak —

ir ugyan Constz : Ilyenek: 2. Hogy Kazár fejedelem
Leveder hires vizi embernek ismeretsége — Kazár Leányal
házasitorra öhvel, is ez a házasság magyaltan volt
sár: Ezekre 3 ör igen kivör idö is azért tettségen kivül
meg kell igazittani a számot, még pedig Thuman győ
elöori alapunda jábirával perént a 6 helyet 20 ma
kell erreni — Mivel hogy mássiből arris igaz nagy
hihetöséggel hogy a Levedi Sarromcimnyabeli fejed
lyek, épper a ellagyar Nemzet elvitéből ki indulása
tájánn mozditattak ki Fejedelmeik — Ide mutatásul idejét
680 — 889. ivek idejére tehettyük — Mol. Galandrak
Attila idejétöl kezdve 680ig arról még határozattan
valamit állitani bajos — ámbár Levedi ellenségébe
jut az emberünk egy már irinten gyanittas mi-
dön Constantinusból olvasva — hogy ezen sokba
forgo nemzet Levedbe Lakra idejében kirongyo sok
nek fogva Sabarroja és Salcsi nevezetek —

S.

Folytatás a' Székely Nemzet Levedből ki mozditattak —

A Volga, és Jaik vizek között lako Petsenye-
geket meg támadván 880 ban a Kazarokkal végre
hövettségre lepö Uzok fekvéből ki vernek, kik mi-
dön egy darabig bojongtek volna, végre a Lebedis
Sabarrojas Salsi nepire rohannak, és arr egy nagy

Köz nemzeti ürközben meg győzvén Lei rébre Karl
torral — Egyenes közülök Leberre, i. orman Délfelévonuló
és a Lancaster Környékén állapodor meg, hol a
regi Sabartojar Salai nevezet alatt Constantinus
idejében 950 körül nem vad Leterer, de az Europai
magyarokkal keveredés, i. ozemerbéli közlekedés Leres fog
Salon — A másik rész — a Székelyeknek Sulajdon
lepjen valo ősei — nyugotra indult Leved vezérje
golatt abba a Tarromániában telepedett meg, melyet
i. Constant: Arelkozumnak nevez — mi Arel közne
vagy Az közne magyarázna — mivel Arel Ta-
Lai nyelven maris folyo vizet Lépet — i. magyarázza
Lanninus nyilvan mondja, hogy a hely arrol
folyo vizektől vette neveti nevezetét, s arrol megis
nevezi e sereket — 1. Barach, 2. Kuba — 3 Sud
lus — 4. Pruth — 5. Seret — Ambár pedig ezek közül
a Lei első melyik folyo felenrol bikonyossággal
meg határozni nem lehet — De a mais határozat
lan: a Tőrök mais Turkumar nevezet Dniester,
a Pruth, és Seret, Lettségen kivül Valovát épis,
hogy ez az Arelköz Tarromány Bessarábiát,
i. Moldovai Foglalra magában, melyhelyen a
Székelyek meg a elmagyarodnak Kiow Fajaihoz
Letérkezése előtt már meg volnak Telepedve

bá

Látorságosabb belső tanyéul hihetőleg a mai Szék Föld
vidékiek helységeiben —

8.

A Magyarok és Székelyek Találkozása és Szövetsége —

Nem sokára a Székelyeknek Atelkuzubani telepedése után megértetett a Vándorló Magyar nemzetnek Kiev Környéke — Örvendetes hír volt ez, a meggyengült Székelyeknek azonnal követeket küldöttek elejébe, egyesülésöket ajánlották — mit a Magyarok hasonló örömmel fogadtak el — és az időtől fogva lett már a Byzántzi Irodánál a Török nevén, nem csak a Székely, ha nem az egyesült Magyar és Székely Nemzetet érteni, azzal a megjegyzéssel csak ugyan hogy mivel ennyire mindjárt emlitrendjük a Magyarok nem sokára a Fulajdon lépjenek egy neveztt Magyar országban telepedtek le — A Székelyek pedig ámbár mái földjökre belyebb hurodva csak ugyan a Török birodalomhoz leg közelebb esnek, s. egy belső rendelte teiseit s. történetüket a Byzántzi Irodalomnak sokkal kevesebbet volnak — ezek még kisöbreis sok olyanem littere, az egesz Török birodalomban magyar nemzetemlékeit tudomnivaló a Fulajdon lépjenek csak Székely Nemzetnek dolgaikról pr: Gyula, és Horka fejhrségekről — sat

6.

A Magyarok bé érkezése Magyarországra.

Álmos tizedes bé vezéri

882. vagy 890. Év volt azon nevezetes év, mely ben a Dolon Sikelyek Követtségével már erősebb magyar Nemzet Kiev mellől fel kerekedvén oros vas mutatók segedelme mellett az ős Kárpátokon hommunk Gháti orias őrjein át tört s. a Laborcza vizének kies terére szálvain le, on 40 napig pihent meg, azon dombon melyen a fő vezér sátorát ál lott, hopsias Vándorlásról, tűrt, s meg győzött bajainak tiszteletül Munkácsnak nevezék őseink; mai hasonlo névvel egy erős vár áll tetején. Itt hol az utazás bé végződésével már a reg ohaj lott hony meg hodolása lövetkezen, mire Ifjuvá bátorság s. erős kar kivánatik, inkább mint tapa sztalat s. okosság, egy vélte az öreg, már 70 évek lök görbedő Álmos, hogy a rá bizott tisztére be küllettel bé végezheti. Nemis tőrném meg az ő vezérsége alatt egyéb mint a Honfiak ungvárnál

bé

bé vétele, melynek meg kalaforra vár védjei a Tor Laror
tor tól érvén a Magyarok, azegyszer azon rolla ugy
neveien Laborza bize mellett fel kalaforrál, magos
pedig Ungvárba bé jalván 4. napig tarro hálaado
áldozatot s. örom vendigség uraion, Almos, nemze
lenek az ugj horm határáig vezetője: tiszteit tette
De fijának helyebe Lövöreise nem oly egyszerüen
ment, mint arol a Neverben iro emlékezik.

8.

Árpádnak örökös fejedelemségre emelte-tése

Ebben az időben történt az, hogy a Kazaro fejedelme, ki a nyugotfeli vonulr helyebe Dere
Fegéd Vajrfaia vezetette el — Követet küldön emeszthez
s. fő Vezéreat magához hivatta — Ll mert Leved,
s. a Tavasz Kazar néki s. ábrahá nemzetének azt a
Janátvor adta, hogy mivel a nemzettségi szoros
s. a Nemzettségi Vezetőnek egymástoli független
ségét, a köz erő sikeres egyesítésének a sokrés
ben akadály ára van; állitsanak fel köz s. hüke
köleg örökös fejedelemségét a nemzetben; mire
ők — Levelet — ámagad bé fogadásával s. egiremi

éjére, fel tevén, s. kivánván, hogy a Kazár felsőjének
továbbis el ismerjék — De Lecel v. Elöd ki jelentette,
hogy ezen mélto ság inkább illeti Almost, vagy el-
Pádor, s. visszatérjen nejéhez a Kazár Fejedelem küldöttei-
kísérével — Ezeket semmiben sem vigyan a Kazár
felsőség el ismerésére, de az örökös fejedelemség
fel állitására nézve az egész egyesült Magyar és
Székely Nemzet elis fogadta — azomban fejedelmé-
nek sem nem Elödöt, — sem nem a már aggott,
s. önként le mondo Almost, hanem az Ifju, harc
ra kész, és erös Arpádot választotta — uj dolog
lévén a Magyar Nemzetben az ilyen lör nem
zeti fejedelemség — szokás sem volt a be irásra
formája ránál nézve, azért nyilvánt irja Conti, hogy
Arpádnak be irása a Kazár módon pajzsvali
fel emelésével történt, — a mi ennek sora egyal,
lorlott szokás maradott a Magyaroknál; nem ne
fejedelmet, királyt, hanem alsobb rendü fő kis
viselöt be irásának nézve — Ekkor — nempe
dig Dentumogerbe — lörötték már a Kei nemzet
nagyai azon S fonból álló tanácsi egyes
ménynt, melyet a Legyző és a Székely Kir
nika oly nevezetes ősivel találkozó egy forma
Sáj

gal adnak elő — Az S' ponnal a' sok helyt figyelem re méltó bővítéseket, S. tsjrább meg harározás tot említtő Székely Krónika a Jegyzővel öfsze vetvel — a Következőkre:

S'

A Nemzeti Szövetség Pontjai:-

I.) A Nemzet fejedelme örök időtig Árpád ivadéki ből légyen — (— a Székely Krónika: Árpád ferjfi ivadékából —

II.) A mi pedig egyszer szerencsés a Szövetsé ges Vezéreket, annak részvevésével egyhangúlag kerese ik — A. Sz. Krón: A mint pedig valamelyik Vezér külön szerencséjét öné légyen — és nevekedes éppen Erdélyre nézve —

III. Mind a Vezérek két Árpádok Fejedelmének va lósznak mind maradtak a köz dolgokban egyaránt Fejedelmi sanáto Tagjai légyenek — — Sz. Krón: rövidebben, de sonorosabb: A Közös ügyek tárgyalásával egyetértve: köz dolgok a nemzet közönsége s ugyesével igazgattassanak — —

IV. A Vi hűségtelen lenne a fejedelemhez vi szonyt, s attyafiai köz békességben szeretne annak vé re ki ontására — Sz. Krón: fejei jóságán vetélkedel —

V.) Az ezen egyesmény[t] meg fogni akaro Fejedelem, s Vezérek polgári Letők Vérpresével Karolyanak
— anatemati Subjiciani perpetuum —

A' Sz: Ikon: ez utolso punctumjára, csak arra
kivánja h[a] Velaki a Vezérek emlékezetének, haragjának
Magyarok ellen fogyne — Ugyan az emlitt
még egy határozó pontozás — De a mely tovább részre
ter illeti, s. abból áll: hogy annak, a ki a Pogány
ző nemzeti áldozatra, vagy helyesen (mondva) érve
a Székely ző nemzeti ünnepére meg nem jelenne haja
li vágatteti — Erről ugyan a Jegyző halgat, de kögy
hasonló törvény és szokás állott fel a régi Hunnusoknál
Magyarok is a Cserepyen Vallaira derék előtt
Thoroból B Vérből (: 1. 3. :) Tudjuk

§.

A Szövetkezés helyes Ünnepélyessége — Következései —

Ezen Nemzeti szövetséget Árpád a Magyar és Székely
Vezérek — mely utolsó ző a S: Vér: Jönek Kaudr
hámor irja — Közönet ugyan azon Krónika szerint
a Székely Vezér Csanyaján Kiev, v: Bivó várában
az az Udvarhelyt — a mi különben is annál fogva
hihető, mivel a Vazár követek a Székelyekhez vala
küldve — A szövetség ünnepélyessége az volt, hogy
az Egyező Vezérek vérekkel egy edénybe borsaikon

arr együt ittál li- a mi hogy a Hum népelnél, és
a Magyarországi meg első arurán dolon mojá
volt a nagy fonrosságu egyezsel meg perorlésénél
Kettségen kiváli dolog. Edvard Árpád vitsa a seri Allan.
kiris Vidékeré, is. on a Magyar nép lebébe a nagy
hövettség sonnyai ujra meg ujittattal, eis marettől
az idötől fámlálkattyel, a Magyar is skely
Nemzet höz sorva is. örök hövettségre egyesülésér
A Jegyzőről fel hozon ker verér közülis leg alább
2: ütm: Levéd és Vund Kélely is. esen tel sorkor
jön elő, hogy a Kélelyet hartolal minden felé
Árpád Zápfloja alatt, is. meg fordiva a Magya-
tot a Kélelyet kör, jelesen öreg fő veréreke ifju
fiait láttyuk a máfik tefrverbnemzetnél mabál
ni kerenvet — Egy fabolon leved fia Árpád
mellett hartol, — Árpád nal pedig egyik fia li
viteijég ért — Levenra — bajnak neve nyelt az öreg
Tuke fiával Karzaimal együt veretek a ke
Kelyeket Simon Dolgár fejedelem ellen — mivel
Kem Sorával lesek dlo —

5.

Két fotlo meg Jegyzés —

Ő mai ito minkuráma mind a Magyar,
mind a Székely nemzetes ujjonon kerzendő haja fő
haja

határ óig veretik, következik hogy mi előtt az állandó
honn lét foglalásának le irásával egyszersmind a
sulajdon képpen vagy neverhető harczi historia folya
mattyát elő adni kezdenők, rövid rajzolatba esmér.
Pedjünk meg a nevő játék mezejével, t. i. a mo
gyar földön lévő, s azzal közelebbi bírónyban
álló népek és országok helyheznevével, mitsoron
nal lennünk fogunk — még csak két az elmon
dottakhoz tartozó jegyzést iktatván itt pótlolag
egy helyen közzé —

1. Thuroczy a Magyarokról nem Gallitziai felől, hanem
dl: hozzá
nem Erdély felől hozza bé, s. Erdélyben egy darabig
megis telepitti, annyira hogy itt a 7. fő vezérek 7.
Varasonis ejtetlek volna melyekből is 7 magyar, sőt
Erdélynek nemes Siebenbürgen nevezis eredete azon
Vélekedés szerint. — De a nevekben legyen
elő adásba, mind magában nem mais kerülővel
s. törzsökmenyével öszve vetve sokkal több hite
lességgel felruházva bír annak venni elsőbbnek
légyen elég lehát Sharoni s. urának minden
régibb magyar történet iróknak állitásait
megen tsétni, azzal a hozzá tétellel, hogy sincs
Almosis Erdélyben vetemedett valamely —

nem

— nem tudatik — és ellen történik — ürközés alkal
mával —

2.) A Fennebbiek fenn a Magyar Birály
nemzet többrendbeli egyesülő külön nemzeti kö
sörből olvadt össze van:

1.) A Volgai Magyarokból Asiaba.

2.) Az erekhez Carlaborra hasonlolag 7. Kun
vagy Palóz tagjaiból —

3.) A Birályokból ismét Törökre ossz
va, melyekhez járultak —

4.) Nyolzadikmak a Kawarok —

A Magyarokhoz Pannoniából való i
nduláskor Valahmével Carlaborra különbféle
nemzet állott, amaz hozzá járulo országos sa
rokfegb számmal volnak mint Szerb külön nem
Zeri országokra formiálni volna —

II. R.

A Magyar Föld lakoiról, szomszédjai
ról abban az időben mikor elein ezen hódí
ve's érkezek —

Ezen pont alá tartozo tárgyak tekintetes

a Hazai Historia első szakaszán 2ik és
4. Könyvén alatti szerzővén ismértetés el kerülésért
ott fűzött jegyzés szükségében adatnak elő — Legyen
elég itt a hosszas, de nagyis korani sem kime-
rítő be vezetés után kezdeti a' Magyar, és Er-
délyi Történetek öt szakaszán ——

Első Szakasz. —

A Magyok' meg telepedésére, s
Nagány vezérek alatti tetteik, s
történetek ——

809 — 1000. = 110. Kerek számmal 100 év —

A Magyar nemzet első Kora —

Első Oszikely

Első ismeretek

1. Szakasz —

5.

Ezen Idő

Ezen Idö Szakasz Kutfejeinek Történetei—

1:) Kutfö Irok—

1:) A Hazai kronika Irok, melyek között Béla Jegyzöje sorral föbb, és bövebbis, hitelesebbis Kézánál s Turotzinál— Bortolag nem arra Jegyzeni meg, hogy leg jobb, s jeles világositásokkal is bövelkedö ki adás az, mely Endlicher Georgalma által jött ki Bécsben 1827.— Kézánális régibb vonni Vindobonai Codexnél van ujjabb sorral jobb Podhradszkytöl— A, kétely kromikájul szolgáló Stanislaus György, kinek Szándékais volt az Világositásokkal közre bocsátani, elö készületei, s hátra abbann maradásának okai ismeretlenek—

2:) Idegen egyetemi, v: közel egykori Irok—

a:) A, már felhozott Görög Csáparok Leo, v: Böbbkeppen constans— mint leg regiebbek, leg nevezetesebbek ele éppen erröl lehet sajnálni, hogy ezek kiadása mian nevezetesen a Magyarokra illetö dolgozatokban homályos, sötét sokszor értelem nélkül valo—

A, Bizánni Irok sorral jobb kiadásait kezdette meg Niebuhr Bonni Professor, melynek nehány darabjai az Egyedi könyv Tárban is meg vagynak—

A, Nei koronais Iron tivül minden inkább érdekli

i. a fenn forgo Balaszra li terjedöke Szöllices Jánost, Ezte-
ren Lonarast — sat —

6:) A Nemet, Frácz, Olasz, i. átalyában Nyugoti Kronika
Irok száma dan Serege. Légyen elég idö Kerenti Rendel
csak nehányat meg emlitteni —

1. Reginó Prumi Apatur. Trier löttül: † 915. Egy Koru
a magyarok li jöttével, munkájának neve: Annales Cronicon

2. Luitprand Cremonai Püspök, leis öbre Ie Ottó Ud-
varában li 968. tajáin iri Europai Historiát is egyeben-

3. Dirmar Merseburgi püspök † 1018. Kronikája
heres munka —

4. Hermann, Világi Ember, Sveviai birtokos, nyomo
rus agjáit Hermannus Contractus nev alatt esmere
tes — † 1054 —

5 Siegbert Gemblaurai Barát Brabantiában —
— Sajberus gemblacensis † 1152 —

Ezek tsak a regebbiek közül nevezetesebbek — De le
hetne még leg alább is 20 tz tsaladni, melyekből
a magyar Történet tsak, többet, leveisebbet meritett
ezen elsö fakaszra nézvest — Dicsöséget érdemlö
Kélya volt tehát, a N. Nagy emlékezetü Grof Széchi
Jánosnak, a' hogy idegen kroniczai irodból öfve
Fudvén, minden a mi magyar Történetet
illet egy ily tekintetes gyüjteménnyel Könnyebb, és
tsak arántyosabb hasznait atnivá tegy Sandor —

A jó

A. jo handek, mint vol egyéb jo, és kéj szerzhajlás
ban maradon

c:) Schlav Nzetek Kronika Irói közül Magyar
történeti kutfőül csak három szomszéd-nép legrégibb
kroni kair emlittjük. —

1. Orosz Nestor kiovi barát 1116. körül
az orosz történet iras apja, kinek Kronikája azomban
eredeti formájában mind mig, hanem csak javi
tolytatoji nak munkáiban maradt fenn, melyekre
az ő eredeti dolgozatra olyformán kolgak alapul:
mint Rezá a későbbi Magyar Kroni ka irónak &
Nestornak ujjabb kiadása Schlozertől világositó — s
magyarázó jegyzetekkel mindettől itélete szerint a
Történet Kroni kainak remeke — Gött. 1802. 9.5.

2 Lengyelek — Martinus Gallus, 1138. körül
— Lehár a Bela jegyzőjével csak nem egyszerü —
de bővebb s. hitelesebb: Kadlubek Kinek — Krakkoi
Püspök — 1220 —

3 Csehek — Kozma Prágai Kanonok — Kos
mas Pragensis — 1125. — Emlékis Kroni káját mái
jol folytatták, mint a Rezáét, s Nestorét —

B. — Ok levelek emlétek

5 —

1.) Hommyi levelünk ezen Idő hatasból teljes

Segyel

Séggel nincsenek — a Tövisbérő Karasz elején Tölgy
alig állig vernek egy egy Kürtüleres sugarú Viszfa ernek
Világosításaira — Sőt idegen nemzetek Okleveleiből is
levén; ámbár tsak ugyan valami megis okolunk
Nemzeti történetünk ezen korárol — az ilyenkor
fávalrol harántlan ütető Oklevelek sem mutatnak
gyüjteményünkbeu igtatni a Szorgalmas Tejér György

2.) Emlékek: Az Idő Vasfoga el emésztett sine
mindent emlékeket ezen Korbol — Leg jelesebb marad
vánnyok fenyen hozásai a Szirad haraban régiség
buvárnak Tsodálkodtyuk Tölle olvasunk t.i:

a.) Egy Erdelezeri bizonyos 10 ik Századi Magyar
Vezérnek Sirjaba talált hadi Szőrözerről, Tsiszülezer
ről, s. ékes Tségekről —

b.) Mást egy régi, ele tsalan még a Magyarok
nális regibb Szerzám, s. ékesség' öntő műhelyről,
s. annak Szerzámairól, melyek Nógrád Vmegye
ben találtattak — L. Tud. Gy. 1828. I. D. 20 l.
Pénzt a Magyar Vezérek ím verettek —

3.

Ezen idő Szakasz történeteit nyomozo le iro, is
világosito munkái —

Külön munkák mely eren Idő nekek történő

neteinek elő adásai közre volna li pálya előrűl mind
arról kivül, melyeket már a bé vezetésben fel hoztunk —
ami:

1.) Prax — Annales Veteres Hungarorum, mely az An
nales Veteres Hunnor: Avarum, es Hungaror: kiviü
megy munkának 3.ik pálya — Eker Sarromak
pörlés érdekeiről —

2.) Katona — Historia Critica ducum Hunga
rorum: egyéb arant más álrallásoson a Magyar
történetekre li terjedő ujjabb munkák mint gondolni
lehet arról Idősorlasmaris több könyüldmenyeit
hozzák tájszabb világra — Engelbe jesuiterbe, könnyü
ett a Jezsuiterek megtagmi — Emlitek itt tehát csak
egy nehány ely munkát, melyeknek kinyis
nyilvan nem igérik ett, a mik fogladatjok
meg is bé tölt — li: hogy a fenn forgo diarak
történetét sokképpen világosítják — Ezek a könyv
tárendők:

1. Corvides — (: Dan:) Vindiciæ Anonimi Be
le regis notarii edita acura á Johanne Ch: En
gel — 4 Buda 1802 — Melly ki van vagyhva
Magyar országnak Attila ábrad a Bela egy + kiraja
könyv kerein rajzolva 1 ábrosban, s a Pehwdenk
ter li adásába, sok helyt hibás nyomtatási
igazitásai, melyek közül nehány igen lényes —

2.) Schönwisner — Stell: Arrigueiatum, et Stisto
ria Sabarienesis Libri 2. Pesti: 1791 —
3: Brides — (Dan:) Commentatio, de religione Veter:
Hungaror ed: Joh: Engel 1791. in 8vo Vienne —
4. Gabriel de juxta Stomad — igaz neve Godofred
Schwarez: — Dissertatio Historico Critica, qui
initia religionis Christianæ inter Hungaros
Ecclesia Orientali asseruntur ex: 1740. Lyrice ex
Francofur: in 4 —
5. Rollar Historia Iurisque publici regni
Hungariæ amœnitates — 1783 — Vindobonæ — T. II:
in 8. —
6.) Salagius Stejha: de Statu Ecclesiæ
Pannonicæ — Quinque Ecclesiis 1770.-1803. T. III —
7. Horvath Istvan: értekezés a Magyar országi
gyöleres regi nemzetségeiről — Pest 1820 —
Több értekezése Kereszturinál külön is adva jö-
zelebről pedig ugyan Horvath Istvánnal i. ma
dalnak el Tudományos gyüjteményben —

II Geographia

8.

Általános Országrajzi Ismeretek — Strejj.

A régi Ethnographiának, (mint egy tülömbörző nép
Ismerőnek) homály i. zavar tele állitásában,
mind az amit Európának is eredeti, v. leg[régibb]ábbi
nemzeti történetéről tudhatunk nagyobbára bizonytalanság — Ehhez vetés téjjen, is tsak nagyjában
legyen elég itt a tövekezendőre terjeszkedni — Ti
1.) Europa népei eredetét Ázsiából vette nagy hihe
tőséggel
2:1 Az Ázsiából Europába lőtrőzlődő nép rajok, részint
tengeren, i. tehát a Déli részekbe hálozgatják — Ide
tartoznak előzmetőleg minnt hiteről hasonlo téjjen
vagyan Ázsiából, de, közvetetlenül Afrikából eredő
telepedések — Mindezekről, melyet hogy földrészünk
déli vidékeire, v: annak tsak közép elterjedésében
fel határozhatnok — egyéb arányi adatok nincsenek
a magyar történetre befolyolag is nem lehet —
3.) Hasonlithatatlanul nagyobb része Europa
tartományainak határozatlan vándorlásra bé Ázsiából lu
vott ában, mély pedig a Fekete Tengerekben, melynek
Déli partjait egy darabig a lőtrőlődő nép tsapa
dozásai tették — Világ — történet — Ujjánas
lehet — nevezni — tehnizni — Mint arányne
vezetes Jelöhatárt elébbitett — melyet népelván
dorlásának tekintünk, v. melyet tsupán elemi
Europára rohanásnak tartódván — föld részünk

mai formájának alapjait vetette meg — régebben
ai tőlrőnvel, meg telepedve, i. meg hormozodva Lapra
Europát ekkor többis — de minden esetre három nagy
nép Ősöst tettség kivül bé vándorlások sora folyam
el helyhezve ám:

1.) A Gall Gael, ekkor Ősöst mint legrégibb,
i. ezelőtt Europa nyugoti részeiket Portugalliát, Spanyol,
Franciát Brittanicat. Ekkori Alok, kik országokra nyo
mulva elő —

2.) A Német Ősöst — Europát Deretán i. ekkori
részein lerjedve el —

3.) A Sclávok, Ősöst, Keleten Ázsiai Sellérül,
a Német, Sőr részben alattok el nyulva ekkor éva
dékul Népesseli határozodva, mint hogy endés ma
gok délfelől sokkal keletibb vonálba allapodtak meg
mint Ekkor — A Sclávi nemzetek Kelet Ekkra
a Németektől Keletre — a keleti, de semmi határo
nélkül tereget nem jelző finnektől elég kegyetlen
kiténi — Egyéb iránt hogy határokat vonni
ezen nagyban rajzolt nép mezőn, nem tsak tu
dottalan hijában — Zavart és bizonytalan álla
pota miatt lehetetlen — hanem szerencsés, mert
kölönbözés nem lenni helyt fordulhato ő[ssze]gyü
lés, egymásba haladás — ai vándorlás sar —

Annak

Annál levesebbé erejében, hanem abba, hogy itt minden
nép törött szárra, s talán eredeti nemzeti
ősrégi sajátjai külön nevével, lakhelyével v: talán
éppen vándorlásaival kiáltrombol feledni próbál
tatik. Az mondom el elegendő az okokat alapjául,
miket még mondani kívánok. —

§.

A Romai Birodalom bé folyása külömböző nem-
zetekre s. azoknak nyelvére.

Europának nyugoti felét egészen közép s. keleti felé-
nek jeles délebb részei mint tudjuk a Romai biro-
dalomnak külömböző időben lett, s. külömböző idejü
bir hodalmainak valának. Ezen törnyülmény-
nek világ, s. magok az egyes országok sorsára
be folyo temérdek következései közül egyik az uj
nyelvnek, s. azokkal egy fokra uj nemzetelemek
keletkezése. — ti: az uralkodo romaiak felső végüek
igazgatási formájának, törvényeinek, tisztviselő-
löinek, vallásának, szokásinak, Isteneinek, és egyso-
val minden nemü feleségi, és orvosi házasságok di-
vatjainak, mind azon népek a melyekre a Ro-
mai Birodalom ki terjedett kissebb nagyobb mér-
tékben élet módjokra, okosságaikra, müveltségére, s. a

1. a mi a Metamorfosionak leg bronyosabb jelenyel
vőre nérvein uj szerzetre változnak ár; a mely neve
Zeles tüneményeu tsak ugyan szeviebe fogunstou
változni ha meg gondolyuk hogy a Romai ollen
leg jobban ki fejtőtt, s rendetlen állhatatossag,
gal gyakorlatbeu tartott polirizával fel tett célul
czéczöltél — mi hossason ki fejteni nem idetarto
zik —

5.

Ezen bé folyás külömbsége

A Romai Történetom felső ségének ezen nemzetiség, s nyelv változásaira haro bé folyása külömböző mértékbe és módon tünteti ki magát —

a:) Ahoz képest, mint a hodolás, régibb, s több idői terjedtül tarto, és az által fellőtt Romai tele per sürübbel bőtsak — és

b:) a mait érdekelt nép törzsök külömbségei szerint, jelesen:

1.) Német Törzsü népek akor mégis ejtsek tsekebb hommyában állando birodor tomba nyerni, s. bírni nem tudván, németből, s. latinból tsorsodott nyelvü

nyelvű Nemzet légy sem származott; mert saját
Graubündteni Kámonjában lakó Roma nevű népes„
le melyet azon országba származtak inkább talán
Nemet-olasz, mint Német-romai Keverék—

2: Az europa nyugot déli részeire hatott Celtae
nemzetek volnak Talán nem leg régiebb is. annál fogva
leg hosszabb ideig bírt tartomanyai Romának,
S. azért a Birodalmi Német olasz országnak mai
nyelvéis alig hasonlóbb havaiban a régi latin
hoz mint egyen a Franczel— melyben az eredeti
Celtae Szót— a szám olvasni így Romai aig sarjad
Zási alatt alig lehet ismerhető—

3: A' Német-Gall, és Romai nyelv elegyei
a Franczia, is Angol nyelv— annak több talán, az
több nemet elegyedtel— a historiából világosan
meg fejthető ok miatt— Végre:

4: A Sclav Szótöbre olvas latin nyelv hár
maroja az Olá nyelv, is ki azt nyomokon ismeri,
minden más Actai adatok nélkül— jeddigelis elég
van— el dönthetetlen igazsággal lehet azt
Telet vallani azt, hogy az olaktul bejött nemzetek
nem lehetnek mais, mint egykor hajdanvolt ideig
Romai Birodalom alatti Olaj fajú Szolgái maradt
darmanyai.—

V.

A Fennebbiekre kommunt régi lakaira, s kornáik-ra alkalmazatása.

A Római Birodalomnak Európában lelet Gali Tartományai, jelesen Dacia, Mœsia, s. részberein Thracia Macedonia, s Illiricum is Selai tőrőkhöz tartozo Népek Nyomai vohak – ezen helyeken tellet tehát a Szláv Romai, az az oláh nyelvnek formáiból, a mint a Historiais igazol – Legujabb fel öhére pedig a Romaniak hasonlatosságát Dácianak nyelvet – ugy mint a honnan Trajan ő hodolása alkalmával a lakosok nagy részét tőrőzvén, ellenben Celejét Romai telepek szaporábban szállitanak, mint máshová, – a Nyelvesség mierőben ezen inkább a romai Dacit vohi – Ehez járult az, hogy a Keleti Birodalom el gőrögösödésével az emlitett vidéken uralkodo oláh nyelvis sőt Görög szokot, s formákat vett fel – Azonban ez a Daciai inség, s Dunán tuli oláhság különbözését sőt sőt tekintetben gyengitette is a Keri Diaconus törekedéseit segitette másfelől az a törvényülmény, hogy a Romai Császárok minekutána az Ister-ről Daciaffelé fordulo Barbarus nép csapatok vffra verésére többé Ejtetlenek nem

lattak

latták magokat, — Daciával fel hagyván, s. jelesenkint
reliquus által nem az egész Daciai oláh népet a Dunán
által szállásra — s. annak déli partjain a telepe
ja lőtt telepitette le — Igy eredett a Dunapartri
v: Aureliani Dacia — Dacia orjenvén s. Aureliani —
milyen fontos tudvágra a lőrülre folyó nép nyel
vére, s. az reája hárult hatvan, — ennen lehet
hi magyarázni az oláh nyelvnek meg lehetésképpen
egyenlő, s. lőrösön értheto formában fenn maradását —
Nem lőlhetett hi az ugyan minden Dák Romai
Daciából, s. jelesen Erdélyből — melynek bérteiségy=
veszti mentében sokaságnak az oda vonulo maradvá=
nyokból, s. azokhoz is hozzá vegyült régibb lakossal
fel tartották — a honnan hi magyar asthato arra, hogy
Magyarország — Déli keleti részén, s. Erdélyben mint
deri felé ah oláh népesség sűrübb hazajon, hegyes hel
lyeken van — ámbar hogy az egész határszéli oláh
ságnak talán nagyobb része keresztyénségben példon
gás, s. delepedés, sokan állitják, i. bajor is volna —

8.

A Nagy neji Vándorlás —

A. nagy Nép vándorlás, alkalmatossagával
minth tudjuk a Magyar horn földje szünnelen egy
mással üres tsaparodó tüzü helyé, s. mindég tsak
tüzü idöre fogadó lanyaja volt, hol elöjárnek, hol

hol máshonnak — Így követték egymást a Hunnus
sok — avarok Gepidák, — s ostrogothusok — azután
Longobárdok hosszasb ideig tanyáztak az elvarok,
s. bonegesek közt ásatnak bámulatos villámlón megjele
nő, és ismeretlen tűnő nemzetek — de melyeknek hangya
terjedi bolygásával ott helyet s. idői föltenni sülsség lelen;
s. elég dimyit emlitni a Vég resultatumokból, a Men
nyi a ~~Vég részletekből~~, magyar historiai geogra
fiai alapjaival összhangzásban:

1.) Ezen Vándorlási s. általmarossági avari
s. Slavi v. Thorh népesség a Karpát Ejszaki Vidéki köz
zonjában — s. a Karpátok felett elenyészt fogva Galiczi
fordo vidékü népei által hivárgási által kapcsolva
vány — így ter Magyar ország Ejszaki része Slavi, még
pedig nem Romai Slavi, hanem olah fajú népek
fészke —

§. Folytatás.

A Magyar föld közüli Slavi nepek —
Dalmatia — Horvát — Tot, ország' eredete —

2.) A Karpátok éjszaki lelenti, s. nyugoti vidékein
Romai hatalomtol, el nemmért Slavi népek ter
jedése el, — részint régóra, annak helyébe Magyar,
részint

rejtett, Romai, s. Illum harkodó tövétsrészében a Duna
hodolások
környéktől Thrákra vándorolnak — Az éjszaki tengerekből
alkalodott öszve orosz ország — ezekkel most semmi dol
gunk — az oroszok nyugoti Szlav fajú szomszédjai mé
jert bé Német országba az Elbáig, s. rejtett azon tú
tul különböző nyelvekre oszolva, egymás között hol ed
gyesülve, hol viszálkodva, miket tettek, miket
érnek elő adni hasonlóság könnyen kivülesik. csak
arról kell megemlékeznünk, melyek a magyar föl=
del, s. nyelvel birodalmba lépnek, s. erek a közepe
zendő —

a:) A Horvátok. A Horvátok v: Kravátok
népes és hatalmas ágazatja éppen magyar országfelett
a Kárpáth Thabi oldalain terjedett el, s. azon vidékre
nagy vagy fejér Horvath ország nevet ruházva — Sőre
vér Szlav nyelven bővebben jelent — Belső háborgást, el
háborodást, v: Külső be hatást tövétsreisibe — Mennyi
igaz ez nem tudatik — Ők jerjék — Kilut, Lobel,
Kosentz, Illurio, és Krovai — Kis leány Testvérek —
Tuga, és Buga — 640 körül lőttek ábrahmegy
telepedésre helyet venni Heraclius Bizantziumi
Császárról — ki örömmel ajánlotta neki, minden az
a mit az Andriai Tenger, és a' Száva környékén
az arrais ki terjedésben Szarmatól ki vinni s. meg
tartani képesek lésznek — fel tételül hodolást hiv fejér

i. birodalom kellénél magát földjébe őrizeiről kívánván
El fogadtát a Vándorlásra le jövök, le jönek, ebé
ülnek a ki mutatott helyekre — Így erednek a magyarok
mátrá —

1. Mert az Adriai Tenger mellett le nyúlo tar
tomány, ezen régi nevén annyival inkább megtar
tomá, mivel ez új telep, arra már meg hasonlóan,
i. a Szigetekben s. Tenger parti Városokban erősebb
ellen állásra alkalmas régi latinosok nem tudtanak
le gyözni, v: éppen ki irtani lépés nem volt. Sőt
ezekkel keresztbe öszve olvadván, innen ered Dalmá
kiának Deákos azaz olasz nyelve —

2.) Beljebb helyekre lépvén az a rész, mely a Dal
matiai felett Szlavákra telepedett meg a Száva kö
zepjain, i. új lak helyei arra hasonlók nemzetre,
s talán az egyik vezér nevéről Horvát v: Horváth
országnak neveze —

3.) Ezen Dalmatiai s. Horvath orszá telepet 100 évek
le folyta alatt gyarapodván, nejtsedvén, éppen a
Szájban mikor K. Károly az Avarok hatalmát
öszve romlotta elnek az alkalmatossággal, egy
részéből ki bővedtek új rajjal be ültek a
Drava és Száva közti tegetes földre, v. az akkor
ez tőrök nevéről Slavoniának nevezett 798. —
Körül —

8c —

Folytatás 9'

Szerviá' eredete.

b. A. Szerb, Szorb, v: Szirb Nemzetés egy volt az Ősi Szláv fészekbe' ülők közül, s. a' mai Luzatiá'ban tanyázott lét testvéreik' Vinongási a' nemzetet léi pártra osztották — s. egyik a Thorvárhok példájára ugyan arról idő" fogva hasonlag Heraclius" tol tért ujj hazái, a Romai földön — Ezen egyébb telepedett a' Csajkai Macedoniába Thessalonika' környékre — De a tiszta Szlavok ott tőrsökjétől (+ Ehhez) mészfse fajuk Atyafi nyelvétől közöt + idegenen érezvén magokat nem sokára kiszakadtak — azonban a Dunához érkezvén, mieg tetszet a' Vidék, s' azt éppen az ujj haza' alapiránosában járó hor" való' sokaság, — ott letelt lakai s. nyer" lelkes magoknak, melyet közöön dijába a" Horvátok segedelmével elis foglalnak — Igy ered a Száva' és a Duna' jobb partyain Szerb" ország Szerviá melyakkor Bosnián, a' tisztában a tőle külön vállásis magában foglalta — mig nagy felől kuzakiabaitt a Szerb nemzet' otthonna" radon ágai hasonlo nev alatt sokaig jeles állott —

8.

Folytatás – Nagy Morva Ország –

Ezek a Magyar Birodalomba be hállongor,
s abba meg telepedett Szláv Nemzetek országai –
Emlitésre kell egyet.

c. Egyet mely rövid időre ugyan de éppen a
a Magyarok bé jövetele tájain kommunra csak ki
terjedett, és ez az ugy neveztt Nagy morva bi..
rodalom

Nagy Károly Császár (814) hatalmassá..
vese rajtuk meg hódoltatásokat pedig az elsőd
alkorott új romai birodalom függési ismerő
jövetsége jeleivé tett vala, arról szóló nyelv
melyet a mai nemet ország leleri regeib szed-
dő halála után annal bárrabban ütötte
fel magokat a meg győzettek, s. az ő igyenge,
s egyenetlenkedő maradási alatt, többnyire sike
ket nelkül harcolnak – egyis sem adott annak..
ban annyi dolgot szen Szláv nemzetek vitéz
löül, mint a nemet Császárnak, mindnáp
tomladéknak, mint a nem annyira hirés mint
ravasz fiai sümü Svatoplug, v Zvendibald

Morvai

Morvai fejedelem — Ez különböző hírek arám a' Magyarok bejövetele előtt Ewéssel béállot valamely ármulsal a' Nemes országi határral, s tőlle bé, lessen fejében Cseh ország birtoltatás megnyerven — l: Innen a' mi jegyzönk örök mindég Cseh hertzegnek nevezi —) egy hatalmas Birodalmat alkotott, mely több Szláv nyelvtelen kívül Morvai, Cseh országot Ausztriának, s. nemelyek szerint a hajdani Pannoniának egy részét magában foglalta, — S, Duna jelett pedig Északról Magyar országgal mejjen be, s leg alabbis a Grán vagy Ipoly nyelvi — Ez nagy Morva ország melynek emlékezet fejedelme ránk nézve azért jellemző neveztetett mivel jóllevőjével, s. komájával Arnulfal csak hamar ellene háborut ván ennek ellen hívta meg segítségül, az egyen akkor le érkezett magyarokat, mi alkalmatossággal ország el foglalására kedvező alkalmat talált —

5.

Bolgárok.

A Duleri, s Déli Szlávi nemzetekről, nem

kissebb figyelemre méltó ezen Geografiai elő
ésmérés körében a Bolgar nemzet, szomor
dese — el. Bolgárok egy részéből a Volga
mellől s innen a tolgari v. Bolgar nevü
gi őseink Déli homokságából ki vándorlott
nemzet, a fekete Tenger körül a Kurriguro
kal következtében is. repini ősöv elegyedve
kúig jártakrabto fereget — Különösön† Ro
mán (: Bizánni :) Birodalom rovására, préda
s ado loikorás után tanyájokba mindég vissza
térő — De 683. tájon lehet éppen akkor
mikor a Hazarok birodalma nyugotra
terjeszkedésével, is. semmibb ekemittlaczok feren
tolán a Dnyeszternek Lebediaeban telepe
désével helyökben meg forulva kirjait-utol
jára ütnek bé a Duna jobb partjára a fekete
Tengerig nyulo Alföldbe, ahol nepes
sége rövid ideig virágzott, s ott
japan

† a Szomszéd

paprorlódik, onnan tolvajlódik — Ebből az
ólból, nyerte Blaeki, v. Vlaeh, nevei, miből
a Magyar oláh ; s hasonlatosságáért az Itáliára
ruházva az olabus ; lett ; mert Vlaeh, Volock,
Blacah, Volokirei, Slav nyelven Síkségulókot, ál„
lando helyen nem lakót, innen a Dalmátiai
Sclavoknál maga a Blaeh havasi pásztor
jelent — Ezzel egyben lőttetésben állanak a'
Nemet Walen Vándorolni ; és a régi német
nyelvben meg volt Walwen Vabolni skavak-
Ha tehát az orosz Irónál a Bolgárok Volok
nevenis elö" fordultak, inkább kell gondolni
hogy ezen név a meg Podoliából rekhajtzaton
rájok, mint meg fordítva hogy az ö" volgától
vett nevekért vollak neveztetek volna alatt
valók az oláhok Volok, Ulok, Wallonok —
Ezt magokat az idegen fejedelmeti q" lelkön„
börtéiért Romaioknak, Rumunyoknak
neveznék —

105

5'

A Bolgárok terjedezedése ...

A Duna mellett fel állott bolgár Birodalom„
nak sok jo, s rossz szerencsejü dolga volt

a Bizánti Császárokkal — de ezekre is ered-
Pedri Udvarához nem tartozik — ellenben igenis
illett minket a Bolgarok Dunán által Ejak
felé terjeszkedése, mely a már sokszor érintett
példák is. ejaki nemzetek sokaja szerint szeren-
csét keresö gyarmatok is vándorlásai módjára
történt — Az magyar történetre nézve ered
3
ömül nevezetes

I. Még a Bolgárok Jetere legyen Ejaki fajú
Latorbbi is vándorlott vala egy Avar, is. arrol
határban uralkodo Chagan engedelmével a Duna
s tiszai Vidéken telepedni le — Ez Avar Birodalom
hanyatlásával, is. el enyészével, Szabad is. függet-
len nepjei lette ezen Seller telepes, sőt eppen
ezek az az alatt Bolgár országba mozle-
lepedett attyafiaival öszve csorbva mozdor
munkás befolyási voltak az Avarok le tö-
résének, is. már kellemetlenebb lak helyeken a Du-
nán tulrol hállirón attyafiaikkal nepesitették —

Ezen Tiszai Bolgárok fejedelme, a Magya-
rok ki jövetelekor ideiében Lelen volt Magyar
honban leg hatalmasabb Uralkodo — de függ

gés

gésben, leg alább Sövetts egyben álva a nagy Bolgár
országgal Birodási Ujvárra a Kárjási, nyugotra
a Duna is a Garam vizei Lelettől a Visegrádig
tartva.

2. Inkább el nyomott állapotok, mint az uralkodo
Bolgárok ki kallongásából, erdő, Erdély havasos, erdő
vidékein az olah nemzet eredeti fészkében egy uj olah
Birodalom, melynek kapcsolag Bolgári feltörjét
vala fejedelme Gelou, Gyalu, vagy a Magyarok ki
jötteker.

3. Elegy de mégis hihetőleg olahos gyarmat
volt arius, mely sokkal az előtt vagyan Bolgár ország
ból — Vedelin környéjéről kiállott ki, s Kun földet
egészitvén Segitevé el foglalta a Visegrádi maros
közi földet le a Dunáig — s Erdély kellei mellett la
lan az alig — ennek fejedelme meg Arpádi idejét
beniis magad a Telep kállitó Glad, v. Gaad volt —

Avarok' Földje — Pascua Romanor.

Az Avarok' birodalma mely boldogabb
idő szakaszaiban nem csak az egész magyar föl
dön foglalta magában, hanem nyugotra, de ki
vált messze keletre aron tul, (: a Dnig :) terjedett
vala mint egy 220 Evekig (: 570 — 790. :) allott fenn

ezen Vidéken — Ezen nyugotról a határnál fekvő
Bolgárdról Sárittával — Délről azonban belépvén
Selau nemzetéről lőrül nyírarra. Végre N. Kái,
oly határnál lévén Csapaja alatt öszve om-
lott — s. maga a nejé ki írral, kéri Korral, el tűn-
a Történtekkel, annyira hogy Nestor szerént
Selau jelé a fejedé vélt nyom nélkül el tűnédül
mondani = "Ugy oda lett minden az avarok" ez
el foglalt Avariái, mely mai csak pannoniára
az az a Dunán luli kerületre Austria egy
része sorult vala — Károly i. lőverekői ugy gon-
matkodat nejesítettet azért ád a Péla fegyzője
Paeseca Romanorum: never Magyarország
Dunán luli Vidékeinek. —

Kozár telep

§.

Végre még egy kozár telepről emlékezik a
névtelen jegyző, melyet magyar országon belül,
tat volna fejeint a Szamos Fiával, és Maros
közt — Ennek a Sót agyagvárra ellátot, v.
Mén állatot volt parancsolója — Kozár telep
pedig nem lehetetlenség, mert a Kozár Biro

dalorul felső éjjének addig terjedései, a' historia, 's' azon környülmények igazolyák, mikkeresi a' korai fejedelem Magyarjaink kor is alattvalo inkat ismerni kivánná volna — ellátni honint Maros nepeis Bolgár gyarmat volt, de hogy a Bizánthi Császárok Bolgár-birva volna, ezen felöl a mint Pudur irja (i. l. 93.) ez mindenben minden Historiai Tudositásokkal ho lehetségelis ellenkező állitás —

5.

Visszatekintés az előbbiekre. —

Minden mondottakat summázom ismételve, a' Magyar Birodalmat, és jövő az ezutáni kellesei" tekintetben vevén tekintetbe a Magyarok Ujjáté" idején külömböző népek következendő ki mutatás szerint. —

A:) Tulajdonképpeni Magyar ország —

1. Ghat nyugoron N. Morva ország részben Jorh nyelvü nép —

2 Nyugoron Parcsa Romanor, olas Colonistak —

3. Közepen Bolgárok, 's a' tárjaik közül részből

meg hodoh Torok —
4. Kelertöl felyüll Maeroh kazarjai
5 Alol Gled oláhai —

B). Magyar országhoz tartozando Tartomanyok:

1. Erdélyben oláhok — Keleten Székelyek —
2. Galliciaban Lodomeriaban Selai nemzetek ország lövi Lengyel birodalmaz nem alkorva. —
3 Dalmaziaban Horvaciaban, Slavoniaban Serbiaban (: Bosniaban :) Horvath. es Serb eredetü nepek —
4. Bulgariaban Bolgarok es oláhok —
5. A. Keisöbben egy nevezetlö Lemaniaban azaz a mai Moldovaban, selai az akkori Atellözben székelyek.

109

8.

III. Cronologia —

Mivel hogy a Magyar Történetek kis fejüll kolgálo v. jelessel a határ ok leveles sok alkalmatossal a levö kerendö idö határaival terjedö — azon ök vejtelekre terjedö Cronologiai utasitásba nem

ereh

erejtedünk — s. az év ofsalyairol, napokrol, ünne-
pekről mondanidokor adabb halasztjuk — Legyen elég
itt annyit emliteni ij, mennyi az évbeli kör-
leiras tudban elö fordulo idö meg hatarozasok
erejere kürfejes ism: az ofsendö kerdesei s.
számlálásai —

1. Az elö kerdes különböző vala különböző
nemzetekneél — Nagy Károly czasar ideje oranyu-
gorog közönségis szokassá vali a Krakus szüle-
lese szinepétöl azaz December 25ön számlálasa
az év elsö napjai — fordul elö tsak ugyan a
Januarius elsö napjain valo kerdes s: a mile-
sőbben ugymint a 12ön Szazadban vali közön-
segebb szabályai:) sőt még más határ napolis
ámbár ritkábban es csak bizonyos környezetben
pl: a Köln: Erseki megyében Husvet napja,
a Trierben es Florentiaban Martius 25ike
napja De a mi nevezetes a Romai Papai es
a XIön szazad ora XIIdik szelemenig vagy es
1769ig ugyan ezen ev kezdettel ilyes levelekbel
Egy szakasson napjain kezdödö es szamlalasi
rendser fenmarad, sehai-pl: az 1000 évben fülep
lett volna Decemb 31. meg halhatot ugyan
azon évben December 1ö napjan — Nagy

Nagy Károly Császár nemes számlálásához
rént 814. évben holt meg Januar 28.ik-án de
a Papa szerint 813. mert nékie annak évi ő
nyolcz hóttel azutáni kerülött — A.
A. Byzantiumi Trón ellenben Septemb.
elsőjén kezdi, meg pedig a nyugoti számlá
lással öszve vetvén a meg elsőbbi évi Septembertől,
úgy hogy a Görög év 9. első hónapját elébbi ér
a nyugotinál, v. 8. utolsó hónapjával kezdő
ennek 8 első hónapjával —

S.

Az esztendők számlálása

A Nyugotiak számlálják évek Krisztus
születésétől latinul ily formán: Anno
no Christi — anno incarnationis Dominicæ —
anno gratiæ — anno incarnati Verbi — sat ilyen
az Ujszövetségben — Születésének idejét mint mondják
Születésén kívül meg van mutatva hibásan
számítás — az nem válaszolt az idő jelen
lésén mert ezzel hiba egy arányi hármin
den évvel — Dionisius Exiguus idejétől
fogva, s. mais folyvást — de ezzel az egyes
ével

Évek egymás utánni következésében, azzal
arithmetikai arányomegmarad —

A, Bizántiumiak' régibenís Évlőmbérnek
a nyugeriakról mert ő minthogy a 7-ik hó
napnak első napjától meg régebbenis világ teremtésétől
számlálják az évekre írásaikban — Így az ő évek
számok mindég nagyobbak a nyugeriakénál, még
pedig a mint az öpvel vetés mely mutatta 5508
évvel — v. helyesebbeti az ő kezdő napjabani Évlömb,
szépítés telemebe vive 5508. év és decz hónap
jal, v: még hig orubban 5508. év három hó
nap 24. napottal — strolyabau tehát ha a gö
vög írók' és számjai a' nyugeriakéra válta
tattyak — annakkor 5508. v: 5509 ½ vonva le a'
kerein ti: amit a kerdésbe forgo dolog Janua
riustol Septembertig — v: Septembertől Januari
usig folyo rejtekbe körein az Evnek — po: Const
Porfirog: maga meg jegyzi szépen emlitett mun
kajában hogy azt irta világ teremtésének 6960ik
ejében — mai pedig 6460 — 5509 = 954. — 6460 — 5508
= 952. képülr aron munka a mi számlálásunk
szerint 954ik Év Septemberének 1ső és 952. év
Augustusának utolso napja körül — Ekkeg

jegyzés

jegyzést érdemel azis, hogy az oroszt Írókis ezen Byzantiumi Chronologiával élnek, mely pedig eleg rejtek időktől fogva N. Péter Czárig —

§.

IV. A Magyarokkal viszonyban állo bi„ rodalmak's nemzetek ismertetése —

A Magyarok ezen idö szakasz nagyobb részeri keresztül nem más viszonyban állanak Europa több nemzeteivel, mint hogy azoknak földjeire be ütvén — öldöklö guczu'i hadaikor többnyire büntetlen, néha porul járva gyakorolyák — Az Europai müvelteség hatásainak, s uj dolgoknak, s polgari Intézetek nemzetünk lakóiban'i meg honosodásainak — csak a keresztyén Vallás lehozatalával' Való ezzel — Vele'induma — Idö elöri, s az által, maradás hiánnya miatt unalmas lenne lehet, az akkori Europai polgari, s. müveltségi állatok lajának részbeli ismertetésére mai tö bövebben ki ereszkedni — Mit a következö Idö szakok elö ismeretei rendében bizonyosan meg tehetünk — Ezen Idö szakasz Történeteinek összeszedésére pedig elég

elég lesz ha az akkori birodalmak, Nemzetek lé-
tezései álrajzainál meg emlitjük. —

1. Europa Dél keleti részeit mig jelen állotta de
finduéspol a Nagy keleti Romai birodalom fejedel-
me Egyiében mai csak kis Asianak csak egy-
részére volt korulva Europaban — hol alsó orszag
deli részeri kivül egy darab ideig nyugotrol az
Adriai és Jonai Tengerel — Eszakrol a Duna
tellyval határai, tattak mikeis fejedelmek lebel-
be magokat — egy felöl engedelmet nem kérve a Bol-
gárok, mais felöl engedelemmel vegyen, ugy ana-
Horvath és Serb gyarmatok, s. fuggeti igérve —
De a mely igéret, meg tartasára nem sokat lehet
volt: s. többire függetlenül élnek magok Sajátmyaik,
s. fő Sajtermegek alatt, v: kebbébbe a nyugotra
terjedő határalmak, Nagy Károlynak, s. követ-
lenöinek uralmai felsőségei — de Nagy Károly
Romai v: Birámi v: Constantinopolyi Csá-
szárok nehol rendes örökség következtek, többször pa-
pok, elfogtak, s kerelték, tsel követeinek leg több-
ször vérengező katonai erőszak ültyan lépsek
tronusra, uralkodások eredetikhez többire mélto
és vala — Autocratornak s: öu uralkodonak s

neverte

Neverre ugyan magát a' Csaszár, de vendé-
rein ezen alkörz, v: azok körében kitűnő tu-
más Köszönte, ezért a' papi 's főrend az ész
szonyi uralkodást igen nagy rendben allo
dolog a' Birsasi hiába 809-ben leo hordoz
za a' Kessör Kevedrün Koronás- ki bölcs
mesték nevés inkább tudomanyáert mint ter
szebe musatoro praesicai országáert ér
demlette.

§ 115

D Nagy Károly' Maradeki

Birodalma

Nyugotra már 417ben Sici bomlon nyugoti
Romai birodalmat helyre állitotta a mellett nag
nak nevezetett N: Károly- ki minden tudomanyok
tokat fraad Nemet es olasz országokra ki terjesztette
vala, a 800dik év első az an Kiraltson napjan
III Leo Romai Papa által, mint ez állitoma
vellenlepü

Véltetenül meg lepö mennyei illetés követtetésébe
Romai Császárnak kialatott ki- i egy Szörnáis volt ez
Zénül, mellyet az Uj augustusnak fejére tégyen — Nagy
Károlynal a Magyar történetekre ki hatott tettei közül
nevezetesebb az Avarok' meg hódólása, a Dunántuli
területnek első Austriával egyesülve a Birodalom"
hoz kapcsolása, is. határ-kellü grofsággá /: kerletvegyé
németül Mornkgrovk Sprpt.: / ellenása — A Magyar
Föld keleről mindenütt környékező Szlav népeknek
csehekne Morváknak, Sziriábam és Carinthiában
a Vendnek meg hodolása — S végre olaszi felsöjén
gnek a Pére telepedett Dalmátia, Horvát, Szerb
és Szerb országokra terjesztése —

N. Károly' hozzá éppen nem hasonlo maradéki
Azt nem egy Századig élnek folyvasti vihongásba, is. az által
a Birodalmat több verekben ejtvén el, végül egy
más Izom — Ugyanis halálok végre ejtvén a Dentu
Mogerből ki indulások évében (884.) még egyszer egyes"
sített az el fakadon országot, Vastag Károlynak N.
Károly második unokájának törvényes jószágai alatt —
kivévé Azt Burgundi V. fő városától Arlesről egy
nevezett Arlesnii Királyságot, mely 879. Bósót egy
fő ember választott Királyának — Bosóból Helvétia

egy részéről, és Savojára (: az ugy nevezett Jurantuli Burgundiában :) ki terjeszkedvén, kiülön állon fenn ezen egész idö szakaszba – De vaszag Károly is midön öcsénk Csornhoz érkezett már Ivonnosából (: 887 :) elöb: i 888. az elerböl elköltözött vala – s. akor ujra ki ceomlott a N: Károly Birodalma – soha egy egésszé nem egyesülendö – Nemet ors (: v k: Francia Birodalom :) Arnulfos Karlmán Vaszdy Károly Testvérének törvénytelen fiát választorra Királyának ki már ars elött tárintheár nagy Bályától kevéssé fügve beirva vala – s. mint nemet Király Romai Császárok közöis szám láltatik. – Ambár olost orgot késöbb, s. akor sem állandolag foglalta el és torokárraton Sajtárra Romába a Papa által – Francia honban Ode Párisi Grof N: Károly Leány unokájának fia nyerte el a Koronát a Karolingi ház utolso Királyiévet, s. egyéb arámis tettségei törvényességü ferjfi Ivadékának együgyü Károlynak felre tételével, de a ki késöbb csak ugyan felyül kapott, s. maradéka via és által bocsátotta Frcia honban a Királyságnak árnyékára – olosh honban pedig Berengár Friauli (: Jorro Juliumi :) Hertzeg (: Ode annyal Testvérének lehát hasonlólag a N: Károly Leány Unokájának fia :) ütöne fel magát – de nem sokára ki ürerént olost org' birtokát még sok ideig visengése almája maradt

több

több rendbéli szerencsés próbálok közön. —

113

3.

Európának több Országai. —

3. A Pirenneusi fél Szigeten 712. Musa, és Tarik v: Tarix Arabs vezérek a Bogdadi Kalifái Számára fog„ laltak el — A meg hódolt Visigothok nyakasabjai leves Számmal Asturia bérzei közé vonúlt vala magokra homan Pelágo Király' Ivadéki ki törvén elébb északon egy kis részét szabadította meg honának az idegen hódolóktol — majd ös maradéki, s. maradékai tovább terjedvén különböző apróbb királyságok allottak Spa„ nyol és Portugallia országokban — N: Károly a Fiai Birodalmát a Pirenneusokon tul az Ebroig terjesztette is. mint Pannoniaban Sirin egy Spanyol országbani, volnak Kérely Grofjai, de tovább tövertéri nagyobb részein el vesztették ezen bírodalmokat is a magyarok ki jöttekor csak nem egész Észak i. közép Spanyol hon, független honni Királyok alatt állt — Navarra és Leon nevek alatt — Délen meg Arabsok uralkod„ nak, kiknek fö városa Cordova — de mind ezekkel a magyarok ezen Idö szakasz alatt semmi viszonyba nem állanak — —

4. Angliában Heptarchiából Monarchiát alapító Egbert, Walája nagy Alfréd – Európa akkori közrabló„ nak, a Nordmannoknak is nevezett szerént a Dánok pusztító bé ütéseinek meg szabolázója – Anglia Tengeri Erejének is bámulást gerjesztő polgári intézeti alapítója – egy valaha is valakit orpágot fejedelmek közt derekabbikat ült királyi székben –

5. A Scandinaviai fél szigetet (: Svecia és Norvegia :) amint sinnéri Dániát – azon normannok közt nevezetes„ ésmert mesterségeket nagyba üző Európai Haramiá„ it Jéghez – Pirizivataros partyaikon gyakorlott hala„ sai által vitra keresztyén hajósokká, is bajos próbát, és veszedelmes siomjuhozo bajnokokká formálván ma„ gokat, sok ideig vohar hol szárazon hol vizen, puszta„ tittok is rettegtetői Europának – Anglia, Francország Spanyol ország Sicilia sat sokszor próbákat ütra„ koltatásokat nehéz sattz fizetéssel – Ez idő szakasz„ ban csak ugyan csillapodni kezdenek, is az első szerepet önszántokat engedik át –

6.) A Lengyel országot ezen idő szakasz végén akkoro sclavi népektől is a már létező orosz birodalom rol fennebb szollottunk – Pinéri a Magyar nem„ zetet egy vendégül fogadó Europának kül rajza–

S:

V. Az Idő Szakasz Történetének rövid ai terén

tiso

A' Magyar történetének ezen Időszakasznak nagyon egyszerü, csak a' következendő 3 arányt foglalja magában:

1. Ősei béréri választ hadakozásain arra fordirják őseinek gondjokat, hogy a' reg ohajtott, s' már elérni hitt meg hodolván abba be telepedjenek — és gépeit

2. Az elbirtok uj tüneszkel s' tényelmeszkel kinálkozó Europai tekintet pusztító praedálásait mezejéve s' többé regardagon megraródva — s' nehaszutul is megveretve is térnek vissza tekintetben — Ezen rabló hitetés nek aránnya elébb (: ezt ritkán hitelt :) nyu gotbol az ész nemet olvas fiad orgyil mig végre tokhor megvetterve vesni megtanulnak a nemet tetis — és 955. Augsburg mellett a Lech partjain ily fogyatkozon letörtek addig öszintnek, melynem ebed tovabbi Eddet a nyugotrol valo probat tették tol örökre el fordittotta — ettöst már televen probál tek szerencsét a Magyarok Constantinapoly és bol gár ország ellen, a többiek hasonlolag rosz kimenetellel, — és már

Gyr

3. Ez a tér oldalrólis rossz hadi szerencsés az idő ha„
talmas be folyásával Europai környülményekkel is. idővel
való ismerkedés kerekjen foglyosztali társalkodás-arrcs„
lépik hogy a magyarok az idő szakasz vége felé minden
hadi ki csapásoktol el vonvan magukat hómi hosszu
lomi' éles modjaival kezdenek meg ismérkedni — Ehez já„
rul a kereszteyen vallás meg gyökerezésének kezdete, mely„
nek Constantinapoly Betlerert meg de további
épolás, gyarapitás fejében a gyümölcsöket romlásig„
gatta — Igy képzi egy tendes forrás Magyar orsá„
got ezen idő szakasz végén a kötetlenő nagy történetekre —

5.

A Magyar Fejedelmek:

Mind ezek a Magyarokkal, elsőd. Zoltán,
Fox. Gejza, és Vajk (: Istvan Salamon :) fejedelemsé„
gekben történnek — közöttök pedig és történetek közt az
Idő következőleg ollyl fel:

Az egesz idő szakasz terjed 10+99. évre - 890-999.
ezekből 10-re ellagyar orszag meg hodolasa (: 890-900.)
a harra levő 99. ollyk a Gerjen egy par szam jegyből
ki lelő leirására, hol az első v: háborus időre 72;

másod

második v: béleis oprálypa 27. év elsi — a 72. vől 6 hnyiga
76. kieleri háború —

A Fejedelmek orpaglási ideje egy áll egy más hoz
Árpádra jut 17 év — Zoltánra 10. Tasra. Gejzára 25.
külön külön — Istvánra 2. — Ez az elsobbi fajmbéleis
sel egybe vetve ki jő hogy Árpád volt hon foglaló,
s egy hevesi Zoltán egésszen és pedig nyugoti rábló-
sok uralkodását is egésszen a háborut dő falassára
esik, de csak első harmadal — a nyugoti — kei harma-
dal a kieleriekre — végre Geyza a Békeszeg emberé
Istvan Fejedelem korában hosszu lázadás le csillapi-
tója, mint Király a Magyar Nemzet Sorsának ala-
pitója volt —

Második Czikkely

Az Időszakaszokról történetileg. —

§.

Ezen Időszakaszt könnyitő Történetek —

A kei birosági más Fejedelmeré folyásaton ha-
bord nyirja ki ezen időszakasz történeteit — Egy a
a Bolgár Király Simon ellen a kieleri — s más kvak
toplugv: Zvendibald ellen nyugoti csapatok rejtvé —

Az első Székely háború volt, mert a hadpiattzához ezer
volnál közelebb, a magyar segítségel a második csupa
vállalat.

1:) VI-dik Leo Simont birományos Alsóponyi Imrétől
eredő csel kövény lövészetes ébren őrzve Zaharodi Vala-
A Görög csaták egyfelől maga küldöttei sergeit a
Bolgár fejedelem ellen — másfelől a Székelyek
kegyötte meg hogy Bolgár országra üljenek, ebr,
fiának egyik Levenna, vagy bajnok mellet nevü
fiát, s az Ifju Székely hös kurzán Szun' fia vol,
tak a vallalat vezérei — s Görög hajóval a Dunán
ai halvan Bolgár országot fel dultak — a kem
be hallo Simont a hegyekről — a Görögöl nyert
predajait el vették hamisalan foglyokat csinál
tak, ezeket Leonak szerzett vitéz engedték is.
homokba egy özedelmesen terek vissa —

1891:) De következő Ebben kamattal fizette Simon
a Székelyek vissa Székely atyánkfiainak; mert egy
felöl a Görög csaszárral békességet kötven ma,
ga indult ellenek, masfelöl regi ellenségüket,
a Peczenyégeket bírelte fel meg támadásra,
s mig maga a kembe Székely erö elvek
lavolt neta szerencséjének vivil, azalatt a Pecse-
nyégek ra rontvan az oralom nélküli Jane

Janyára rémítő pusztítási vitteket végbe — A Jegyver„
leben öregek, gyermekek, elfsonyodt, kik a halálh és fog„
ságot elkerülték — Erdélybe sonulnak bé, is. a Simontol
meg vercletett táborta midön haza érkezvén regi
Lakjai fel dulva üresen találná — öveinek unámmal meur—
egy sonulnak ki Szekrözből a Szikelyek is telepedtek ugy
mái Lakhelyökbe — —

5c

A Magyarokat Arnulf hivja segédül —

Mig a Szikelyek uj hornok meg ülésében foglalatos
Lodnak az alatt Arnulf Zvatopluggal ismei viszpáltodásban
keveredvén, etrjádot hivja segitségre — v: inkább berkli N: 1:892/
Morva orszag pusztitattására — A Magyarok kiség kivül
erejenek derekason meg fogyvén, de ezen háborunak sem
mi nevezetes lövetkezésé nem lett; mert a ravasz Zva„
toplug csak hamar békeséget tudott Arnulfal szlözölni — leg
alább annyi bizonyos hogy a magyarok meg az uralk n:
Morva országi magyar föld rejtet al nem foglalták; mert
Zvatoplug a lövetkező Ében meg halvan Controvarlan hag
ta országát Zvatoplug Ellojmir — és egy harmadik fiatalan
Zobor:) nevü fiára oly rendeléssel hogy azt egy más
közt meg osztak ugyan, de Király, i. ijabbik rejenius felső„
jegi hatalmas gyakorlo légyen az Elsőbbik — A Morva
és a Garán vize közt felvő rejsz Zobornak jutott —

S. —

9.

A Magyarok terjeszkedni s telepedni kezdenek.

Azonban álmal látta árpád, hogy ily bér melleri más sorsra hartozásba semmi állandó hajlam nem haromlik, a nemzetté hozzá lezdett tehát ahoz, a mi üdvét valá a nagy Vandorlásnak ti: a foglalásához – és meg tele pedéshez –

(1:893.) 893 ik Évben tehát (: mert a Jegyzőnél DCCCCIII. (X. az utolso C előtt ki maradt :) kezd terjeszkedni árpád magyar orszagban azt 6 Ével alatt a Dunáig a Duna tuli terűlet is el foglalya – ath egyes réjes meg hodolásának Chronologiája ezzel hozza vetés – De hogy mind azok az irt idő közre (: 893. 900 :) esnek jo rendin bizonyos – mi el beszélyük az es gésser a Jegyzőnél elő adási rend szerit, is. azzal leg kiherövebben egyező évekre ohajtt lövetve. –

I° Terjeszkedés: Egy felől a Bodrogig; más felől a Tisa mellen fel ugocsáig, a mai nagy Kölly tejétáig a Lipertben álló oroszt, hogy hommarol igen távol ne essenek a mai Bereghi Ung, és ma ramaros Vmegyét hovas alji vidékein telepedt meg, melyet mostis a nagy népessig szamosabb részei tesz. –

Árpád

Árpádnak elő nyomulási a halvány Lalán, lövéreir
küldöttei hozzája, és Templinnél, a Bodrogon át Szálva
Ungvárba találták még akkor még fészkébe — t. Uroz
tevével győzög, i. bolgár segítségével fenn hangoztatva"
gyeren vitéza tetére akarát indirani. — Dettrjnád
komolyan felelte: hogy mint Attila örökösei egyéb ma"
gyar országhoz jussai tartya — Görög és Bolgár fegy"
verétől nem retteg — Aromban még most bárdosa"
got bornani nem akarván, csakis Sajóig terjedő
helyeket kívánja barmainak bővebb legelő mezőül —
i. még ki Dalaszt Duna vizet, és egy nyalább
füvet, az Alpári rétekről kovrolaul — ha azokat"
neki oly jó ízűek mint, a n: magyar országi" vize
és füvek — Ez alatt formája volt a keleti népeknél
a meg hodolni kívánt országot fel keresének,
melyet Herodotusból, Livius-ból, i. más Irokból
eszrevünk — Hogy Árpádnak is követi felelete
mellett ekkor volt ki tettek abból, mit szerint fejedel
üzenettel: Und magyar, és Rettel kun fő vezéreket
küldötte, a Bolgár követek kíséretében Lalánhoz
12. fejér ho — 12. szeji kun fiu — 12 orosz szűz, prém
bőrök, i. egyéb Drága ajándékokkal, i. egy szerelmire
a hasonlóság kun Darazsak — kémnek — és az arbol
vitéssal terelődő hír hozonak rendelve mellyek. —

mellett mán
em három lír
ni tréfya vala
— és meg tele"

zönél DCCCCIII.
kruni Árpád
áig a Freu
th egyes réper
l hozza véte —
893. 900:)
élyűl az es,
eret, i. azzal
löverve. —

Bodrogig;
mai nagy hőlés
hornyról
. Ung, és ma"
lelepedt meg,
l réper épít. —

Árpád

Erről vette nevét azon hegy, mely ugyan arr tőlesönözve
az alatta fekvő mai Jarczalnak minthogy lovával
Jarczal Végtaton fel tartani meg előzve reája — Itt a'
hegy alyá l. delibb ormairól szerr le a három magyar
lövet forlo örömmel az orman Belgrádig, s. azon tul
terjedő Síkságra, melynek hosmas terein melegült enyhe
fuvalmak érlelik a Világ nemesebb szőllő Nedvét —
Jarczal Vízzel Sietem arjaihoz; mert jo hirnek
mondis elég tartyas táttal volt — A. mais fellő el járt
lövöldözésében — halain alatva v. kenyerre átkozni fől,
dez az engedte — s. a Vizet s. fűvet meg acka, Sőke
lőzés végett ugyá lövesetre küld ön vitéz Arjaihoz —
Pennek Szomszédjain három nagy áldomás ben
önnöse ni mbeja a Köz örőm — Ezelnek lőöveré
se volt a'

3'

2-ik Terjesztkedés. —

Arjád ki száll ungvárbol, és a Bodrogon ai velvéi,
második szomjáz szerencsnél válasza — A. Jagabb legelő,
re kajon magyar nép a Vitja és sajo Vőz Ghatrado,
vatig Gyerjes mellett terjeszkedik — Arjád el terdi ajárdi
Rozsait s. meg pedig többnyire kunok réjere, hihető,
leg az Videgenebb népet el Őrelemi akarvan — Igy

Jar

Tartzal sátorhalom tol holma a hegy tövébeu sá,,
tor alyálljhely áll- a' Bodrog Sipába haladásáig nyer
örölségét, V. varái ejtőr- melynek a Jegy Ló ideje
ben Hímes udvar volt, ma Tokaj ne- Ugyan ezen
környéken nagy darab földet nyernek i. ülnek
bé népeikkel Ed, és Dumen, V: keröbre a sa,,
jord tul a Hlarra környéken vagyan ezek, i. még
ősad, és Bunger, Mkolcz- és Diószgyör körül-
Boro Borsodon ejtőri, mely Nicsin volnáért
nevezetes egy- nem a Borsról- hanem az Ecsi=
nyító Sziagról; már jelenebb meg jegyezvén hogy
éjjeu az illyen Kun Szákásványos helyein van
mais a Palóczság' fejtse- Innen küldetett u,,
gyan Boro fegyveres csapattal az új Telepedés'
Ejtői határain lenagyel orszag felől meg vizsgálni,
i. meg erősíteni- jól végzett munkájának gyiral,,
máld Borsodmegye Isprányiságai nyerte,
melyben tulajdon Vára, i. apja Jószágai feküdek.-
Kelben el tölt a' 809 ei-

8.

Terjedelme.

A következő eiben Keletre fordítorra Árpád fi..
gyelmét, i. a Biharban tartó ellen Marathoz kül

Lüldelter Lövetül Ujfalun, s Veleres Edvels Polirikája
herein egy részei Lérvinfel Birodalmárol — azz t.v.
mely a Vjfal Sarnov és a Tellerer Lóiör Jelfis — mely
nek egy részei Lefi azz ugy nevezett Nyirhár — Jerbnyen
felel Maroth, s. öis Görög Segittségel fenyegette a
magyarokot Tas, Szabolcs, és Tuhutum Lüb
delter tehár nem kis erövel ellene — Kit a Vjfain
Ladanyrul ai telve egyesülve menet fel felé
armak partjain a megremült lakosok hódolá
jai el fogadva együn éjfel oda, hol Szabolcs
a Körtnyér lakoival Sántzbol és Tölies=böl
egy várat épitett, s. azz idövel a Vmegyéröl ár
hállott, Vajai neveröl Szabolcsnak nevezett. Örizet
ler hagyván a Várban — tovább indulnak, de ej
ofrom Sereggel Tas és Szabolcs tovább a Vjfal
nagy a Sarnov mellett Tuhutum a Nyirhár
felé — Tas elö haladtábalt Tasvárát épitette, mely
leis öbre Sarvárnak nevezeten — még leis öbre jedig
ez volt a Barhoriak hires Escaje — Ugyan ö
rendelte Mor az ő rolla nevezeten Tasvár, Szabolcs
Vmegyében Vajai helynek — Végre Szabolcsal együn
a már akkor erös Várul Szathmárt három napi
ofrom uram meg vette, s mind Ketten Zila

Zilahon ás a Mezeshez s: a mezes horos urhoz ad
porosas Mezesi anbas:) Siettek — Hová mais uton Tuhu
tumis, ujában semmi ellenállás nem találván
mey érkezen — Ist Árpád Birtokainak határái
Ki mérik az urakor be vágrái, s. a Fejedelmek
szerencsés foglalásairól tudositorák — Ki örömé
ben hei napi Vendegjeiget ütön Sátorában. —

8'

4. Terjeszkedés. —

Mezes körül mulattoba s. a határ megerősitté
sekbe több idő tölt, mely alatt Juhanum a Kör nyi.
beli Lakosstol sok dicseretekkalván erdelynek, aron
kezdett gondolkodni, hogy az Alap Szerződés 2-ik pontja
nak értelme szerint arr maganak sajátul megsze
rezné — De mint vavasz Ember elébb ki akarta lem
lelni az orszag' allapotjait, s. foglalás nehézségeit
E végre a Szemes, s. mint a Jegyző kijeleni Kola
modjára tulloga egy Mandor, ki öreg Jartasnak
(apa Jartasnak) is nevezetett Szeggel Lelinneni bei.
küldöne — Ez az orszagot be járvan vissa terével
még jobb hirekel vitt a hallottakhoz a földe

Ars aramyai, s savai diesere- Laloszai ellen allasra ab„
lelmarlan gyavalnak irta le- ekmai linkabb megerösö„
ver Tuhurum szandekaban, celjai elerjadnak ki jelen
tette s a jova hagyasi meg nyerve, Tasztol, es sza„
bolestol megvalvan csak a magya nemzetseg jere„
jovel Erdelybe indult- Gyalu an Erdelyi olah fe„
jedelem kozeleresevel megverkezett s gyalu varhoz
faladtaban Kapusnal meg ölelen- Tuhurum pedig
egesz birodat meg hodolta s. nepei a magya hiv„
segire Estallonel, mely innen nyertes nevei fel es„
Redet- Tuhurumnak ezen sajat ereje lett fogla
lasaban s: ösve vetven an a Sekely kironi tabol ki po„
lot 2 Szerzödesi pontai:) Kolesa avon viszonynak,
mi szerent Erdely magyar honnak soha serth darab
ja, hanem mindeg a magyar birodalomnalis
vob magaban fenn allo tiszt- s. igy maig le alt
torvenyeinel arannyat csak m 1000. Evel er
elött ezer egy nevezetes könyülmeny acta meg-
Egyeb aran Tuhurum maga Sidrette rejtvel
melyen meg elegedven ann be ülte, s. hogy magar
honti tovabbi meg hodolasaban leg kissebb rejtö
vett volna semmi nyomai nem talalyuk-

Tas és Szabolcs ax Ér menén /: a Jegyző homo
lo ér nek neveri :/ keri el vissza, majd a Körösön
akarat ai szállani ellen állaroth birtorai egés.
ben meg hodolandok — De ez gy özvedelmesen állot
ellenek, á már Tuhurum el maradásával
gyengülhetnek vissza siettek arcai Árpádhoz,
ki Ör nagy katonai pompával fogadta. —

3.

3. Terjeszkedés —

Árpád Zalánt mint követség ossei a Keleti
fogadások jó hírében Ét, és Bojtá mint követet
által tiszteltte, is. egyszersmind hogy még a Zagy"
váig akar terjeszkedni jelentette — Zalán el fojtot
bosszuval Hallgatta a barátság szine alatt, a bosszu
lo tudosiráit, és kérés, ellene nem mondot — de
fel tette magában fegyvernek szerezni —

A. követség ével tehát a Zagyváig való /: 895 :/
terjeszkedés, és a már nem csekély terjedelmü bir"
tokra telepedés fogalmát el, mert a mint a fennebbi
ből ki tetszik, s. a mint a jegyző ez alkalommal ismét
ki már meg hodott földjei határai a Körös, Tisza,
Zagyval, és a Tepesi havasok valának. —

5ik Terjeszkedés

Ez alatt Kvatoplug meg hált vala, s fiai
(896.) egymástól visszálltodtak, hadnáliát ezutalmar a'
mar nem tömzsédságokba ir ezen elmagyarok, s.
nyugotra fordultak, de a garáni vizén el jonal tattak
meg varni a Segedelmet hozo Borvot, örö minu
mar probali határ járót éjszakra küldönél olyan
sittással, hogy az orman lehető be üréjek ellen gás
lásolot állitson - magok által szállomak a'
garánon, s. ámbár azzadtig lapashalmainál
erőssebb ellen allás uramk, de csak egyan a'
Morva vizenis az egesz tarromanyt meg hodolák.
Nyirva mellett történ az el dőjő hadnak a'
Morva sereg meg halad. Zobor, Piadicsá lánc.
Sajárol meg sebesitve, elevenen el fogatot, nyi-
ra vára a hova a Szaladók vonak magukat
srommal leriszten, s. Kobornal alaprofával
sellett csatolni, negyei matacs ellen állásáért.
Meg jegyzi a neverlen Iro, hogy a magyarok
ezen tarrományban sok vasakat találnak, a mik

a mi hiſtoriá, ſinnugy mini, a Vág, és allyaival
partjait mais regeniyesitö szárnyaln Vár romok
igyárimal — Ezen ölyom közül hol határ járásait
állitoval valá, uj földet nyert is. még egy Pjor
Jodor épitett — Ruba nyilvá vidékéről leté Si,
pámyal, s. nagy helyet ura a Viva mellen —
Igy több magyarok telepöttetek a Selav földi
uj hodolásra Kvaroplug emberei pedig más
vidékre a magyarok közé állittatták által, hog
együt maradva szimadási próbálni módjok ne
lehessen — Ellenerét a Kvaroplug Birodal.
mának nagyobb erejére mutatnak, melyellen
az orosz árpád nem szárnyal feleslegessel több
vigyázattal élni, mint a gyávább Zalán s.
Ellen Marothra neive —

124

Si

Ji Terjedezkedés —

A Kövekező lord Zalánnak és Görög s.
Bolgár segitségei meg erlevek, s. Telelnek a Tyrán
ai Sállomai mindjárt jelyebb emelnek a haragjai,
s. Jenyegevel irent Árpádnak, hogy Ásiai honába
Vissa talarodjék — gondolhatni miként felelt árpád,
mar most ö Elvainal Zalánnal a Ki talarodási —

Segits

egész Földjének mely örökség jussára, v. nem vig pedig a Fő és víz leji felei f. Simbolum:/ által ennön ajándásbolis tudajdonává lett, által engedésér.—
Ürlőzőrre került a dolog— Hlaga Árpád állon ki á
Sikra— Tőlélores volt a győzedelem gyümölcse—
Zalán futása, s a duna s. tisa közi föld magyar
Birtokra jutása, s. a Bolgárok és Görögök na„
gyobb részének segyver által, v: a Tisa habjaibau
Lelait halálok— Või Bulcsu és Borond Vezérek
Árpád engedelmiből, a Tisan s. Dunan innálvau
a nagy Bolgari országot, Görög Birodalmar
bocsar állo pusztitásait mezejévé tettek, emmau
pedig selerre fordulvan Szerviar, vagy Rácz„
ország, Dalmatiar Croatiar, Sathrolva be baran„
golnak, s. azt második Ében Ez Ezerre visitja
kalandjaival Árpádhoz — —

§. 1

Pusztaszeri országgyülés. —

Ily szerencsés fogladásai Hövetkezésében már
Ideje nem lévén az iránt hogy a Magyar nem

Ezt

Ez állandó meg telepedésének helyei fel találva,
polgári rendben, és Törvényes el intézésére is ki
terjesztette Árpád figyelmét — Ily célból tartatott
a Törvény tó partyain a gyümölcsös nevü erdő
mellett egy közönséges nemzeti gyülés, mely
a Polgári rendezkedés modjai, s. chemélyes, esküi,
loki jusst érdekelő törvényeket, és büntetéseket ol.
napi tanácskozás közben el rendelte — Innen
vette a hely szer az az vezér nevét; s hol leszén
a romjaiban mai is fennálló lévő Szer nevü
Klastrom, most Pusztai-Ker li mutatja —

Az üritözet környékén a Dunától Tiszáig
terjedő nagy földet Ugy nyerte ajándékul kit
fia Ete Selei foglyával épitette Tekintetét
vagy Csongrádot. —

5.

Árpád Fejedelmi Lakban Telepedés.

A fentirt diéta nemzeti gyülés, s. a Duna
s Tisza közti hódolás tökéletességét Magyarország
helyzetét nézett Árpád Fejedelmi Lakjának állan-
do állandó helyét keresvén s. azt a kigyeret

Válaszfalra, melyet a Pest alatt nem sokkal Ers ágra szakadó
Duna formál — Itt állandó határ őrizetet magának,
898. s. a Tanácskozásra hozzá gyülendő vezéreinek Lövér fü-
veit fedig menetét, s. gulyáit legelését — Ezernek az
az minden óvainak fel ügyelőjétől a Kun Csépelőt
vette nevét a Szigetis, melyben egy ezer tőlőrr
Árpád, ő itt s. népe az ujj hara különböző vidékein
hát Tarrasa rendelésében, s jóhenesben Lőlvén ideje
ért —

8ik Terjeszkedés —

A 8ik Terjeszkedés Glád birtokára esett, kuárd, ka-
diesa, s. Bojtha vezérek alatt, kit a Tisán Keresná
nál hol rna kaniva áll, hajókkal is szálvan, a Teme
jig felvő helyeket minden allenc állás nélkül g ho-
dolnak — A Temesnél szembe állott velőt Glád,
Bolgár és Kun Segítte ségével erősítem olah Szerje-
vel, de meg veretterem ebb vegyan a Duna mellett
felvő köz s. Semendria ellenébe, s. orsova Várába
vette magát — de csak hamar ereberis fel adni kinte
lenítetem s. a kit oros hertegek bajtársaktor Bojthár
Glád egész birtokának el foglalásának hírével,

Követe

Lövészeket pedig arra készével küldöttek vissza, hathoz, hogy engedné meg nekik a Dunán át falva a görög birodalomba puszitani, s. foglalá si szerelmeit próbálni — Meg nyerték, ai hállorral sor puszittás után valahol bcis telepedtek, huárd ódd házasodván ott hoh meg, v. neje hohra ut, lánis vissa nem tért — miért a Jegyző szerem Lóba magyarol neve vagyadott rajol — Ez ostobal ma, gyarnal magyarázzál — de mivel a Jegyző nyilvám monja hogy görögül neverrel Lóbárnal lar az bolondnak, hogy házjól fiaitol külön haladva maradtak — Inkább ezen görög igéből BOSEW. el küldöm el Lengetem vagy ezen műszóllerhel. Lóból BOSBW Semtelen. fejteni ki az emlitett értelmet. —

9 Terjeszkedés

899ben Vajdi meg holt Árnulf is. az egymás ellen irigykedő német orszagi magyar, minisem meg erősett magát Lörül, inkább Árnulf 6 éves fiát Gyermek Lajost választották királynak — Hatto Mainzi Erzbr. Otto Saxoniai Herhegre bizván a biro dalom

dalom igazgatásait — Ily környülmények közt nem kés„
lek a magyarok Pannoniában be ütni, s. következő
évben arra el foglalták —

Árpád vitézeivel a Vállalattal vezére — s budán
900 felyül a mai Meggyerőd a Dunánál a Sálván Buda
várába — Mellének vészire már Romjaiban dülede
ző, részint még fenn álló falaira mint a fegyző
irja 20 napig mulatott — Vendégség Táborok gya„
korlatok, s. vitéri játékok közt tölvén idejét, s. a
Rablott prédából, s. foglalt földekből a sándekot ofro„
gatoan hiveinek Ősmen ki indulva sergát leirén„
rol ofrorai — Es is Bojtha vezetté egyiket le a
Duna mellett a Dráva felé — Ulpubu, és Ös a ma„
jtor nyugotra — Az elsőt tehat Déli — ezek nyu„
gotí részei foglalták el Pannoniának — Legtöbb
munkat adott Vesprem Vára, melynek ostroma
egy hetig tartott — Ulpubu és ös lőszal levén utáu
az Eszaki részek el foglalásár Árpád hajtotta végre —
Utobb arra hegy, melyen ma magyar ország lát„
gató s legkivesebb sikaztroma áll Pannon hegynek
nevezték, arról mivel Árpád ennek ormáról nézett
le büszke örömmel a már egészben meg hodolt Pannoni„
ára — S.

§.

Pusztító kivételek

Pannonia mej hódolásánál a magyarok
nem állapodtak meg hanem pusztításaikor, ’s talán
foglalásaikor ebben is a következő lei következtek tovább
terjesztették — Ausztriát Bavariát Stiriát, Carinthi- 900.
át felső részét akkor látogatták meg leg- 901
előbb vérontásra is pusztítást vévén minden felé nyo- 902
mai lon — de Velencénél hová Dömlőön ugrottak
által Dzier hercegnek emberekre akadtak — Ellenma
radt ezen bé nyargalt — Tartományokból csak pusz-
títás nézetből, mit ülnek meg vejjétül a magya-
rok az bajos meg határozni — Hogy nyugotról
a magyar föld ebben az időben tovább menne ma
a bikonyos — Jelessé hogy Ausztriái a Dunamel
ker jel állítják, s Stiriának ’s akkor Carinthiai
határi grofság — marchia Carniaenorum — a jegyző-
nél: fenes Catrinthinorum illyricanensium, a Thur
vidékét) egy részei birnák: leiségei nem lenved —

§.

Itáliai Szállások — 10. Terjedelem —

Ezen Jelö alatt s. t. alant éjjeau 900 külsőren
ertjádnak Zolnai fiak is. ez alkalmul kolgálai
10. terjesztedésnek Belefség ellenyáit elkötésével
Ugyanis csak ellen elmarch Berendelmának egy
része levén meg rendelatlan a többiek közepett, mi"
nek urainak a li csapások le csillapodtak ellene
Küldötte Arjai Ujfalu, és Velek vereiéit — Ezeknek
jött elejibe a mái meg telepedett helyet közül
egy segitö csapat, melyal egyesülve Bihárnak
Allen ellarorh kal vairának indult a Magyar sereg-
ellen ellarorh az Erdély és Bihar Vmegyei el választó
Ijfon nevü havasi köze kalatt — a Magyarok pedig
Bihart sprommal meg vették — Erre ellarorh még
intább meg ijedven altudorni kezdett Leányát li
egyetlen örökös vala a Gyermek Kohámnak jegyesül,
s. arral orszagai jövendö vejének ajándokra — El fo"
905 gattatott az ajándék s. a lis Kozai Mercy appony
907. nevelteto vegez ertjádnak li adatott — Ennek ar
almatosságával ertjád a Magyarok hodolajár
fia hüségére el fogadtal — 905. meg halvan ellarch.
birtokai ertjádra szállott li magais meg holt 907ben

8'—

§

Az Magyarok megh hodolásának historiája Turotzi és Kéza szerint

Turotzij Magyar orszag megh hodolásának historiá-
jat egészsen más képpen irjá le. — Az ö egyszerübb
ugyan de minden historiai adatokkal ellenkező
elö adása a következendö: Az magyarok jönnek ki
744. /: azaz 858 beli Keziratti Kronika szerint 617:
De egyik sem lehet igaz; mert ezekben az Években,
s. még azutánnis Sokà évtizedek birták Magyar
orszagot: / Erdélyben telepedtek le elébb, s. ottan
Lovasvontmulóhelyeket hiv Városok épitettek s legyek
Magyar orszagot birta akkor Zvatoplug= fia
Marothval, ki öregsége miatt az orszaglás
rol le mondván Vejjrimbe érte utolso nap-
jait Zvatoplughoz lövének, s. egyszersmind
a Dieseri föld li témetésével küldönek a
Magyarok Kundor kundnak fiai, li Zva-
topluguál meg jelenvén tölle laràsul földet tett
Zvatopluq azt velvén, hogy adó fizetés, vagy más
kolgálat terhe alatt telepedni kandekodi
Tellett

Sellyével van ügye — hiszi volt a térésre hajolni —
S. Kufid Vépa mennében a Duna Vizéből, a magyar
puszai jüből — s. a földből mutatványokor vitt
haza küldönek ezelmeg tostolták, s. jo ürüeket
talált a hozott példányokor, s. most egy kepi fejér
lovat aranyos nyereggel, arannyas kantárral küldött
ugyan azon löves által földjéért kvatoplugnak — És még
mind ebbeni elalodásban levén el fogadta a lovat,
s földet ajándokot a mennyiben kedvellemre — Most már
hadi lépütetat jöttek a magyarok, s. a meg vásárlott
földet tulajdonul kérik fel — Télvárol felelt Zvat,
toplug, de majd hartra kerülvén a dolog, sereg
meg veretteten, maga a Dunába fult, öreg apjaba,
jába könnyü halalt halt —

Mint vagyon ezen elö adásban öpvedvegyi,
ve a Jegyzöröl helyesebben meg külömböztetem Bor-
sumély Urat; Maroth, Zvaroplug és Zalán Kiri
terhellya — Réza annyiból a Jegyzövel egye,
zik, hogy a Magyarokot Ungvár nem Erdély
felöl hozza bé — de Zvaroplug dolgairol, s a ma
gyar föld el foglalásárol röviden azokot irja,
a miket Turóczi —

A Magyarok' rablo kalandjai Europában.

A Magyarok' megtelepedése Usám 72 év f: 900, 971: j csaknem évenkeni rendesen megujitott pusz„
tito li ütésekben telével — ellátandozen kalandok sor„
ba folyo törülmenyes le iraása irdet nelkül terhel„
ne azt ln tiszteletet — Bövén eleget tépünk azért kie„
lunnal ha:

1.) Atokat számát, is arainyát általanosan egjegyez
ziük —

2.) Teljes Laistromát mindenlori után nezhetés
veget le irjuk —

3.) Ab nevezetesebbekről bövebben szollunk —

§.

A. Magyarok rablo kalandjainak száma s arámya. —

a.) Arpád alatt nem más li ütésü fordulnak
elö a magyarokat mint arok, melyeket Pano
nia mez hodulasa altalmatossagával tovább
kalandozva tettek — Harom ilyen kalandor teher fel

vernii egyett, Ausztriabaloniait, Carinthiában harma
dikot felső olasz országban három év alatt 900-902.
Ker uram Árpád a keleti államoknak béketeremre vezető
próbái tevén, életét uto éveit békében töltötte el.—

b:) Árpád s Zoltán alatt egyesülve a Magyar rablo
haborut három 30. Kerbül annyira már táttak
egy 10 rész um: Bom Árpádra esik — más 10 rész
um: ismet Bom Zoltán által folytatott nyugoti
Bolgárok s. Görög birodalom ellen — 24. nap nyu-
gori, melyek közül 7. szerencsésen ütött ki. —

S'

Magyar háboruk' Telyes Láttroma —

Árpád alatt. ki fejedelemségei vésébe 889.-907-

1.) 900. A magyarok Ausztriai, Bavariás pusztitják
2.) 901. A Magyarok Carinthiába s. Carniolicába
pusztitnak —
3.) 902. A Magyarok Felső olasz országba ütnek
be Velenczei tömlőjön megtámadják — de meg
verettetnek. —

Zoltán alatt: 907.-947-

4. 907. Bajor haboru: Ütközet Pozsonynál, a ma-

gyo

gyarok győznek —
5.) 908.) A Magyarok Thüringiába, s. Saxoniá
ban prédálnak. —
6.) 910. Német haborut — Elsőbb üttőrez a Lechmel
lett gyermek lajos meg veretteti, s. ado fizető les —
7.) 912. A. Magyarok Jure mellet Anspachnál a'
a Bajorok ol meg verettetnek —
8.) 913. Németországi prédálnak.
9.) 915. Ugyan ez
10 916. Ugyan az
11. 917. A. Magyarok Alsatriát s. Lotharingiát pusztitják.
12.) 920. Oroszhon ki rablása —
13. 921. A Magyarok Duresál és Bogár vezérek
alatt pénzért segödve Berengár olasz király ellen
hartzolnak —
14.) 922 A. Magyarok a Dalmatziaiakor segij
tik I^ö Madarász Henrich ellen —
15.) 923. Saxoniát pusztittyák —
16.) 924. Olasz országba pusztitnak. Paviáig fel gyujtyák —
17. 925. A. Sz. Gallen Kilaszromig fel égetik. —
18. U. a Henrich ellen menven egyet fő verésik

16.

/: hihetőleg Zoltán el fogattatik :/ 9 évi fegyver kűnet igéretével vehratik ki —

19./ 928. A Magyarok Bolgár országba pusztinak —

20./ 932 A. magyarok a Serb nemzettel öszve vaznak — de ezeknek oltalmaroiktol Henrich császártol meg veretnek —

21./ 934. A. Magyarok a Görög birodalomba üt nek be —

22./ U a: Merseburgi kemeny Leerle —

23./ 936. Saxoniabeli ismeri pusztitnak a Mrot —

24./ 937. Villam sebességü Kaland N: országon, Alsatián, Jrad országon — Olasz országon keresztül —

25./ 938. A. magyarok Saxoniabeli megveretnek.

26./ 940. Olasz országot ki rabolyák —

27./ 942 Hugo olasz Király 10. merő ezüstel vál nyal meg magyár i. a Mrotot Spanyol országba utasitja —

28./ 942 A. Magyarok felső Austriába a Traun vize mellett Bajor herceg Berthold ot rutul megveretnek —

29. 943. De ütet Görög országban. —

16.

30.

31./

32./

33.

34./

35.

36./

37./

38.

39.

40.

41.

42.

43

30. 944. Az uj Austria Marchgrof dicsö Leopold a magyar sereget Carinthiába valnem sem nivé téjsi.—

Tax alatt 944. 971—

31./ 947. Olasz országi Rablás—
32./ 951. A magyarok olasz országan ai Déli fraal országra ütnek
33./ 952 A magyarok nemet országba Pusztitnak
34./ 953. Ugyan az folytattyák—
35./ 954. Lotharingiai Kalandj—
36./ 955. Augsburgi el döntö ütközet—
37./ 958. A magyarok a Görögök ellenis szeren, cserenül harcolnek—
38./ 961. Hasonlo szerencsetlen proba ütel—
39./ 962. Egy kis csapat szerencsés praedalási pro, baja ismei a Görögök ellen—
40./ 963. Egy mas szerencsetlenebb
41. 964. Bolgár had—
42. 966. Görög birodalom pusztitása—
43 970. A magyarok Svatoslav orosz fejedelemet

a Görögök ellen segéllik de szerencsétlenül —

§. 1.

A Nevezetesebb háborúk, s azoknak historiájából emlitést érdemlő Környülmények a Árpád' idejében —

Az Árpád alatti rablo hi üreisél Pannonia meg hodolasainak volnak folyratásai — Bavária némely tőrnyéki vájon nemüekrel, hihetőleg a magyarok előtt adelig ismeretlen portéláinak ajándéka, zasával forditoniak el a pusztitásit magokrol — Venéciai tőmlőről támadtak meg — De Péter Doge jól fel épült hajós sergéről győzettetek — Árpád fejedelem utolsó éveit a meg telepedésen kivül egy ver épitésben, s. igazgatásban tölte el. —

§. 2.

Zoltán alatt a' Merseburgi ürtőzetig —

Zoltán Gyenge test, talán csak 7 éves volt atyja halálakor de arcza tőbnyire szerencséjén folytatta a Magyarok hi üreiseket külömbőző vezér alatt — Neveresebb ezek közül a melyet

mi sem ebb Csirol Szamlálhunk_ arrol hogy ezis
a Lech mellett mint kesöbre egy más, ellen kező ke-
resével most Szerencsés üttközettel végzödött, minek
köveretkezésébeu a Nemet csápárok ajándek érin
alatt evi ádot kezdenek fizetni a Magyarsnak_
Az ily ado meg Vagadása meg ennyi alkalmul
kolgált ujjabb bé üléselre, i. Szupritázsokra_

913. Mikor Zoltán az uralkodási ai vette
kiöröseje Nemzeti gyülés tartatott, i. a Fejedelem
Ifju korai tekintetből polgári Igazgato Tanács
rendelteten melleje_ Többire ezen alkalmatos
jagra kotrál kenni a Constántinapolitol emlitet
Gyülés is Kerchás fel állitásai, de a mi Vilet
menyünk therint ezek csak Szélek Sikrojelö
volnak Kregebben fenn állonak_ Bironyos
ellenben hogy nemzeti hadvezéreink ellen ne
vertetti Léhel Bules, is Borond_ kit nag
háborukban vezettik a magyar sereget, ambár
kisebb vállalatokna, gyözeni mikor a Magya
rok egyes csaparjait idegenek segedelmére
bérért praedáért harcolnak mar alsobb vezéreik
neveis fordulelö jo: 921. Durcsai, is Bogár,

kiket

Liker alosz orszagra üteser általmatossagával Be-
rengar fogadon meg, hogy az illene törö juran
tuli Burgundiai Királyar, s. Ermer hovecsejer
jer öfvel törjél, a mi meg is lett — leis öbre
Zolian magais emberesdveid, niha seremlyen
jen vezette a magyar seregét — Igy történt
az hogy 925.ben gyözedelmes rablásainak
köreiette midön Verlai f. Vefrfalsiaban: / ofro-
mobná egy li üres alkalmatossagával törni-
nerböl el fogatott, s. az olos madarais Bend-
rikről nem pénz válcságért melyet bö lér
zel igérvel a magyarok, hanem oly fel lé-
tellel bocsatatott el hogy kilenz eving német
orgor pufrito rablásairol kimélye meg, a'
mit Zolian telyesiterris —

S'

A Merseburgi ürlözet —

A. li történ 9 ever a magyarok nagyobbi-
ra orhon tölhöneit s. hogy 932.ben a Szerbek
rel ütönek nem volt tulajdonképpeni hii igéret
tegés; mennerel a tenner Csaparnak azar

olva

ok almaroi vala'nak.— De Stendrich nem henyélt a'
fegyver szünet ideje alatt hanem várakor éjnieten
s. igaritatott, minden 9d' Embert faluiról vár örré,
re' s. katona vágra kezde fel— Fegyelmet nyert rablók
ból fegyveres csapatokat állitot fel, uj fegyverkezés
nemet hoott be Seregeibe, s. arokat katonai gya„
korlatok, s. Eleti Selai népek ellen folytatott sze„
rencsés háborut által gyözésre kivivatta— Ehom„
ban Sent ezen Lefülöet, sem a 932. béli Lefle„
ges emlékezetes nem rettentette a Magyarokat
tol, hogy mindegyáit a 9ei bé teleivel (:934:)
ador ne kérjenek további nyugtot dijjául— De
a Csaiai nemelyek kerelik összolódva egy fül,
es farka vágot ürühös kutyái— mint más ok
hitelesebben irjak Serjéhez illöleg vagyon,
az fegyvert ajánlott arany helyet.—

El fogadtak az urolsotis a magyarok, s.
Saxoniában hatalmas Sereggel ütöttek rajta—
de most a jobb képülett nemet katonaság,
ki állotta a nyil kápot, s. a magyarok tőle
Lesen meg veretteteit 8,000 t hagyták Csata piacon
Merseburgnál a Sála mellett.—

9ik

További vándorlások Lotharingián alatt nyugotra és keletre.—

A' mely vándorlásokról mostan ezentúl nyugotra folytattak a magyarok azok' leirásába nevezetesebb—l. jelenbb arr leher meg jegyzeni röviden, hogy talain a' korábbi országok' ki mentések miatt nemelyike tá„ volabbais határ 905.–907. egymás folytában ser„ viát Alsatiát, Lotharingiát, Harmadsor, Vestfaliát, Frankoniát, Bavariát, Saxoniát–: a honnan vissza verettek:) ismeri Frankoniát, Sveviát, Lotharingiát harmadsor Franczia országot, Burgundiát Sávoját ki pedáltak, s újra olasz országon keresztül térvén haza 911.ben nemelyek szerint Spanyol országbais által kál„ longoriak— 917be olasz ország egyik legalsóbb részé„ letébe Otranto ig hatolnak elö— De annál fogvásabb volt ezen nyugoti Expeditiónál tövetkezéseire nézve a keletiek közül egyik ám: a 913–ik beli a melynek fejjét a Görög Császár aranyval háritotta el magá rol, a Bélességi államával gedig és magyarvé„ zérek ám: Bulcs, és az Erdélyi Gyula, v: minthogy Sel vagy mint latogató Constantinapolyból mer tek, és ott hurcsmosan mulatván, s. a Peresb„

tejen

Tyén vallásra térvén a Csáfárról meg külön bőrtetés
fel fogadtatott, parriciusi mélrofáéggal meg tiszel
tetett — Bulés vinek meg teresé[s] shines volt han
Za merével ifmei fogairy Serrariasait, i. a Gérőéy
földre melynek talan Szomszédja volt be ütéseit
gyakorlora — De Gyulainál valosáy volt az ujj
hir, ő vissia térivel egy Hierotheos nevü Legy
Szerzetes vitt magával magyar püspölnek den
delvé a Constanczinapolyi patriarchától, ki so
Kelor meg térjeni; s igy Erdélybe fogonsús a ma
Gyarok között első magva a Kereszryénségnek; s
mivel kisebb ezen mind vagy ujjvallásához álha
talosan ragaszkodo v. gyermekeiris abba nevelő
Gyulának Leányai vette feleségül Geyza, nem
lehar tagadni, hogy: Swarcz Godofred többsé
emlitett munkájában, azt a mit annak emli
je ki jegyz, hogy ti: magyar nemzet Kereszryén
hitre térésének erederét a Keleti Ekkleziának
kell tulajdonitani: helyesen állitora — —.

S'

3 TOX — alatt —

Foxnak ői elsőbb nyugoti rablásai elej szeren
csésen ütöttek ki — Annál szivalmasabb lett a'

ha

a' hatodik' ki menetele 955.ben Nem kevesebből, mint
100,000 állon itten a rablo sereg, melyet három csa-
parral ostrom alá tettek, Bulcsu, és Lehel vezérletek-
Augsburgtol nem messze a Lech Vize partyán állot
tembe a ki elsönek ostrályaival Nagy arra Császár
Henrich' fia, is. Lörintz napjan reggerein jol tsüs
nepiben fegyverel, rejtsterem a meg áradott Lech a'
Magyar Sereget semmivé tette — Csak hir szalad men-
tette meg ellenit, is. hogy meg mentsen a Magya-
rok beesület vesteivel, az emberi Társalkodásból
ki rekesztessel bünnettel ölöt magyarát, gaz ma-
gyarok neve ragadott reájok, is. maradékaira,
ilet les öbre sem Jövön A ki Lázár nak hul
lek, — s Ephergem Convertet ajándékozott is. oman
nevezik sem Lázár segétmyeinek — Mais hudo-
sisaik sietem ezen 7 magyarát nem el fala-
dott, hanem foglyol volnak, liket arra fül mes-
lében bocsatott haza hirt hozni — Egyik a-
ranyt ez az egek ester Lehel, és Bulcsu-
nak ayai illette, kit magokis el fogattak és fel
akasztattak — de sartozik Turoczy mesjé, mi-
szerint Lehel halálra vitelet elött Legyetlenül

ki térre, hogy kedves kürtyén bátsu norai fuhafsonvar
élemet, s. midön azs kezében adták volna egy ütőre
vele hombólba condrád csaisárt /: de kifent kon„
drad rég sorvadott már :/ hogy mindjárt szorgü
halálsháb — Atomban bár mint történeris le„
gyen ezek, Az mais felöl bizonyos, hogy Borond serege
az ütközetbe részt sem vévén nemi csak éjjen
maradt, dör lesben állván a Sielyel osko nemet
seregel Egyiket rutul megverte, s. foglyait
a magyarok Vérének engesztelő áldozatul egyig
le nyakaztatta — Ez volt mint már monodottur
utolso nyugori ki ütesek a magyaroknal —
ezután csak keleten fordulnak elő többire hason„
lolag szerencsétlenek — Ezek közül i. Egyiről van
Turoczinak egy meséjet ki: hogy Borond lone„
szinajoly rez kapujan egy csapással allova
Rez kapun vágyon, melyen egy ör lves gyermek
ki fért — s. annyan egy tevélyoriast lettös vivával„
bán megh gyözött volna sat De en maga
a nevetlen Jegyző sem hitte —

§.

Ezen háborus idö szakaszi folyséban

történt hazai dolgok

Mig a Magyarok Árpái Lelsán Fok alatt
egészben háboruba, s Vérbe élnek, az alatt a hon ha
taran belöl leves neveretes dolog is történik, s. a leo is ből
meg levesebbeis jegyzem fel a historia — Három
meg jegyzeist erdemlöi emlittsünk meg:

1. Az ország határainak ki járásai, s. megyö
jitése — Ez kolcsmak tulajdonitja az Irgyzö-
határai voltak Erdély s. magyar országnak Ezek,
vol a mai Hommyuntos lornyezö Karpátok — de,
ezröl Erdélyben az Erdélyt s. Moldovai elválas-
to havasok — Erdély az alatt kiterjedö olah ország
egy reszeis ki terjedt — a magyar Birodalom
s. itt keleti határa az olt lehetett — Delröl hogy
a Dunan ket nem kell magyar országot terjesz-
ni csak nem mindenek meg egyernek, de hogy
a Dráva, s. Száva közé, az az a mait orh és Tör-
vath ország egy reszet mar birják akkor a ma-
gyarok közönségesebb villedés — Sör a Irgyzö
ejtyen az Adriai Tengert ig kellessik Magyar
országot — Igazan valva ezen dili nem sü-
lönben Szirák felöl a nyugoti határolás bi-

tony

Zonyiakaland.— Bizonyosabb az, hogy Austria
ának nagy része jelesen az ami a Duna jobb
partyáig az Erlaj folyóig van, ebben a Mölni
váris magyar birod volt, kesöbre és pedig 1841.
sioruls le a határ a Bees jelen fervé Kahlen
bergher, mely kesöbben 10/10.ig a Lajáig.—

Hol a határokat fizikai gárlásokkal, árokkal,
Ja Retepettel sat lehetett erősíteni, illyenek valli
tattak— Hol szabadabb volt a hely oda erőjeget
jellirrettak— Igy orosok Mára marosból, a
Ferrő és Duna közé— Pecsenyéget szánosson,
annyira hogy sajat Jupanyok volt a Ferrő
alei Délről—

2.) Uj Gyarmatok szállirattak a máriás
korain sem elegge nejes orhágba— Igy jöttek
Fox alatt Villa, és Bar ismaeliak— ar ar ella,
hunnen Vallasai Követők Asiai Bolgar orhágból,
Kesten es Kötmyéken telepedtenek le— Hasony
hasonlolag Asiaei Bolgár Vitéz talán Szath,
mari Vmegyébeul— Samuz azsöreg /: Samuéba
az az ajtba:) egy Pecsenyéjes jo ember a Tzár mel
lett. Abán közül nyert örökjeger an ind ezer
Fox alatt.—

Teresnél — Így itt is mindmásszor, gyengéd
Atyjoma kézz plainára a Keresztyén vallás
ült hévjába zárt emberiségé magyarit egy nemzetbe-
ttis Erdély derütt ujjvilágot a magyar hazára,
mint később a Vallásnak magasabb emelkedé
jü idő halaszthatlan ifjmér Erdély lett Védangyala
magyar országnak a lelki ismeret szabadságá
nak. — 6^

Geyza első lépései —

Geyza mindjárt fejedelemségre jutása után
közönséges országgyülést tartván, jóvallásba hozta,
hogy a nemzet eddig folytatott élet módjai merőbe
változtatásra nyg — Valóban akor bővön ütközhetett
tudósni ezen jóvallás tárgyainak — A sürü
háborúk annyira megritkitották vala a Nemzet
sorait, hogy szaporításképpen mai vitharnak
magyarrá azt, a mi több mint végig Németnyt
gyakorlott népeknek sorsa volt is: hogy egész
fen ki fogyon és el enyészen a népekből
sorából, a mi történt ezt öbbre a Pecsenyé

gellel — v. Keleti tájra olvadva idegen föld' sellé„
rivè alyasodjék — mint a Kunok' s' magyar honban. —
Más felől a Kereszteyen foglyok száma félelmes
gerjesztheröleg neveredett bálol, s alig volt ujabb
mint az eredeti magyarok, de mivel meg hódolt
tatárok Torkok oláhok' sat: már az elébb Keresz„
tyének voltak, látni való hogy az egész magyar
országon a Kereszteyének száma a Pogányoké
fölül halalta, annyival könyebb vállalat,
lett volna tehát a Kereszteyének ellen való
háborut továbbis folytatni. — Mind ezekhez
járultak az idö tapasztalás tanusságai a Cséh
ais Szivargás ütyain be csuszott Europai Szo„
kások' s' lényelmek' ingere, melyet önként
lenze alái dolgoztak a buzgo Keritöinek —

S.